

MONITOR POLSKI

DZIENNIK URZĘDOWY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 16 maja 2013 r.

Poz. 377

UCHWAŁA Nr 67 RADY MINISTRÓW

z dnia 9 kwietnia 2013 r.

w sprawie przyjęcia „Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022”

Na podstawie art. 14 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.¹⁾) Rada Ministrów uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Strategię rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022”, zwaną dalej „Strategią”, stanowiącą załącznik do uchwały.

§ 2. Realizację Strategii ustala się na lata 2013–2022.

§ 3. Realizację Strategii koordynuje i nadzoruje, w imieniu Prezesa Rady Ministrów, Minister Obrony Narodowej.

§ 4. Traci moc „Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej. Strategia sektorowa do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej”, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 23 grudnia 2009 r. oraz „Strategia udziału Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w operacjach międzynarodowych”, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 13 stycznia 2009 r.

§ 5. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu.

Prezes Rady Ministrów: *D. Tusk*

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1241, z 2011 r. Nr 279, poz. 1644 oraz z 2012 r. poz. 1237.

Załącznik do uchwały nr 67 Rady Ministrów
z dnia 9 kwietnia 2013 r. (poz. 377)

STRATEGIA ROZWOJU SYSTEMU BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ 2022

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	4
Streszczenie	8
I. Diagnoza systemu bezpieczeństwa narodowego	11
1. Uwarunkowania zewnętrzne – środowisko bezpieczeństwa	11
2. Uwarunkowania wewnętrzne	14
II. Wyzwania, trendy rozwojowe i wizja rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej	33
III. Cele strategii i kierunki interwencji	38
1. Układ celów	38
2. Cele operacyjne i realizujące je kierunki interwencji	39
Cel 1. Kształtowanie stabilnego międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa w wymiarze regionalnym i globalnym	39
Cel 2. Umocnienie zdolności państwa do obrony	53
Cel 3. Rozwój odporności na zagrożenia bezpieczeństwa narodowego	72
Cel 4. Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa	76
Cel 5. Tworzenie warunków do rozwoju zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego	83
IV. System realizacji strategii	89
1. Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie i monitorowanie realizacji strategii oraz jej ocenę	89
2. Dokumenty wdrożeniowe strategii	95
3. Monitorowanie i ocena realizacji strategii, mechanizmy współdziałania zaangażowanych podmiotów	95
V. Ramy finansowe strategii	97
Bibliografia	99
Wykaz skrótów	101

Wprowadzenie

Zapewnienie bezpieczeństwa państwa oraz jego obywateli należy do żywotnych interesów narodowych Rzeczypospolitej Polskiej. Bezpieczeństwo narodowe oznacza zdolność państwa i jego społeczeństwa do zapewnienia warunków jego istnienia i rozwoju, integralności terytorialnej, niezależności politycznej, stabilności wewnętrznej oraz jakości życia. Zdolność ta jest kształtowana poprzez działania polegające na wykorzystaniu szans, podejmowaniu wyzwań, redukowaniu ryzyka oraz eliminowaniu zagrożeń zewnętrznych i wewnętrznych, co zapewnia trwanie, tożsamość, funkcjonowanie i swobody rozwojowe państwa i narodu (społeczeństwa)¹.

Na bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku duży wpływ wywierają procesy zachodzące we współczesnym, globalnym środowisku bezpieczeństwa. Cechują się one dużą dynamiką i złożonością zmian oraz występowaniem zagrożeń asymetrycznych, z których najgroźniejsze to: terroryzm, proliferacja broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia, międzynarodowa przestępczość zorganizowana, zagrożenia w cyberprzestrzeni. Potencjalnie mogą pojawić się także wyzwania, które – w przypadku braku reakcji na nie – mogą przerodzić się w zagrożenia. Należą do nich takie zjawiska, jak: destabilizacja systemu politycznego, źle funkcjonujące mechanizmy gospodarcze i społeczne, masowe naruszanie praw człowieka, zubożenie społeczeństw, małe zasoby wodne, degradacja środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, rosnące zapotrzebowanie na energię połączone z utrudnionym dostępem do surowców energetycznych, wyczerpujące się zasoby metali rzadkich oraz problemy demograficzne. Głównych szans na utrwalanie bezpieczeństwa narodowego należy upatrywać we wzmacnianiu roli Polski w Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej oraz budowie coraz lepszych relacji z państwami sąsiednimi.

Przeciwdziałanie wszystkim potencjalnym zagrożeniom bezpieczeństwa wymaga posiadania **zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego**, gwarantującego szybkie i sprawne działanie w każdych warunkach oraz w reakcji na wszelkiego typu zagrożenia i kryzysy. Konieczność przygotowania, utrzymywania i doskonalenia systemu bezpieczeństwa narodowego przewiduje *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* z 13 listopada 2007 roku, która sformułowała definicję i stworzyła teoretyczne podstawy funkcjonowania takiego systemu². System bezpieczeństwa narodowego to całość sił, środków oraz zasobów przeznaczonych przez państwo do realizacji zadań w dziedzinie bezpieczeństwa, odpowiednio do tych zadań zorganizowana, utrzymywana i przygotowywana, w którym wyróżnia się podsystem kierowania i szereg podsystemów wykonawczych.

Zewnętrzne uwarunkowania bezpieczeństwa Polski, intensywny rozwój jej potencjału gospodarczego oraz poszerzanie zaangażowania w aktywne kształtowanie międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa, a także rosnąca „wrażliwość” otwartych społeczeństw na współczesne zagrożenia, wymuszają stopniową optymalizację sił i środków bezpieczeństwa narodowego w kierunku tworzenia zintegrowanego, kompleksowego systemu bezpieczeństwa narodowego, umożliwiającego równoczesne wykorzystanie elementów **systemu obronnego państwa i systemu zarządzania kryzysowego**³. Zintegrowanie planowania i przygotowania komponentów wojskowych i cywilnych na każdym poziomie reagowania, kompleksowe podejście do rozwiązywania sytuacji kryzysowych oraz uregulowanie i przypisanie zadań w tym zakresie administracji publicznej, a także stworzenie stabilnych podstaw ich finansowania jest dźwignią wzrostu poziomu bezpieczeństwa narodowego i skutecznym narzędziem jego realizacji.

¹ Na podstawie, R. Zięba, J. Zając, *Budowa zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego Polski* (ekspertyza sporządzona na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego w ramach prac nad aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju), Warszawa 2010.

² Ibidem, str. 16.

³ Problematyka zarządzania kryzysowego została ujęta także w strategii *Sprawne Państwo 2020*.

Przyjęcie przez Radę Ministrów w 2009 roku nowych zasad prowadzenia polityki rozwoju umożliwia zmianę dotychczasowego podejścia do polityki bezpieczeństwa państwa i połączenia ją z polityką rozwoju społeczno-gospodarczego. Rządowy *Plan uporządkowania strategii rozwoju*, zawierający koncepcję uporządkowania obowiązujących dokumentów strategicznych⁴ realizujących średnio- i długookresową strategię rozwoju kraju⁵, włączył *Strategię rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* do grona dziewięciu zintegrowanych strategii rozwoju kraju. Rozwiązanie to stwarza szansę na wzmocnienie warstwy realizacyjnej strategii i nadanie nowego impulsu pracom związanym z budową zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego, w powiązaniu z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju.

Długookresowa strategia rozwoju kraju *Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności* uznaje zapewnienie bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego za warunek niezbędny dla pomyślnego rozwoju Polski⁶. Podobne podejście prezentuje średniookresowa *Strategia Rozwoju Kraju 2020* (ŚSRK), uznając *Utrwalanie bezpieczeństwa narodowego* (I.3.4) za jeden z priorytetowych kierunków interwencji publicznej w obszarze strategicznym *Sprawne i efektywne państwo*. W szczególności ŚSRK wskazuje na potrzebę „podjęcia i szybkiego zakończenia prac nad zintegrowanym systemem bezpieczeństwa państwa”⁷.

Realizację tego postulatu stanowi *Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022*⁸. Określa ona warunki funkcjonowania oraz sposoby rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego. Szczególną rolę w tym systemie odgrywają podmioty odpowiedzialne za bezpieczeństwo zewnętrzne (służba dyplomatyczna, Siły Zbrojne RP, służby specjalne), w powiązaniu z podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo wewnętrzne. Z tego też względu główny obszar zainteresowania niniejszej strategii będzie ukierunkowany na bezpieczeństwo zewnętrzne i militarne. Zintegrowanie *Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022* z innymi strategiami rozwojowymi pozwala na wyłączenie z jej zasadniczego zakresu tematycznego innych dziedzin bezpieczeństwa narodowego, takich jak: bezpieczeństwo ekonomiczne (w tym energetyczne), obywatelskie, społeczne czy ekologiczne. Z uwagi na potrzebę specjalizacji i konkretyzacji strategii rozwoju oraz ich wzajemną komplementarność, analiza tych dziedzin bezpieczeństwa narodowego wraz ze wskazaniem ich celów i kierunków interwencji znalazły się odpowiednio w *Strategii innowacyjności i efektywności gospodarki*, strategii *Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko*, strategii *Sprawne Państwo 2020* oraz *Strategii rozwoju kapitału społecznego*⁹.

⁴ Podstawą prawną, w oparciu o którą opracowane zostały strategie rozwoju, jest art. 9 ustęp 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.).

⁵ Długookresowa strategia rozwoju kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności” (DSRK) wskazuje główne trendy i wyzwania, wynikające zarówno z rozwoju wewnętrznego kraju, jak i zmian w jego otoczeniu zewnętrznym oraz przedstawia kompleksową wizję rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w perspektywie do roku 2030, z uwzględnieniem wymiaru regionalnego i przestrzennego. Natomiast **średniookresowa strategia rozwoju kraju** (ŚSRK) jest wiodącą strategią rozwojową, określającą podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym. ŚSRK wyznacza obszary strategicznej interwencji o znaczeniu krajowym i ponadregionalnym, a także strategiczne inwestycje, które następnie zostają uwzględnione w innych strategiach rozwoju i programach. Dzięki temu zapewniona zostaje integracja polityki przestrzennej z polityką regionalną oraz koncentracja działań prorozwojowych państwa na kluczowych obszarach tematycznych i przestrzennych. Obowiązującą ŚSRK jest *Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo*, przyjęta uchwałą nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r. (M. P. z 2012 r. poz. 882).

⁶ DSRK, s. 19.

⁷ ŚSRK, s. 54, 152.

⁸ W związku z koniecznością zharmonizowania horyzontu czasowego strategii z horyzontem dokumentów wykonawczych z obszaru planowania obronnego (determinowanego przez cykl planistyczny NATO), dla niniejszej strategii przyjęto horyzont do roku 2022.

⁹ Pozostałe strategie rozwoju także dotyczą – choć w mniejszym stopniu – różnych aspektów dziedzin bezpieczeństwa narodowego. Należą do nich *Strategia rozwoju transportu*, *Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony – miasta – obszary wiejskie*, *Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa* oraz *Strategia rozwoju kapitału ludzkiego*. Powiązania SRSBN RP z pozostałymi zintegrowanymi strategiami rozwoju ilustruje tabela 1.

Dla *Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022*, wpisanej w rządowy system zarządzania rozwojem kraju, bazą koncepcyjną pozostaje *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, zatwierdzana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej¹⁰. Obydwie strategie są merytorycznie spójne, różnią się zaś poziomem konkretyzacji i podejściem metodologicznym. Równolegle z wejściem w życie niniejszej strategii traci ważność *Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej*¹¹ oraz *Strategia udziału Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w operacjach międzynarodowych*¹².

Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022 jest także skorelowana z najważniejszymi dokumentami strategicznymi Sojuszu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej w zakresie bezpieczeństwa – Koncepcją Strategiczną NATO i Europejską Strategią Bezpieczeństwa¹³. Działania naprawcze ujęte w III rozdziale i dotyczące umocnienia zdolności państwa do obrony są zgodne z *Głównymi kierunkami rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz ich przygotowań do obrony państwa na lata 2013–2022*, przyjętymi przez Prezydenta RP w dniu 8 listopada 2011 r.

Kierunki działań niniejszej strategii będą zorientowane na dwie naczelne zasady: **efektywności i spójności** – stąd też jej głównym celem będzie *Wzmocnienie efektywności i spójności systemu bezpieczeństwa narodowego*. Efektywność będzie osiągana poprzez podnoszenie sprawności zasadniczych elementów systemu bezpieczeństwa narodowego – służyć temu będzie realizacja celu pierwszego *Kształtowanie stabilnego międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa w wymiarze regionalnym i globalnym*, celu drugiego *Umocnienie zdolności państwa do obrony* oraz celu trzeciego *Rozwój odporności na zagrożenia bezpieczeństwa narodowego*. Dzięki realizacji celu czwartego *Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa* i piątego *Tworzenie warunków do rozwoju zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego* zapewniona zostanie spójność systemu bezpieczeństwa narodowego (na zewnątrz i do wewnątrz). Zaproponowane działania z zakresu spójności będą realizowane etapowo – w pierwszej kolejności będą ukierunkowane na zwiększanie współpracy i koordynacji, w dalszej – na integrację. Cele 1, 2 i 3 mają zatem charakter operacyjny (wykonawczy), zaś cele 4 i 5 – systemowo-koordynacyjny.

¹⁰ Obowiązująca *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* została zatwierdzona przez Prezydenta RP w dniu 13 listopada 2007 r.

¹¹ *Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej. Strategia sektorowa do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 23 grudnia 2009 r.

¹² Przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 13 stycznia 2009 r.

¹³ *Koncepcja Strategiczna NATO* (przyjęta na szczycie NATO w Lizbonie, w dniu 19 listopada 2010 r.), *Bezpieczna Europa w Lepszym Świecie. Europejska Strategia Bezpieczeństwa* (przyjęta na spotkaniu szefów rządów w Brukseli, w dniu 12 grudnia 2003 r.).

Rysunek 1. Miejsce Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP w hierarchii dokumentów strategicznych

Źródło: Opracowanie własne MON.

Tabela 1. Powiązanie Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP z innymi zintegrowanymi strategiami rozwoju

Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej	Pozostałe zintegrowane strategie rozwoju							
Cele	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego	Strategia rozwoju transportu	Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko	Sprawne Państwo	Strategia rozwoju kapitału społecznego	Krajowa strategia rozwoju regionalnego	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Cel 1. Kształtowanie stabilnego międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa w wymiarze regionalnym i globalnym								
Cel 2. Umocnienie zdolności państwa do obrony								
Cel 3. Rozwój odporności na zagrożenia bezpieczeństwa narodowego								
Cel 4. Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa								
Cel 5. Tworzenie warunków do rozwoju zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego								

Źródło: Opracowanie własne MON.

Streszczenie

Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022 (SRSDN RP) określa warunki funkcjonowania i sposoby rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego, podnoszące jego efektywność i spójność w perspektywie średniookresowej. W horyzoncie obowiązywania dokumentu akcent strategiczny położony jest na tworzenie **zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego**, opartego na sojuszniczych i bilateralnych zabezpieczeniach oraz stopniowo rozbudowywanym własnym potencjale cywilno-militarnym. Jest to realizacja postulatu średniookresowej *Strategii Rozwoju Kraju 2020*, która w obszarze strategicznym *Sprawne i efektywne państwo* wskazuje na potrzebę „podjęcia i szybkiego zakończenia prac nad zintegrowanym systemem bezpieczeństwa państwa”.

SRSDN RP jest **dokumentem nowej generacji** uwzględniającym wymogi nowoczesnego systemu zarządzania rozwojem kraju. Po raz pierwszy **strategia z obszaru bezpieczeństwa narodowego została opracowana w powiązaniu z polityką społeczno-gospodarczą kraju** oraz w oparciu o metodologię umożliwiającą realizację zawartych w niej zamierzeń. Strukturę SRSDN RP określiła zaktualizowana *ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*, natomiast zakres merytoryczny strategii został wskazany w przyjętym przez Radę Ministrów *Planie uporządkowania strategii rozwoju*. Dlatego też SRSDN RP koncentruje się na bezpieczeństwie zewnętrznym i militarnym – jej zintegrowanie z pozostałymi strategiami rozwojowymi pozwoliło na wyłączenie z jej zasadniczego zakresu tematycznego innych dziedzin bezpieczeństwa narodowego, takich jak: bezpieczeństwo ekonomiczne (w tym energetyczne), obywatelskie, społeczne, żywnościowe czy ekologiczne.

Diagnoza systemu bezpieczeństwa narodowego analizuje uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne (rozdział I). Ocena środowiska bezpieczeństwa Polski wskazuje na dobre wykorzystanie szans wynikających z członkostwa naszego kraju w organizacjach międzynarodowych. Problemem wymagającym wzmożonego wysiłku jest natomiast transsektorowy i asymetryczny charakter współczesnych zagrożeń oraz nieprzewidywalność rozwoju środowiska bezpieczeństwa. Pozytywnie oceniono działania poszczególnych elementów systemu bezpieczeństwa narodowego, choć wskazano na konieczność dalszych usprawnień. Za poważne ograniczenie uznano niewielką ilość systemowych rozwiązań integrujących bezpieczeństwo narodowe. Nadal wskazane jest wzmacnianie roli i znaczenia strategii w naszym systemie prawnym oraz odchodzenie od sektorowego podejścia do kwestii bezpieczeństwa.

W oparciu o diagnozę przedstawione są **wyzwania i wizja rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego** RP. Optymalizacja sił i środków bezpieczeństwa narodowego oznaczać będzie efektywne wykorzystanie potencjałów tkwiących w systemie obronnym państwa i systemie zarządzania kryzysowego. Wizja rozwoju systemu bezpieczeństwa zakłada, że do roku 2022 Polska będzie krajem o wysokim poziomie bezpieczeństwa, aktywnie kreującym politykę zagraniczną, dysponującym nowoczesną obroną narodową i skutecznymi służbami specjalnymi.

Za cel główny SRSDN RP uznano **wzmocnienie efektywności i spójności systemu bezpieczeństwa narodowego**, który powinien być zdolny do identyfikacji i eliminacji źródeł, przejawów oraz skutków zagrożeń bezpieczeństwa narodowego. **Efektywność** zostanie osiągnięta poprzez podnoszenie sprawności zasadniczych elementów systemu bezpieczeństwa narodowego, **spójność** – poprzez zwiększanie integracji między politykami publicznymi a polityką bezpieczeństwa oraz wzmacnianie współpracy i koordynacji, a docelowo osiągnięcie integracji wewnątrz systemu bezpieczeństwa narodowego.

Cele operacyjne stanowią rozwinięcie celu głównego w dziedzinach posiadających kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa. **Pierwszy cel to kształtowanie stabilnego międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa w wymiarze regionalnym i globalnym** przez pogłębianie współpracy międzynarodowej, służącej umacnianiu istotnych z polskiej

perspektywy instytucji międzynarodowych, rozwojowi przyjaznych stosunków z sąsiadami oraz budowie prestiżu i pozycji międzynarodowej kraju. Priorytetem celu 1 jest **zwiększenie skuteczności realizacji polskich priorytetów w NATO i UE** oraz dbanie o sprawność mechanizmów sojuszniczych. W tym obszarze najistotniejsze będą działania na rzecz wzmacniania obrony kolektywnej w ramach NATO oraz pogłębiania współpracy z partnerami z Europy Wschodniej w ramach UE i NATO. Priorytetem będzie też **podnoszenie efektywności współpracy dwustronnej i wielostronnej**, zwłaszcza z USA oraz w formule Trójkąta Weimarskiego i Grupy Wyszehradzkiej. Współtworzenie stabilnego środowiska bezpieczeństwa będzie wymagało też zwiększania skuteczności prawa międzynarodowego i instytucji międzynarodowych oraz sprawnego wykorzystania instrumentów międzynarodowych w zakresie nieprolifracji broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia, kontroli zbrojeń i rozbrojenia, środków budowy zaufania i bezpieczeństwa czy pomocy rozwojowej.

Drugi cel wpisuje się w powinności konstytucyjne oraz zobowiązania sojusznicze i dotyczy **umacniania zdolności państwa do obrony**. W ostatnich latach zaszło wiele zmian w organizacji obrony narodowej powodujących, że jest ona postrzegana w szerszych niż tradycyjnie kategoriach. Zmiany w środowisku bezpieczeństwa oraz postęp technologiczny spowodowały, że dzisiaj obronność stanowi sumę wszystkich militarnych i niemilitarnych przedsięwzięć, mających na celu zapobieganie i przeciwstawienie się polityczno-militarnym zagrożeniom bezpieczeństwa narodowego. Realizacja priorytetów i kierunków interwencji celu 2 zapewni Polsce ochronę żywotnych interesów narodowych oraz silną pozycję na arenie międzynarodowej, a zwłaszcza w NATO i UE. Priorytetowe znaczenie w tym obszarze ma kontynuacja budowy **profesjonalnych i nowoczesnych Sił Zbrojnych RP**. Będzie ona realizowana poprzez ich modernizację techniczną i podnoszenie poziomu wyszkolenia oraz doskonalenie struktur organizacyjnych, w tym systemu kierowania i dowodzenia.

Skuteczne siły zbrojne potrzebują wsparcia sektora cywilnego, który współuczestniczy w przygotowaniach obronnych państwa. Priorytetowe znaczenie będzie miała **rozbudowana współpraca z polskim przemysłem obronnym i związanym z nim potencjałem naukowo-badawczym** oraz aktywniejszy ich udział w międzynarodowych programach i inicjatywach. Podniesie to konkurencyjność i innowacyjność krajowego przemysłu obronnego oraz jego zdolności eksportowe, a w konsekwencji zwiększy poziom nowoczesności polskiej gospodarki oraz zapewni nowe miejsca pracy. W kontekście zapewnienia ciągłości funkcjonowania państwa w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa istotne będzie doskonalenie pozamilitarnych przygotowań obronnych. Niezmiennie ważne pozostaną działania **cywilnych i wojskowych służb specjalnych**, ukierunkowane na zwiększenie ich efektywności i spójności, zwłaszcza w obszarze rozpoznania i ochrony przed współczesnymi zagrożeniami.

Trzeci cel jest zorientowany na **rozwój odporności na zagrożenia bezpieczeństwa narodowego**, w tym na sytuacje nadzwyczajne i nieprzewidziane zdarzenia. Dotyczy tej sfery aktywności państwa, która nie mieści się w tradycyjnej klasyfikacji podsystemów wykonawczych czy działów administracji rządowej i ma charakter międzysektorowy. Będzie on realizowany głównie poprzez **wzmocnioną ochronę infrastruktury krytycznej oraz budowę systemu rezerw strategicznych**. Przedstawione w strategii kierunki interwencji poprawią współpracę między operatorami infrastruktury krytycznej i organami administracji publicznej oraz zwiększą efektywność, adekwatność i spójność systemu rezerw strategicznych.

Obszarem zainteresowania **czwartego celu** jest **zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa**. Zgrupowane wokół tego celu priorytety i kierunki interwencji z jednej strony przedstawiają działania sektora bezpieczeństwa na rzecz wzmacniania realizacji celów polityki rozwoju, z drugiej – pokazują możliwości wykorzystania potencjału społeczeństwa obywatelskiego na rzecz bezpieczeństwa. Istotne zatem będzie umacnianie powiązań między bezpieczeństwem narodowym a obszarem edukacji, ochrony dziedzictwa narodowego, wspierania zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu, ochrony

środowiska, infrastruktury, planowania przestrzennego i rozwoju regionalnego. Wraz z rosnącą wagą kapitału społecznego dla funkcjonowania państwa ważne będzie też wspieranie współpracy z partnerami społecznymi działającymi na rzecz bezpieczeństwa narodowego i obronności.

Cel piąty, najważniejszy dla sukcesywnej konsolidacji narodowego potencjału bezpieczeństwa, zorientowany jest na **tworzenie warunków rozwoju zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego**. Przedstawione tu propozycje zmian mają najbardziej horyzontalny i systemowy charakter. Priorytetem celu 5 jest doskonalenie systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym. Rozwój zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego będzie wymagał też efektywniejszego wykorzystania potencjałów tkwiących w systemie obronnym państwa i systemie zarządzania kryzysowego. Konieczna będzie zatem większa integracja procesów planistycznych oraz intensyfikacja monitorowania i oceny rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego. Służyć temu będą cykliczne przeglądy bezpieczeństwa narodowego. Zidentyfikowane w diagnozie wyzwania związane z negatywnymi zjawiskami w cyberprzestrzeni wymagają wprowadzenia zaproponowanych w celu 5 strategii zabezpieczeń zasobów teleinformatycznych administracji publicznej i państwowej. Rozwijana też będzie Sieć Łączności Rządowej służąca komunikacji upoważnionych osób na wypadek sytuacji kryzysowych.

System realizacji strategii określa obszary zadaniowe głównych podmiotów odpowiedzialnych za realizację strategii oraz dokumenty wdrożeniowe. Za bazę monitorowania realizacji celów SRSBN RP przyjęto system wskaźników, które posłużą działaniom analitycznym i ewaluacyjnym, umożliwiającym obserwację zachodzących zmian pod kątem skuteczności i efektywności realizowanych interwencji. Przewidywane jest opracowywanie cyklicznych sprawozdań i informacji przedstawiających stopień realizacji strategii. *Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP 2022* będzie podlegać okresowej aktualizacji, co najmniej raz na 4 lata. Podstawę do aktualizacji może stanowić poważna zmiana w środowisku bezpieczeństwa Polski lub nowe, istotne rozwiązania dotyczące rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego.

Koordynatorem wdrażania strategii jest Minister Obrony Narodowej, działający w imieniu Prezesa Rady Ministrów. Rolą koordynatora jest między innymi coroczne przekazywanie Ministrowi Rozwoju Regionalnego sprawozdania o stanie wdrażania strategii za rok poprzedni, stanowiącego wkład do informacji o realizacji celów średniookresowej strategii rozwoju kraju. Pierwsze sprawozdanie z wdrażania SRSBN RP będzie przedstawione w 2014 r.

Ramy finansowe strategii obrazują zakres publicznych środków przeznaczonych na realizację celów strategii. Finansowanie zadań z zakresu obronności realizowane będzie poprzez wykorzystanie środków pochodzących z budżetu państwa w ramach funkcji 11, wspartych środkami *Funduszu Modernizacji Sił Zbrojnych*. Z kolei działania na rzecz stabilnego międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa finansowane będą w ramach funkcji 15 budżetu państwa.

Strategia zawiera także bibliografię oraz wykaz skrótów.

I. Diagnoza systemu bezpieczeństwa narodowego

1. Uwarunkowania zewnętrzne – środowisko bezpieczeństwa

1.1. Kontekst strategiczny

Kluczowym czynnikiem decydującym o kształcie obecnych stosunków międzynarodowych są **procesy globalizacyjne**, przejawiające się w stałym rozwoju swobody przepływu idei, towarów, usług, kapitału i osób. Następstwa tych procesów mają dwoistą naturę. Globalizacja przyczynia się do podniesienia poziomu rozwoju cywilizacyjnego w skali ogólnoswiatowej, ale też do znacznego pogłębienia różnic rozwojowych pomiędzy państwami oraz wewnątrz społeczeństw. Złożona sieć powiązań gospodarczych, politycznych i komunikacyjnych usposabia państwa i narody świata do pokojowej współpracy, kreując zarazem nowe obszary i możliwości konfrontacji¹⁴.

Obecny poziom zintegrowania światowego życia ekonomicznego powoduje, iż gwałtowne zmiany, załamania koniunktury i kryzysy zachodzące nie tylko w najbliższym otoczeniu Polski, ale i w innych rejonach świata, mogą oddziaływać negatywnie na stabilność polskiej gospodarki, a tym samym bezpieczeństwo państwa. **Kryzys gospodarczy** ostatnich lat istotnie wpłynął na globalną sytuację w sferze bezpieczeństwa, spowalniając lub niwelując wzrost gospodarczy licznej grupy państw, w tym także bliskich partnerów i sojuszników Polski.

Przeniesieniu centrum globalnego układu sił z rejonu euroatlantyckiego w rejon Azji i Pacyfiku towarzyszyć będzie stopniowa ewolucja znaczenia i możliwości globalnego oddziaływania Chin, Indii, Brazylii i innych wschodzących potęg. Państwa Zachodu wciąż przewodzą w wielu dziedzinach, jednak model autorytarny staje się w oczach niektórych państw i ich przywódców realną alternatywą dla zachodniego uniwersalizmu.

Rosnące **zapotrzebowanie na surowce energetyczne** sprawia, że używane są one do wywierania nacisku politycznego i coraz częściej zastępują siłę militarną w realizacji celów polityki państwa. Napięcia wywołane czasowymi ograniczeniami w dostawach gazu do niektórych krajów wskazują na słabość rynku energetycznego i negatywny wpływ polityki na gospodarkę. Również istotnym wyzwaniem o dynamicznym charakterze mogą stać się ulegające wyczerpaniu zasoby metali rzadkich.

Potencjalnym zagrożeniem pozostają: rosnąca liczba państw upadających i upadłych, napięcia i konflikty w rejonach o obniżonej stabilności w obszarze euroatlantyckim lub jego sąsiedztwie, terroryzm, międzynarodowa przestępczość zorganizowana, negatywne zjawiska w cyberprzestrzeni oraz sytuacje kryzysowe w następstwie katastrof naturalnych lub wywołanych działalnością człowieka.

Współczesny świat nie pozostaje bezbronny w obliczu globalnych wyzwań i zagrożeń. Społeczność międzynarodowa, w tym Polska, dysponuje szerokim spektrum możliwości umacniania swojego bezpieczeństwa. Jednym z najważniejszych instrumentów kształtujących środowisko bezpieczeństwa jest **Sojusz Północnoatlantycki**. Historycznie wyjątkową skuteczność Sojusz zawdzięcza z jednej strony swemu potencjałowi militarnemu oraz szerokiemu spektrum instrumentów działania, z drugiej zaś jedności wynikającej ze wspólnoty wartości. Priorytetowe znaczenie ma zapewnienie odpowiedniej równowagi w hierarchii zadań i aktywności Sojuszu między jego funkcjami pierwotnymi (kolektywna obrona, forum konsultacji) a rolą stabilizatora sytuacji międzynarodowej przez współpracę partnerską i operacje spoza art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego (TP). Warunkiem tego jest zagwarantowanie należytej wiarygodności zobowiązań sojuszniczych, m.in. poprzez rozmaite formy wzmacniania obrony kolektywnej (plany ewentualnościowe, ćwiczenia, Siły Odpowiedzi NATO, rozbudowa infrastruktury obronnej). W tym kontekście szczególnie ważnym jest wypełnienie sojuszniczych zobowiązań wynikających z art. 3 Traktatu

¹⁴ Szerzej zobacz *Europejska Strategia Bezpieczeństwa*, str. 2.

Północnoatlantyckiego, który wprost nakazuje utrzymanie i rozwijanie swoich indywidualnych i zbiorowych zdolności do odparcia zbrojnej napaści.

Czynnikiem o ogromnym znaczeniu dla umacniania bezpieczeństwa w regionie euroatlantyckim są postępy **integracji europejskiej**. Dzięki wyjątkowemu charakterowi wszechstronnej współpracy w jej ramach, rozwój Unii Europejskiej trwale zwiększa stabilność europejską we wszystkich jej wymiarach. Rozwój instrumentów współpracy z partnerami wpływa stabilizująco na regiony sąsiadujące oraz przyczynia się do wzrostu wzajemnego zaufania. Przyjęcie *Traktatu Lizbońskiego*¹⁵ otwiera nowe możliwości dalszego przyspieszenia i pogłębienia procesów integracyjnych, a pełne wykorzystanie jego potencjału może doprowadzić w przyszłości do powstania wspólnej obrony UE i dostarczenia Polsce dodatkowych gwarancji bezpieczeństwa.

Wciąż w korzystnym kierunku z polskiej perspektywy przebiega rozwój **regionalnego środowiska bezpieczeństwa w Europie**. W skali kontynentu stale rośnie zakres i intensywność współpracy międzynarodowej, której solidne podstawy instytucjonalne dają Sojusz Północnoatlantycki, Unia Europejska, Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) oraz inne struktury regionalne i subregionalne. Nadal dokonuje się też postęp procesów demokratyzacji i transformacji gospodarczej, szczególnie w Europie Południowej. Pewne obawy budzi utrzymywanie się w niektórych państwach regionu nie w pełni demokratycznych porządków prawnych, jak również okresowe ujawnianie się w polityce części krajów postaw konfrontacyjnych. Utrzymanie stabilności regionalnego ładu bezpieczeństwa w Europie jest w znacznym stopniu uzależnione od nowelizacji reżimów kontroli zbrojeń i rozbrojenia oraz środków budowy zaufania i bezpieczeństwa, ustalonych w *Traktacie o konwencjonalnych siłach zbrojnych w Europie (Trakt CFE)*¹⁶, *Traktacie o otwartych przestworzach*¹⁷ oraz *Dokumencie Wiedeńskim 1999*¹⁸.

Analiza charakteru współczesnego środowiska bezpieczeństwa międzynarodowego wskazuje, że w perspektywie najbliższych lat główne wyzwania i zagrożenia dla Polski będą związane z:

- dynamiką relacji w ramach NATO i UE oraz skalą zaangażowania Stanów Zjednoczonych Ameryki w bezpieczeństwo europejskie;
- dynamiką przemian reżimów kontroli zbrojeń i rozbrojenia zwiększających ich skuteczność;
- dynamiką relacji dwustronnych i wielostronnych;
- zapewnieniem skuteczności prawa międzynarodowego;
- oddziaływaniem konfliktów lokalnych na bezpieczeństwo światowe;
- międzynarodowym terroryzmem i zorganizowaną przestępczością międzynarodową;
- postępującą proliferacją broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia.

1.2. Szanse dla bezpieczeństwa Polski

Wymienione powyżej procesy i zjawiska kształtujące międzynarodowe środowisko bezpieczeństwa w znaczący sposób oddziałują na bezpieczeństwo Polski. Dodatkowo, na bezpieczeństwo naszego kraju wpływają też czynniki o charakterze **regionalnym i lokalnym**.

Członkostwo Rzeczypospolitej Polskiej w Sojuszu Północnoatlantyckim i Unii Europejskiej stanowi gwarancję bezpieczeństwa państwa oraz oferuje możliwość

¹⁵ *Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską* (Dz. Urz. UE C z 17.12.2007 Nr 306, str. 1. z późn. zm.).

¹⁶ *Traktat o konwencjonalnych siłach zbrojnych w Europie*, podpisany w Paryżu w dniu 19 listopada 1990 r. (Dz. U. z 1995 r. Nr 15, poz. 73).

¹⁷ *Traktat o Otwartych Przestworzach*, sporządzony w Helsinkach w dniu 24 marca 1992 r. (Dz. U. z 2001 r. Nr 103, poz. 1127).

¹⁸ *Dokument Wiedeński 1999 z negocjacji w sprawie środków budowy zaufania i bezpieczeństwa*, przyjęty w Stambule w dniu 16 listopada 1999 r.

wielowymiarowego rozwoju i wzrostu roli Polski na arenie międzynarodowej. Szansą polskiej polityki bezpieczeństwa jest także budowa **dobrych relacji z sąsiednimi państwami** – z wieloma naszymi sąsiadami i partnerami dążymy do ustanowienia i realizacji partnerstwa strategicznego. Szczególnym obszarem zainteresowania Polski pozostają państwa **Europy Wschodniej**, z którymi zacieśniamy relacje w ramach stosunków dwustronnych oraz współpracy NATO i UE. W polskim interesie leży zapewnienie wpływu na ewolucję NATO i Unii Europejskiej oraz zachowanie i poprawę potencjału tych struktur.

Kolejnej szansy dla bezpieczeństwa zarówno Polski, jak i całego świata, należy upatrywać w umacnianiu **prawa międzynarodowego** i zapewnieniu jego powszechnego poszanowania, rozwoju norm prawnych i mechanizmów wykonawczych, które będą skutecznymi narzędziami w zwalczaniu nowych zagrożeń, zwłaszcza związanych z proliferacją broni masowego rażenia, terroryzmem, przestępczością zorganizowaną oraz zjawiskiem państw upadłych. Ważną formą współpracy pozwalającą eliminować źródła wielu zagrożeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego jest **pomoc rozwojowa**.

1.3. Zagrożenia i wyzwania bezpieczeństwa Polski

Korzystny kształt środowiska bezpieczeństwa międzynarodowego oraz polskie powiązania sojusznicze prowadzą do tego, iż obecnie i w najbliższej przyszłości prawdopodobieństwo **konwencjonalnej agresji zbrojnej** jest małe. Nie można jednak całkowicie wykluczyć pojawienia się w pobliżu granic Rzeczypospolitej Polskiej sytuacji użycia siły bądź groźby jej użycia. Ponadto – zważywszy na występowanie w sąsiedztwie Polski znaczących potencjałów militarnych, w tym niekonwencjonalnych – Polska utrzymywać i rozwijać będzie zdolności pozwalające na skuteczną reakcję na tego rodzaju zagrożenia. Jednocześnie dbać będzie o utrzymywanie otwartości, przejrzystości i przewidywalności działalności wojskowej, zapewnianych przez system kontroli zbrojeń oraz regionalnych środków budowy zaufania i bezpieczeństwa.

Zagrożeniem dla bezpieczeństwa Polski jest podważanie skuteczności międzynarodowego systemu przeciwdziałania **prolifracji broni masowego rażenia**. Równie groźny jest **międzynarodowy terroryzm**¹⁹ – choć zagrożenie terrorystyczne w Polsce utrzymuje się na niskim poziomie, często dotyczy obywateli polskich przebywających w niestabilnych rejonach, a przede wszystkim żołnierzy uczestniczących w zagranicznych misjach wojskowych. Nie można też wykluczyć podejmowania przez terrorystów prób przeprowadzenia zamachu terrorystycznego na terytorium państwa członkowskiego UE. Stałym zagrożeniem bezpieczeństwa narodowego Polski są także **działania obcych służb specjalnych** zmierzające do pozyskania informacji z zakresu wywiadu gospodarczego, politycznego i naukowo-technicznego.

Różnice w postrzeganiu wyzwań i zagrożeń bezpieczeństwa oraz własnych korzyści przez członków NATO i UE w połączeniu z niejasnym i nieprzewidywalnym rozwojem środowiska bezpieczeństwa mogą stanowić poważne wyzwanie dla tej międzynarodowej wspólnoty. Niepokój mogłaby budzić ewolucja Sojuszu Północnoatlantyckiego, który z regionalnej organizacji bezpieczeństwa coraz częściej staje się sojuszem o globalnym oddziaływaniu. Sytuacja ta mogłaby skutkować osłabieniem sojuszniczych zobowiązań dla Polski. Podobnym wyzwaniem staje się koncentracja zainteresowania Stanów Zjednoczonych na regionach pozaeuropejskich²⁰.

Kolejnym wyzwaniem dla polskiej i europejskiej polityki bezpieczeństwa jest zdefiniowanie **znaczenia i miejsca Unii Europejskiej na scenie globalnej**, szczególnie w świetle istniejących dysproporcji pomiędzy zdolnościami UE w sferze gospodarczej a brakiem realnych instrumentów w dziedzinie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Mimo iż *Traktat*

¹⁹ Problematyce terroryzmu międzynarodowego poświęcony jest *Narodowy Program Antyterrorystyczny RP na lata 2012-2016*. Dokument ten jest dokumentem wykonawczym strategii *Sprawne Państwo 2020*.

²⁰ Strategiczne wytyczne w dziedzinie obronności – *Sustaining US global leadership: Priorities for 21st century defense*, Waszyngton, styczeń 2012 r.

Lizboński daje jej instrumenty pozwalające skutecznie oddziaływać na procesy globalne, to jednak stopień ich wykorzystania w dużej mierze uzależniony jest od woli politycznej państw członkowskich.

Oslabienie sytemu organizacji międzynarodowych (w tym Organizacji Narodów Zjednoczonych), jak również międzynarodowych **reżimów kontroli zbrojeń, rozbrojenia i nieprolifracji**, które nie wykazują wystarczającej efektywności, należy uznać za wyzwanie dla polskiej, jak i globalnej polityki bezpieczeństwa. Dla Europy szczególnie ważne jest wypracowanie nowego reżimu kontroli zbrojeń konwencjonalnych – dotychczasowy system, oparty na *Traktacie CFE*, został zakwestionowany przez jedno z państw-stron.

W ostatnich latach narastają wyzwania dla **bezpieczeństwa energetycznego** Polski, które wpływa na funkcjonowanie wszystkich sektorów krajowej gospodarki. Sektor energetyczny, ze względu na kluczowe znaczenie dla funkcjonowania gospodarki, ma bezpośredni wpływ także na zdolności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej²¹. Uzależnienie od dostaw gazu ziemnego i ropy naftowej z jednego źródła oraz ograniczone zdolności transportowania i magazynowania nośników energetycznych wymiennie obniżają odporność naszego kraju na sytuacje kryzysowe, związane z bezpieczeństwem energetycznym i wywołane przez czynniki natury politycznej bądź technicznej.

Poważnym wyzwaniem dla Polski pozostaje przeciwdziałanie i zwalczanie **negatywnych zjawisk w cyberprzestrzeni**, międzynarodowej **przestępczości zorganizowanej**²², zagrożeń wywołanych **oddziaływaniem sił natury** (powodzi, długotrwałych susz i powstałych w ich wyniku lokalnych deficytów wody, wielkoobszarowych pożarów, huraganowych wiatrów, osuwisk ziemi i sptyłów błotnych czy epidemii chorób zakaźnych) lub **działalnością człowieka** (awarie techniczne, katastrofy komunikacyjne).

Istotnym wyzwaniem dla bezpieczeństwa narodowego jest zapewnienie **bezpieczeństwa żywnościowego** na poziomie gwarantującym co najmniej minimalną samowystarczalność żywnościową państwa, do czego niezbędne jest utrzymanie odpowiedniej bazy produkcyjnej w sektorze rolno-żywnościowym. Także bezpieczeństwo żywności w sensie jakościowym zyskuje na znaczeniu wraz z nasileniem występowania rozmaitych zagrożeń sanitarnych, fitosanitarnych i weterynaryjnych, ściśle związanych m.in. ze wzrostem przepływów handlowych artykułów żywnościowych²³.

2. Uwarunkowania wewnętrzne

2.1. System bezpieczeństwa narodowego

Skuteczna realizacja celów polityki bezpieczeństwa wymaga utrzymywania i rozwoju przez Rzeczpospolitą Polską systemu bezpieczeństwa narodowego, zintegrowanego z sojuszniczym systemem bezpieczeństwa poprzez wspólne procedury działania w sytuacjach kryzysowych i w czasie wojny oraz udział w sojuszniczym planowaniu obronnym. System bezpieczeństwa narodowego ma na celu odpowiednie przygotowanie i wykorzystanie sił oraz środków będących w dyspozycji państwa do przeciwdziałania zagrożeniom godzącym w przetrwanie narodu i państwa, integralność terytorialną, niezależność polityczną i suwerenność, sprawne funkcjonowanie instytucji państwa oraz rozwój społeczno-gospodarczy. Jest on systemem obejmującym zarówno elementy bezpieczeństwa zewnętrznego, jak i wewnętrznego, ukierunkowanym na zapewnienie bezpieczeństwa narodowego w powiązaniu z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju²⁴.

²¹ Na podstawie A. Gradziuk, W. Lach, E. Posel-Częściak, K. Sochacka, *Co to jest bezpieczeństwo energetyczne państwa?*, Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych, Seria Z, Nr 103-2002, str. 705-708.

²² Problematyce przestępczości zorganizowanej poświęcony jest *Krajowy program przeciwdziałania i zwalczania przestępczości zorganizowanej na lata 2012-2016*, który jest programem wykonawczym strategii *Sprawne Państwo*.

²³ Szerzej problematykę bezpieczeństwa żywnościowego porusza *Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020*, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 25 kwietnia 2012 r.

²⁴ Środki polityki bezpieczeństwa, rozumiane jako zasoby i instrumenty, są generowane i używane przez państwo, a rozwój społeczno-gospodarczy zapewnia dostępność tych środków. Zatem wzmocnienie bezpieczeństwa narodowego pozytywnie wpływa, a w niektórych sytuacjach wręcz warunkuje dalszy rozwój kraju.

Procesy integracyjne w sferze bezpieczeństwa stały się myślą przewodnią wydanej w 2007 r. *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP*. Zgodnie z jej zapisami, **system bezpieczeństwa narodowego** tworzą wszystkie odpowiedzialne za bezpieczeństwo w świetle Konstytucji RP i właściwych ustaw organy oraz instytucje należące do władz ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej, w tym parlament, Prezydent RP, Prezes Rady Ministrów, Rada Ministrów, centralne organy administracji rządowej oraz inne państwowe urzędy centralne i instytucje państwowe. Istotnymi jego elementami są siły zbrojne oraz służby i instytucje rządowe zobowiązane do zapobiegania i przeciwdziałania zagrożeniom zewnętrznym, zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, prowadzenia działań ratowniczych oraz ochrony ludności i mienia w sytuacjach nadzwyczajnych, a także władze samorządowe oraz inne podmioty prawne, w tym przedsiębiorcy tworzący przemysłowy potencjał obronny oraz realizujący zadania z zakresu obronności państwa²⁵.

Wspomniana strategia precyzuje, że system bezpieczeństwa narodowego składa się z podsystemu kierowania bezpieczeństwem narodowym oraz z podsystemów wykonawczych. **Podsystem kierowania** tworzą organy władzy publicznej i kierownicy jednostek organizacyjnych, które wykonują zadania związane z bezpieczeństwem narodowym oraz organy dowodzenia Sił Zbrojnych RP. Z kolei **podsystemy wykonawcze** tworzą siły i środki pozostające we właściwościach ministrów kierujących działami administracji rządowej, centralnych organów administracji rządowej, wojewodów, organów samorządu terytorialnego oraz innych instytucji państwowych i podmiotów odpowiedzialnych za realizację ustawowo określonych zadań w zakresie bezpieczeństwa narodowego.

Uzupełniając analizę zawartą w *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP*, ważną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa narodowego pełnią niemieszczące się w tradycyjnej klasyfikacji **systemy wsparcia bezpieczeństwa państwa**²⁶. Należą do nich między innymi ochrona infrastruktury krytycznej oraz system rezerw strategicznych, a także szereg uzupełniających, szczegółowych systemów operacyjnych (np. system ochrony granicy państwowej, system przeciwpowodziowy, system ochrony danych osobowych i informacji niejawnych). Ich rozwijanie służy uzyskaniu odporności na zagrożenia bezpieczeństwa narodowego, w tym na sytuacje nadzwyczajne i nieprzewidywalne zdarzenia.

Polskie prawo nie reguluje kompleksowo funkcjonowania systemu bezpieczeństwa narodowego. Brak unormowania organizacji i funkcjonowania systemu bezpieczeństwa narodowego w jednym akcie prawnym sprawia, że działania podejmowane w tym obszarze przez podmioty odpowiedzialne za poszczególne obszary bezpieczeństwa państwa mają często charakter sektorowy i rozproszony. Poddjęmowane dotychczas działania służące integracji wysiłków podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo narodowe wypełniały najpoważniejsze luki, lecz nie wprowadzały systemowych i kompleksowych rozwiązań w skali państwa.

W sensie prawnym system bezpieczeństwa narodowego nie stanowi zatem funkcjonującej samodzielnie struktury państwowej. Zasadniczą formą jego organizacji i działania pozostaje **system obronny państwa** (SOP), utrzymywany w celu zapewnienia ochrony żywotnych interesów narodowych, a w szczególności suwerenności i niepodległości narodu polskiego, jego prawa do integralności terytorialnej i nienaruszalności granic. Jego głównym przeznaczeniem pozostaje zapewnienie **bezpieczeństwa wojskowego** (militarnego) i zachowanie potencjału państwa gwarantującego zdolność do efektywnego reagowania na zewnętrzne kryzysy polityczno-militarne, a w razie wojny – zdolność do szybkiego odparcia

²⁵ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 13 listopada 2007 r., str. 21.

²⁶ Systemy wsparcia bezpieczeństwa państwa uzupełniają podsystemy wykonawcze tworzone przez siły i środki pozostające we właściwościach ministrów kierujących działami administracji rządowej, centralnych organów administracji rządowej, wojewodów, organów samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów odpowiedzialnych za realizację ustawowo określonych zadań w zakresie bezpieczeństwa narodowego.

agresji. Procesem integrującym funkcjonowanie wszystkich elementów SOP jest planowanie obronne, które umożliwia wytyczanie i osiąganie celów w dziedzinie obronności.

Obok SOP ważną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa narodowego pełni **system zarządzania kryzysowego**²⁷. System ten tworzą organy administracji publicznej, które powołują centra zarządzania kryzysowego (pełniące całodobowe dyżury) oraz zespoły zarządzania kryzysowego (zespoły ekspercko-doradcze na poziomie gminnym, powiatowym, wojewódzkim i rządowym). Zarządzanie kryzysowe jest elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym i polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przejmowaniu nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych oraz odtwarzaniu infrastruktury lub przywróceniu jej pierwotnego kształtu. Na każdym poziomie administracji opracowywany jest plan zarządzania kryzysowego obejmujący m.in. analizę zagrożeń, bilans potrzeb, sił i środków własnych oraz procedury uzyskiwania pomocy zewnętrznej.

Planowanie i przygotowanie na wypadek potencjalnych zagrożeń, a także właściwa koordynacja działań wymienionych powyżej systemów tworzących system bezpieczeństwa narodowego, mają istotne znaczenie dla podniesienia jego efektywności i spójności, bez potrzeby znaczącego zwiększania środków przeznaczanych na zapewnienie bezpieczeństwa narodowego.

2.1.1. Podsystem kierowania bezpieczeństwem narodowym

Kierowanie bezpieczeństwem narodowym należy do najważniejszych działań państwa, mających na celu zapewnienie jego bytu i rozwoju w zmiennych uwarunkowaniach środowiska bezpieczeństwa. Przyjęty w Konstytucji RP dwupodział władzy wykonawczej w państwie może w pewnych obszarach potencjalnie generować wyzwania w sprawnym kierowaniu bezpieczeństwem narodowym. Problemy kompetencyjne i związane z tym utrudnienia w zakresie kierowania bezpieczeństwem mogą wynikać z poniższych uwarunkowań:

- współzależność konstytucyjnych prerogatyw Prezydenta RP i Rady Ministrów w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego oraz ich często ogólny charakter może powodować różnorodne interpretacje i niekiedy utrudniać sprawne współdziałanie organów władzy wykonawczej;
- nie wprowadza się systemowo problematyki bezpieczeństwa narodowego w kompetencje marszałków Sejmu i Senatu, którzy konstytucyjnie są potencjalnymi następcami Prezydenta RP, gdyby ten nie mógł wykonywać swojej funkcji;
- istnieje niewystarczająca ilość systemowych rozwiązań integrujących bezpieczeństwo narodowe. Utworzone w 2008 roku Rządowe Centrum Bezpieczeństwa²⁸ ze względów formalno-prawnych nie może spełniać roli instytucji integrującej w skali ogólnopaństwowej działania na rzecz bezpieczeństwa narodowego;
- system bezpieczeństwa narodowego funkcjonuje w oparciu o rozproszone prawodawstwo²⁹;
- kierowanie bezpieczeństwem narodowym ma charakter interdyscyplinarny, obejmujący regulowane odrębnymi przepisami **zarządzanie kryzysowe** oraz **kierowanie obronnością państwa** – nie ma jednak regulacji prawnych, które łączyłyby działania podejmowane w obu wymienionych dziedzinach bezpieczeństwa narodowego w jeden spójny system kierowania bezpieczeństwem narodowym.

²⁷ Strukturę i funkcjonowanie systemu zarządzania kryzysowego określa ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

²⁸ Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.).

²⁹ Niewystarczająca okazała się ranga i zakres obowiązującego aktu prawnego z tego obszaru – rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2004 r. w sprawie przygotowania systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym (Dz. U. Nr 98, poz. 978).

Ustawa o zarządzaniu kryzysowym nie rozwiązała jednoznacznie istotnych problemów kierowania bezpieczeństwem narodowym. Przede wszystkim mało precyzyjnie wskazała zależności zachodzące między organizacją podsystemu kierowania bezpieczeństwem narodowym a organizacją kierowania w sytuacjach kryzysowych oraz nie odniosła się do zadań realizowanych poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (udział cywilno-wojskowych kontyngentów w misjach poza granicami kraju).

2.1.2. Zasadnicze podsystemy wykonawcze

Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP określiła podsystemy wykonawcze systemu bezpieczeństwa narodowego³⁰. Z uwagi na wskazaną we *Wprowadzeniu* specjalizację i komplementarność zintegrowanych strategii rozwoju, obszar zainteresowania *Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP 2022* został ograniczony do trzech zasadniczych podsystemów wykonawczych – spraw zagranicznych, obronności i służb specjalnych.

A. Sprawy zagraniczne

Polityka zagraniczna jest jednym z atrybutów państwa jako suwerennego podmiotu w stosunkach międzynarodowych i stanowi realizację jego interesów na arenie międzynarodowej. Podstawowymi celami polityki zagranicznej są: ochrona suwerenności i niepodległości oraz nienaruszalności terytorialnej państwa polskiego, zapewnienie wolności i bezpieczeństwa obywateli, tworzenie warunków do trwałego i zrównoważonego rozwoju cywilizacyjnego oraz gospodarczego kraju, wzrostu dobrobytu społeczeństwa, budowanie pozytywnego wizerunku kraju na arenie międzynarodowej, ochrona dziedzictwa kulturowego i tożsamości narodowej oraz środowiska naturalnego. Cele te są realizowane w sferze stosunków zewnętrznych, na płaszczyźnie bilateralnej i wielostronnej.

Podejmując się realizacji swojej polityki zagranicznej, Polska dąży do kształtowania stabilnego środowiska bezpieczeństwa w wymiarze globalnym i regionalnym, wzmacniania swej pozycji międzynarodowej oraz niwelowania i zapobiegania powstawania sytuacji kryzysowych. Działania Rzeczypospolitej Polskiej na arenie międzynarodowej stanowią funkcję wartości, będących fundamentem polskiej państwowości, czyli: demokracji, rządów prawa, poszanowania praw człowieka i solidarności. Cel ten jest realizowany poprzez kształtowanie przyjaznego otoczenia państw i podmiotów pozapaństwowych. Dyplomacja jest narzędziem, które pozwala państwu na wyrażenie i prowadzenie polityki zagranicznej. Składają się na nią m.in. podstawy prawne, organizacja, kadry, procedury i metody działania.

Obowiązkiem polskiej służby zagranicznej i konsularnej jest zapewnienie sprawnej opieki konsularnej wszystkim Polakom przebywającym za granicą. Pracownicy konsulatów pomagają rozwiązać codzienne problemy wielu tysięcy rodaków oraz cudzoziemców, którzy wybierają się do Polski. Wizerunek kraju w dużym stopniu zależy od sprawności i profesjonalizmu pracy konsulów, którzy dla większości obcokrajowców są pierwszymi przedstawicielami państwa polskiego, jakich spotykają.

Pozycję międzynarodową kraju tworzą także obywatele zatrudnieni w kluczowych instytucjach międzynarodowych. W Unii Europejskiej ogólne zatrudnienie Polaków w kwietniu 2011 r. wynosiło 2394 osoby, z czego na średnie i wyższe stanowiska kierownicze przypadało 83 osoby (zob. tabela 2).

³⁰ Należą do nich: sprawy zagraniczne, obrona narodowa, służby specjalne, administracja publiczna i sprawy wewnętrzne, informatyzacja i telekomunikacja, sprawiedliwość, gospodarka, gospodarka morska, budżet i finanse publiczne, Skarb Państwa, transport, budownictwo, gospodarka przestrzenna i mieszkaniowa, rolnictwo, rozwój wsi i rynki rolne, rozwój regionalny, praca, zabezpieczenie społeczne i sprawy rodzinne, zdrowie, nauka i szkolnictwo wyższe, oświata i wychowanie, kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, środowisko (w tym gospodarka wodna), terenowe organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego.

Tabela 2. Zatrudnienie obywateli polskich w instytucjach Unii Europejskiej na kierowniczych stanowiskach średniego i wyższego szczebla, stan na kwiecień 2011 r.

Stanowiska kierownicze	
Komisja Europejska	
Komisarz Unii Europejskiej	1
Stanowiska kierownicze wyższego szczebla	11
Stanowiska kierownicze średniego szczebla	43
Sekretariat Generalny Rady Unii Europejskiej	
Stanowiska kierownicze wyższego szczebla	1
Stanowiska kierownicze średniego szczebla	3
Parlament Europejski	
Stanowiska kierownicze wyższego szczebla	2
Stanowiska kierownicze średniego szczebla	3
Europejska Służba Działań Zewnętrznych	
Stanowiska kierownicze wyższego szczebla	5
Stanowiska kierownicze średniego szczebla	2
Biuro Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich	
Stanowiska kierownicze średniego szczebla	1
Trybunał Sprawiedliwości WE/Sąd	
Sędzia Trybunału Sprawiedliwości WE	1
Sędzia Sądu	1
Sędzia Sądu ds. Służby Cywilnej Unii Europejskiej	1
Stanowiska kierownicze średniego szczebla	1
Komitety Regionów	
Stanowiska kierownicze średniego szczebla	1
Europejski Trybunał Obrachunkowy	
Członek Europejskiego Trybunału Obrachunkowego	1
Szef gabinetu polskiego członka ETO	1
Stanowiska kierownicze średniego szczebla	1
Europejski Bank Centralny	
Członek Rady Ogólnej Europejskiego Banku Centralnego	1
Europejski Bank Inwestycyjny	
Członek Rady Gubernatorów Europejskiego Banku Inwestycyjnego	1
Stanowiska kierownicze wyższego szczebla	1

Źródło: http://polskawue.gov.pl/files/polska_w_ue/Zatrudnienie/Informacja_stan_zatrudnienia_KSE_I_p_olrocze_2011.doc – dostępne 31 maja 2011 r.

Największym pracodawcą unijnym była Komisja Europejska. Zatrudnionych w niej było w tym okresie 1415 obywateli polskich. W ramach nowo utworzonej Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych pracowało 54 polskich obywateli, w tym na szczeblu kierowniczym 3³¹. Zgodnie z danymi na koniec 2010 r., w Sekretariacie Międzynarodowym NATO w Brukseli zatrudnionych było 23 obywateli polskich. Według danych na koniec października 2010 r., łączna liczba stanowisk obsadzonych przez polskich obywateli w Sekretariacie ONZ wynosiła 74. Zgodnie z danymi na koniec grudnia 2010 roku, w strukturach OBWE zatrudnionych było 84 polskich obywateli.

Dotychczasowa praktyka polskiej polityki zagranicznej wskazuje na istnienie w odniesieniu do polityki zagranicznej i polityki bezpieczeństwa **pamięci instytucjonalnej**. Kolejne rządy kontynuowały w tych dwóch obszarach politykę swych poprzedników. Jest to niezwykle ważna cecha, jaka powinna wyróżniać politykę zagraniczną współczesnego państwa prawa.

³¹ Zastępca Sekretarza Generalnego ESDZ oraz szefowie delegacji Unii Europejskiej w Jordanii i Korei Południowej.

Analizując sprawność polskiej dyplomacji należy stwierdzić, że dotychczas w pełni wypełniała ona swoją rolę. Biorąc jednak pod uwagę dynamiczne zmiany środowiska bezpieczeństwa, należy zauważyć, że wyzwania globalne będą wymagały wzmoczonych działań ze strony MSZ. Choć polska dyplomacja jest coraz skuteczniejszą służbą, wciąż pozostaje pole do jej doskonalenia w takich obszarach, jak:

- wzmocnienie koordynacyjnej roli MSZ w zakresie współpracy zagranicznej realizowanej przez Sejm, Senat, inne resorty, a także samorząd terytorialny;
- poprawa koordynacji aktywności resortów w zakresie współpracy ze swoimi odpowiednikami z innych państw oraz na forum UE i NATO, a także innych organizacji międzynarodowych.

Szansą polskiej polityki zagranicznej jest przygotowanie nowoczesnej, dobrze zmotywowanej i wykształconej kadry. Pozytywnym czynnikiem powinna się stać realizacja programu modernizacji polskiej służby zagranicznej, zaplanowanej na lata 2007–2014, której efektem będzie m.in. kreatywna kadra posiadająca umiejętności zwiększające skuteczność realizacji polskich priorytetów w NATO i UE oraz dbanie o sprawność mechanizmów sojuszniczych, a także o komplementarność działań obu tych organizacji. Potencjałem dyplomacji Rzeczypospolitej Polskiej są osoby, które znalazły zatrudnienie w instytucjach międzynarodowych. Ich doświadczenie zdobyte w trakcie pracy dla Unii Europejskiej, Sojuszu Północnoatlantyckiego czy Organizacji Narodów Zjednoczonych nie może zostać zmarnowane. W tym kontekście należy również widzieć możliwość objęcia przez polskich dyplomatów stanowisk w Europejskiej Służbie Działań Zewnętrznych, w tym przede wszystkim na stanowiskach w centrali ESDZ w Brukseli, gdzie będą zapadać kluczowe decyzje dotyczące europejskiej polityki zagranicznej. Przyjęty przez państwa członkowskie projekt decyzji o utworzeniu ESDZ i jego zapis o ścisłej współpracy z dyplomacjami państw członkowskich pozwala traktować nowo powstałą strukturę jako realne narzędzie polskiej polityki zagranicznej, mimo że służba działań zewnętrznych przede wszystkim ma reprezentować interes całej UE.

B. Obronność

Obronność jest dziedziną bezpieczeństwa narodowego, stanowiącą sumę wszystkich cywilnych i wojskowych przedsięwzięć mających na celu zapobieganie i przeciwstawienie się wszelkim potencjalnym zagrożeniom bezpieczeństwa państwa, mogącym doprowadzić do kryzysu polityczno-militarnego. Aby zaspokoić potrzeby obronne Polski, organizowany jest i utrzymywany system obronny państwa. Jego sprawność jest determinowana harmonijnym współdziałaniem tworzącego go podsystemu kierowania oraz podsystemów wykonawczych – militarnego i niemilitarnego.

Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej

Siły Zbrojne RP są podstawowym elementem systemu obronnego państwa. Unikalne w skali państwa zdolności czynią z sił zbrojnych wielofunkcyjne narzędzie do wypełniania szerokiego spektrum misji, do których należą: zagwarantowanie obrony państwa i przeciwstawienie się agresji w ramach zobowiązań sojuszniczych, udział w stabilizowaniu sytuacji międzynarodowej oraz wspieranie bezpieczeństwa wewnętrznego i pomoc społeczeństwu.

Wyniki badań społecznych wskazują na niezmiennie wysoki poziom aprobaty społecznej dla wojska i duży prestiż żołnierskiej służby, co czyni z Sił Zbrojnych RP **jedną z najważniejszych instytucji zaufania publicznego**. Najmocniejszym atutem Sił Zbrojnych RP jest dobrze wykształcony personel oraz doświadczenia nabyte w operacjach poza granicami kraju, służbie w międzynarodowych strukturach wojskowych oraz w inicjatywach NATO i UE (Siły Odpowiedzi NATO, Grupy Bojowe UE).

Prowadzone w ostatnich latach reformy wojska ukierunkowane były na zwiększenie jego nowoczesności i skuteczności. Wdrożenie pełnego uzawodowienia pozwoliło na

przeniesienie **wysiłku profesjonalizacyjnego** na wyższy poziom³². Przede wszystkim wymusiło zmianę głównych systemów funkcjonowania wojska – przebudowano systemy szkolenia, żywienia, uzupełniania, mobilizacji, zabezpieczenia logistycznego, zakwaterowania oraz zaopatrywania w uzbrojenie i sprzęt wojskowy. Wdrożono nowy model szkolenia, rozpoczęto nabór do Narodowych Sił Rezerwowych, zmieniono proporcję jednostek operacyjnych do zabezpieczających, tym samym zwiększając potencjał bojowy armii. Ograniczono i uproszczono najniższy szczebel administracji wojskowej³³ oraz podjęto decyzję o likwidacji okręgów wojskowych.

Także w sferze finansowej obserwowane są pozytywne zmiany. Przyjęte na rok 2011 i 2012 budżety przyniosły największy do tej pory dopływ środków finansowych dla obronności, a wysoki poziom wydatków majątkowych wskazuje na priorytetowe traktowanie modernizacji technicznej. Kontynuowane są procesy i działania mające długofalowe konsekwencje dla funkcjonowania i rozwoju Sił Zbrojnych RP: stopniowe redukcjonowanie kontyngentu w Afganistanie, kontynuacja strategii informatyzacji MON i sił zbrojnych, wdrażanie budżetu zadaniowego i dalsza ekonomizacja funkcjonowania resortu obrony i sił zbrojnych, pozbywanie się niepotrzebnej wojsku infrastruktury³⁴.

W latach 2011–2012 dokonano **wyboru priorytetów modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP**, ukierunkowując je na rozwój obrony powietrznej, mobilności wojsk, systemów informacyjnych i systemów bezzałogowych. Podjęto też strategiczną decyzję dotyczącą **zwiększenia inwestycji w polski przemysł obronny i związany z nim sektor naukowy**. Ta swoista „polonizacja” przemysłowego potencjału obronnego powinna stać się działaniem prorozwojowym, zwiększającym konkurencyjność i innowacyjność krajowego przemysłu obronnego oraz jego zdolności eksportowe, a w konsekwencji zapewniającym nowe miejsca pracy. Rozpoczęto też prace nad fundamentalną zmianą struktur dowodzenia na szczeblu centralnym, wdrażając ideę połączonej do systemu kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP. Podjęto kluczową decyzję dotyczącą reformy **emerytur mundurowych** oraz nadano uprawnienia **weteranom** działań poza granicami państwa. Utrzymano zobowiązanie dotyczące **stabilności długoterminowego finansowania potrzeb obronnych państwa**.

Wymogi współczesnego środowiska bezpieczeństwa, rozwój technologiczny oraz postępująca modernizacja sił zbrojnych państw sąsiednich i członkowskich NATO ujawniają rosnące **wyzwania w funkcjonowaniu Sił Zbrojnych RP**, w dużej mierze spowodowane niewystarczającym nasyceniem nowoczesnym uzbrojeniem i sprzętem wojskowym. Choć skonsolidowano system pozyskiwania, eksploatacji i wycofywania uzbrojenia i sprzętu wojskowego Sił Zbrojnych RP, tempo dostaw nowych typów uzbrojenia jest często zbyt wolne, na co duży wpływ mają możliwości dostawców oraz konieczność zrównoważonego, równoległego finansowania dostaw uzbrojenia w wielu obszarach. Doskonalenia wymaga również system szkolenia rezerw osobowych polskiej armii oraz struktura jej dowodzenia. Zobowiązania sojusznicze oraz społeczne oczekiwania nakładają również na Siły Zbrojne RP presję transformacyjną, ukierunkowaną na przyspieszony rozwój zdolności operacyjnych oraz zwiększanie proporcji jednostek bojowych względem zabezpieczających.

Szanse na wzmocnienie Sił Zbrojnych RP oferuje uczestnictwo w międzynarodowych programach obronnych, w tym Europejskiej Agencji Obrony (EDA). Także zwiększona obecność sojuszniczej infrastruktury obronnej na terytorium Polski podniesie interoperacyjność naszych sił. Wykorzystanie *outsourcingu* w wybranych obszarach funkcjonowania wojska (np. zabezpieczenie logistyczne, wsparcie dowodzenia) umożliwi racjonalizację kosztów jego działania oraz umożliwi dalszą profesjonalizację. Szansę na dalszy rozwój zdolności obronnych Polski i sojuszników stanowią realizowane w ramach

³² Realizacja rządowego *Programu profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP na lata 2008-2010*.

³³ Liczbę wojskowych komend uzupełnień zmniejszono ze 123 do 86, nadając im nowy charakter. Wojewódzkie sztaby wojskowe dostosowano do zadań związanych m.in. z zarządzaniem kryzysowym.

³⁴ Opracowano przy wykorzystaniu materiałów *Strategicznego Przeglądu Obronnego. Profesjonalne Siły Zbrojne w nowoczesnym państwie*, Ministerstwo Obrony Narodowej, kwiecień 2011 r.

NATO i UE inicjatywy *Smart Defence*³⁵ i *Pooling & Sharing*³⁶. Ich celem jest zachowanie i wzmocnienie zdolności obronnych, wraz z poprawą ich efektywności, interoperacyjności i efektywności kosztowej.

Potencjalnym zagrożeniem dla rozwoju Sił Zbrojnych RP byłoby pozbawienie programu rozwoju i modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP stabilności długoterminowego finansowania, które podważyłoby możliwość eliminacji braków w zdolnościach operacyjnych. Natomiast kończące się okresy eksploatacyjne uzbrojenia i sprzętu wojskowego mogą znacznie pogłębić istniejące luki. Niebezpiecznym zjawiskiem może też okazać się niskie społeczne zainteresowanie sytuacją w wojsku, malejąca konkurencyjność sił zbrojnych na rynku pracy oraz brak akceptacji społecznej dla udziału Sił Zbrojnych RP w operacjach wojskowych poza granicami kraju.

Tabela 3. Zestawienie nakładów na obronność w 2009 i 2010 r. – wybrane państwa EDA i USA

Państwo	Nakłady na obronność w mln euro		Zmiana nakładów na obronność w %	Nakłady na obronność, jako % PKB		Nakłady na obronność, jako % całości budżetu państwa		Nakłady na obronność per capita w euro	
	2009	2010	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Czechy	2262	2016	-11	1,65	1,39	3,57	3,07	215	191
Finlandia	2686	2707	1	1,57	1,5	2,83	2,73	503	505
Francja	39190	39237	0	2,04	2,01	3,67	3,58	608	605
Niemcy	36108	33492	-7	1,5	1,34	3,15	2,88	441	410
Grecja	6023	4756	-21	2,54	2,07	5,03	4,18	535	421
Węgry	1068	1022	-4	1,15	1,04	2,3	2,13	107	102
Włochy	21946	21637	-1	1,44	1,4	2,78	2,77	364	358
Litwa	289	246	-15	1,08	0,9	2,51	2,17	87	75
Holandia	8733	8472	-3	1,53	1,43	2,97	2,8	528	510
Polska	5428	6392	18	1,75	1,81	3,93	3,95	142	167
Rumunia	1609	1575	-2	1,39	1,29	3,44	3,17	75	74
Słowacja	967	853	-12	1,53	1,29	3,74	3,16	178	157
Hiszpania	12196	11132	-9	1,16	1,05	2,53	2,33	264	242
Szwecja	3510	4265	22	1,22	1,23	2,16	2,33	376	455
Wielka Brytania	39596	43403	10	2,53	2,56	4,89	5,03	641	698
Państwa EDA w całości	193993	193540	0	1,67	1,61	3,31	3,2	392	390
USA	471000	520000	10	4,6	4,8	11,1	11,2	1533	1676

Źródło: Opracowanie własne MON na podstawie Defence Data: EDA participating Member States in 2010 oraz Europe and United States Defence Expenditure in 2010.

³⁵ Wystąpienie Sekretarza Generalnego Sojuszu Północnoatlantyckiego Andersa Fogh Rasmussena podczas corocznej Monachijskiej Konferencji Bezpieczeństwa, „*Smart Defence can help nations to build greater security with fewer resources but more coordination and coherence*”, Munich 2010.

³⁶ Materiał informacyjny Europejskiej Agencji Obrony, *EDA's Pooling & Sharing*, www.eda.europa.eu oraz EGMONT Security Policy Brief No 23, Sven Biscop, Jo Coelmont, *Pooling & Sharing: From slow march to quick march?*, Brussels May 2010.

Struktury administracyjne

Administracja publiczna realizuje zadania zapewniające sprawne i bezpieczne funkcjonowanie państwa w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny, tworzenie warunków ochrony i przetrwania obywateli, zasilanie zasobami ludzkimi i materiałowymi Sił Zbrojnych RP oraz jednostek odpowiedzialnych za bezpieczeństwo wewnętrzne państwa, a także zadania wynikające z obowiązków państwa-gospodarza.

Mocną stroną przygotowań obronnych prowadzonych przez administrację publiczną są rozwiązania prawno-organizacyjne. Planowanie operacyjne umożliwiające funkcjonowanie struktur administracyjnych w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny obejmuje wszystkie szczeble administracji publicznej oraz wybrane instytucje administracji państwowej (około 3000 podmiotów). Stosunkowo dobrze działa też system szkoleń obronnych i kontroli wykonywania zadań obronnych.

Dostrzegalnym mankamentem w tym obszarze jest obrona cywilna. Utrzymujący się od lat brak rozwiązań prawnych i systemowych regulujących współdziałanie systemów ratowniczych, organów i służb wykonujących zadania ochrony ludności, osłabia przygotowania zarówno w obszarze obrony narodowej, jak i zarządzania kryzysowego. Niepokoí też mała ilość ćwiczeń obronnych o zasięgu krajowym i regionalnym, ukierunkowanych na współdziałanie elementów cywilnych i wojskowych. Wyzwaniem pozostaje niski poziom kompetencji obronnych w społeczeństwie, wynikły z niedostatecznej edukacji w obszarze obronnym, braku narzędzi oceniających te kompetencje oraz nowoczesnych środków edukacji.

Z uwagi na charakter współczesnych i przyszłych operacji wymagających kompleksowego podejścia oraz wydłużanie się fazy postkonfliktowej, rośnie rola instrumentów niemilitarnych i komponentu cywilnego w operacjach wojskowych. Polska posiada niski odsetek cywilnych ekspertów biorących udział w operacjach reagowania kryzysowego poza granicami kraju. Brak sformalizowanego i ujednoliconego procesu planowania, przygotowania i udziału resortów i pracowników cywilnych w operacjach wojskowych uniemożliwia kompleksowe i skoordynowane użycie rządowych i pozarządowych zasobów. Szansą na poprawę tego stanu rzeczy będzie opracowanie i wdrożenie zasad i procedur zaangażowania cywilnych resortów oraz udziału personelu cywilnego.

Struktury gospodarcze

Umacnianie zdolności państwa do obrony, w tym zapewnienia przetrwania ludności i funkcjonowania struktur państwa oraz skutecznego działania Sił Zbrojnych RP, wymaga znacznego zaangażowania jego struktur gospodarczych, tworzących **przemysłowy potencjał obronny**³⁷ i realizujących zadania gospodarczo-obronne.

Dysponowanie przez Polskę potencjałem umożliwiającym produkcję określonych systemów uzbrojenia i sprzętu wojskowego stanowi jeden z wyznaczników suwerenności państwa oraz gotowości mobilizacyjnej jego struktur. Przemysł krajowy pozostaje kluczowym źródłem zaopatrzenia sił zbrojnych w uzbrojenie i sprzęt wojskowy, a polskie placówki naukowo-badawcze są znaczącym dostawcą technologii i myśli technicznej w zakresie technologii obronnych. Za utrzymaniem i wspieraniem przemysłowego potencjału obronnego przemawia również interes polskiej gospodarki (postęp technologiczny, miejsca pracy, wymiana handlowa z partnerami zagranicznymi, zasilanie budżetu państwa w przychody z tytułu podatków i opłat)³⁸.

³⁷ Przemysłowy potencjał obronny zdefiniowany jest w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 4 października 2010 r. w sprawie wykazu spółek, przedsiębiorstw państwowych i jednostek badawczo-rozwojowych, prowadzących działalność na potrzeby bezpieczeństwa i obronności państwa, a także spółek realizujących obrót z zagranicą, towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa oraz dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa (Dz. U. Nr 198, poz. 1313).

³⁸ Program wspierania rozwoju polskiego przemysłu obronnego w latach 2013-2020 (projekt z dnia 3.12.2012 opracowany przez Ministerstwo Gospodarki).

Istotny wpływ na pozycję rynkową polskiego przemysłowego potencjału obronnego (ppo) będzie miało dokończenie procesu przekształceń strukturalnych sektora³⁹, zwiększenie nakładów na prace badawczo-rozwojowe związane z bezpieczeństwem i obronnością państwa, skonsolidowanie zaplecza B+R oraz efektywniejsze wsparcie i promocja sektora.

Uwarunkowania wynikające z procesu tworzenia wspólnego europejskiego rynku obronnego wymagają, aby integracja polskiego potencjału naukowego i przemysłowego była **ukierunkowana na państwa Unii Europejskiej i NATO**. Największy wpływ na działania w zakresie współpracy w ramach Unii Europejskiej w obszarze rynku i przemysłu obronnego mają prace podejmowane w Europejskiej Agencji Obrony⁴⁰. Jej działania przyczyniają się do rozwoju konkurencyjności na Europejskim Rynku Obronnym oraz w Europejskiej Bazie Technologiczno-Przemysłowej. Na drodze efektywnego włączenia się ppo do współpracy europejskiej stoją nadal bariery ekonomiczne (a w niektórych wypadkach także i technologiczne) ograniczające jego możliwości do zintegrowania swoich możliwości technologicznych z wiodącymi potentatami przemysłu zbrojeniowego państw europejskich, brak silnej reprezentacji polskiego przemysłu zbrojeniowego na rynkach, a także obowiązujący w UE polityczny i dobrowolny charakter wprowadzanych narzędzi oraz trudności w osiągnięciu konsensusu.

W ramach współpracy z NATO Polska uczestniczy w realizacji wielonarodowych programów, mających zasadnicze znaczenie dla wzmacniania jego potencjału obronnego oraz bierze udział w pracach sojuszniczych instytucji zajmujących się pozyskiwaniem nowoczesnego sprzętu i uzbrojenia. Aktywne uczestnictwo w działalności tych gremiów daje szansę na włączanie potencjału obronnego naszego kraju we wspólnie budowany system uzbrojenia Sojuszu, umożliwia bezpośredni kontakt z ekspertami branżowymi z innych krajów oraz stwarza możliwość wejścia w kooperację lub wspólne programy z innymi producentami. Konieczne jest efektywniejsze wykorzystanie przez krajowe podmioty gospodarcze wyżej wymienionych obszarów współpracy w ramach NATO.

Ważnym elementem przemysłowego potencjału obronnego jest **zaplecze prowadzące badania naukowe i prace rozwojowe**. Wejście w życie ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki⁴¹ oraz ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju⁴² wywarło istotny wpływ na badania w sektorze obronnym. Przed wojskowymi instytutami badawczymi (WIB)⁴³ stanęły nowe wyzwania, związane z coraz częstszym uczestnictwem w badaniach naukowych, w które zaangażowanych jest wiele podmiotów. Należy zmierzać do zacieśniania współpracy pomiędzy instytutami badawczymi, optymalnie wykorzystując ich możliwości do zwiększenia zdolności konkurowania na europejskim i światowym rynku. W tym kontekście uzasadnione są podejmowane w MON prace nad konsolidacją zaplecza badawczo-rozwojowego, dostosowanego do bieżących i perspektywicznych potrzeb Sił Zbrojnych RP. Niezbędne jest również przeprowadzenie konsolidacji zadaniowej sektora i przede wszystkim utworzenie – na wzór rozwiązań zagranicznych – narodowej grupy kapitałowej przemysłu zbrojeniowego, w której uprawnienia majątkowe powinien wykonywać Skarb Państwa.

Ważnym impulsem na rzecz usprawnienia i racjonalizacji procesów pozyskiwania, eksploatacji i wycofywania uzbrojenia i sprzętu wojskowego było powołanie Rady Uzbrojenia,

³⁹ Kierunek przekształceń własnościowych spółek ppo określił dokument rządowy *Strategia konsolidacji i wspierania rozwoju polskiego przemysłu obronnego w latach 2007-2012*. Jego następcą będzie *Program wspierania rozwoju polskiego przemysłu obronnego w latach 2013-2020*.

⁴⁰ EDA jest obecnie najważniejszą w Europie platformą oddziaływania państw na kształt europejskiego rynku obronnego oraz europejskiej bazy technologii obronnych i przemysłu obronnego. Prace Agencji nad wieloletnimi programami technologii obronnych oraz tworzeniem wspólnego rynku wyrobów obronnych są elementem procesu globalizacji, który jest wyzwaniem dla wszystkich krajów członkowskich UE, w tym Polski.

⁴¹ Dz. U. Nr 96, poz. 615, z późn. zm.

⁴² Dz. U. Nr 96, poz. 616, z późn. zm.

⁴³ MON sprawuje nadzór nad sześcioma instytutami, których przedmiotem działania są badania naukowe i prace rozwojowe w dziedzinie UiSW.

jako organu doradczego MON⁴⁴. Równie istotne było powołanie Krajowego Dyrektora do Spraw Uzbrojenia w zakresie współpracy międzynarodowej z NATO, UE, państwami oraz innymi organizacjami międzynarodowymi w obszarze uzbrojenia, sprzętu wojskowego, badań naukowych oraz prac rozwojowych na rzecz obronności⁴⁵.

Znaczny potencjał rozwojowy tkwi w transferze innowacyjnych technologii między sektorem wojskowym i cywilnym. Przepływ ten jest dwukierunkowy, choć w polskich warunkach dominuje transfer technologii z sektora cywilnego do wojskowego. Wprawdzie przyjęty w Polsce system finansowania prac badawczo-rozwojowych i wdrożeniowych na rzecz Sił Zbrojnych RP sprzyja przepływowi wiedzy do sektora cywilnego⁴⁶, bariery natury prawno-organizacyjnej i kulturowej znacząco ograniczają spektrum możliwości przepływu technologii wojskowych do sektora cywilnego.

Struktury gospodarcze uczestniczą w realizacji przedsięwzięć z zakresu przygotowań obronnych państwa, których celem jest zapewnienie materialnych podstaw realizacji zadań obronnych oraz przetrwania ludności⁴⁷.

C. Służby specjalne

Charakter środowiska bezpieczeństwa Polski, jak również złożona natura współczesnych wyzwań i zagrożeń powodują, że bardzo ważną rolę w skutecznej realizacji interesów narodowych pełnią służby specjalne. Ich podstawową misją jest dostarczanie organom państwa odpowiedzialnym za bezpieczeństwo narodowe wszechstronnego, wiarygodnego i wyprzedzającego wsparcia informacyjnego. W zainteresowaniu tych służb pozostają informacje mogące mieć istotne znaczenie dla bezpieczeństwa i międzynarodowej pozycji Polski oraz jej potencjału ekonomicznego i obronnego. Szczególnej uwadze podlegają działania związane ze zwalczaniem międzynarodowego terroryzmu, przestępczości zorganizowanej, proliferacji broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia, ochroną kontrwywiadowczą, bezpieczeństwem ekonomicznym państwa oraz ochroną informacji niejawnych. Ważnym zadaniem służb specjalnych pozostaje zabezpieczenie polskich cywilno-wojskowych kontyngentów uczestniczących w operacjach poza granicami kraju. Mając na względzie postępujący proces globalizacji bezpieczeństwa, a także zobowiązania wynikające z członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w NATO i UE, służby specjalne muszą rozbudowywać zdolność do rozpoznawania sytuacji w rejonach napięć, konfliktów i kryzysów międzynarodowych na świecie.

Zwiększanie skuteczności działań służb specjalnych wymaga sprawnej kooperacji z innymi organami i służbami państwowymi oraz udziału w międzynarodowej współpracy wywiadowczej i kontrwywiadowczej. Dobór i szkolenie funkcjonariuszy powinny przede wszystkim opierać się na zapewnieniu wysokiej jakości personelu potrafiącego szybko i samodzielnie analizować wydarzenia – w tym w sytuacjach kryzysowych – i opracowywać informacje, ułatwiając w ten sposób organom państwa realizację interesów narodowych Rzeczypospolitej Polskiej. Na poprawę skuteczności polskich służb specjalnych w środowisku działania ma także wpływ należyte ich wyposażenie i finansowanie.

⁴⁴ Decyzja nr 126/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 kwietnia 2011 r. w sprawie Rady Uzbrojenia (Dz. Urz. MON z dnia 10 maja 2011 r. Nr 8, poz. 101).

⁴⁵ Decyzja nr 60/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 23 lutego 2010 r. w sprawie Krajowego Dyrektora do Spraw Uzbrojenia (Dz. Urz. MON z dnia 26 marca 2010 r. Nr 4, poz. 43).

⁴⁶ Dysponentem środków finansowych przeznaczanych na ten cel jest minister właściwy do spraw nauki.

⁴⁷ Do zasadniczych obszarów przygotowań obronnych realizowanych z udziałem podmiotów gospodarczych należą: mobilizacja gospodarki (utrzymywanie mocy produkcyjnych i remontowych niezbędnych do realizacji zadań ujętych w *Programie Mobilizacji Gospodarki* - PMG); militaryzacja; ochrona obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa; przygotowanie, wykorzystanie i ochrona transportu na potrzeby obronne państwa; przygotowanie oraz wykorzystywanie publicznej i niepublicznej służby zdrowia na potrzeby obronne państwa; przygotowanie i wykorzystanie systemów łączności na potrzeby obronne państwa; zaopatrzenie obrony cywilnej w sprzęt, materiały i środki ochrony; odtwarzanie zniszczonej infrastruktury; dystrybucja produktów leczniczych, wyrobów leczniczych i żywności; zaopatrywanie ludności w żywność, wodę, nośniki energii, lekarstwa, środki ochrony, higieny; monitorowanie potencjału ekonomicznego w zakresie przemysłu, rolnictwa, łączności, transportu, energetyki, leśnictwa i ochrony zdrowia.

Na szczególną uwagę w aspekcie funkcjonowania służb specjalnych zasługuje również zagrożenie cyberatakami, w wyniku których może dojść do uzyskania dostępu do przechowywanych w formie elektronicznej informacji niejawnych przez nieuprawnione podmioty, w tym obce służby specjalne lub ugrupowania terrorystyczne i przestępcze, a także groźba dezorganizacji najważniejszych systemów informacyjnych instytucji rządowych i publicznych oraz sfer sektora prywatnego o istotnym znaczeniu gospodarczym.

2.1.3. Rozwój odporności na zagrożenia bezpieczeństwa narodowego

Obok podsystemów wykonawczych ważną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa narodowego pełnią systemy wsparcia bezpieczeństwa państwa. Należą do nich między innymi ochrona infrastruktury krytycznej oraz system rezerw strategicznych.

A. Ochrona infrastruktury krytycznej

Bezpieczeństwo infrastruktury krytycznej zaczyna mieć wymiar bezpieczeństwa narodowego, a dostęp do kluczowych usług pozostaje wymiernym aspektem bezpieczeństwa narodowego i obowiązkiem państwa w stosunku do obywatela⁴⁸.

Problem ochrony infrastruktury krytycznej przybrał też wymiar międzynarodowy. Zarówno Unia Europejska, jak i NATO starają się znaleźć rozwiązania, które mogą pomóc krajom członkowskim wzmocnić poziom tej ochrony. *Dyrektywa 2008/114/WE z dnia 8 grudnia 2008 r. w sprawie rozpoznawania i wyznaczania europejskiej infrastruktury krytycznej oraz oceny potrzeb w zakresie poprawy jej ochrony*⁴⁹ określa Europejską Infrastrukturę Krytyczną jako infrastrukturę, której zakłócenie funkcjonowania może mieć wpływ na co najmniej dwa państwa członkowskie. W chwili obecnej Europejska Infrastruktura Krytyczna wyłaniana jest w dwóch sektorach: energetycznym i transportowym. NATO natomiast skupia się na wypracowaniu standardów ochrony energetycznej infrastruktury krytycznej, traktując ten obszar jako kluczowy dla wsparcia ewentualnych działań militarnych Sojuszu.

W przeszłości elementy tworzące infrastrukturę krytyczną funkcjonowały jako niezależne lub też zależne w niewielkim stopniu systemy. Obecnie w dobie postępującej globalizacji i rozwoju technologicznego poszczególne obiekty infrastruktury krytycznej są coraz bardziej współzależne nie tylko w wymiarze jednego państwa, ale i w skali regionalnej, europejskiej, a nawet światowej. Postęp, poza oczywistymi korzyściami, spowodował równocześnie zwiększenie ich podatności na potencjalne zagrożenia, w tym zagrożenia nowego typu związane z cyberprzestrzenią.

Aby ochrona infrastruktury krytycznej mogła być skuteczna, powinna stanowić wspólny wysiłek zarówno administracji rządowej, samorządowej, jak i operatorów oraz właścicieli. Ochrona infrastruktury krytycznej musi być zatem zadaniem jej właściciela lub operatora, natomiast rola państwa ogranicza się do funkcji koordynująco-nadzorującej. Interwencję dopuszcza się w przypadku, gdy dany element infrastruktury krytycznej nie jest dostatecznie chroniony lub gdy likwidacja skutków zaistniałej sytuacji kryzysowej przekracza możliwości danego właściciela lub operatora.

Kluczowym dokumentem dla tworzonego systemu ochrony infrastruktury krytycznej będzie opracowanie *Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej*. Także integracja rozwiązań cywilnych i wojskowych w obszarze ochrony infrastruktury krytycznej wzmocni ochronę infrastruktury krytycznej. Podniesienie świadomości znaczenia aspektów bezpieczeństwa infrastruktury krytycznej dla bezpieczeństwa państwa wśród jej operatorów i administracji publicznej stanowi istotną szansę dla zapewnienia bezpieczeństwa państwa.

⁴⁸ Artykuł 3 pkt 2 *ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym* (Dz. U. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.) definiuje infrastrukturę krytyczną jako systemy oraz wchodzące w ich skład powiązane ze sobą funkcjonalne obiekty, w tym budowlane, urządzenia, instalacje, usługi kluczowe dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli oraz służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania organów administracji publicznej, a także instytucji i przedsiębiorców.

⁴⁹ Dz. Urz. UE L z 08.12.2008 Nr 345, s.75.

B. System rezerw strategicznych

Istotnym aspektem prawidłowego funkcjonowania państwa i jego gospodarki, zapewnienia podstawowych potrzeb bytowych ludności w okresie zaburzeń dostaw kluczowych towarów i produktów jest posiadanie wydajnego systemu rezerw strategicznych. Istnienie sprawnego, transparentnego i racjonalnego systemu rezerw wspomaga realizację zadań w obszarze bezpieczeństwa i obrony państwa, porządku i zdrowia publicznego oraz wystąpienia klęski żywiołowej lub sytuacji kryzysowej. Wspiera odtwarzanie infrastruktury krytycznej, łagodzi zakłócenia w ciągłości dostaw służących funkcjonowaniu gospodarki i zaspokojeniu podstawowych potrzeb obywateli, ratowaniu ich życia i zdrowia, a także wypełnienie zobowiązań międzynarodowych Rzeczypospolitej Polskiej.

Słabą stroną systemu rezerw państwowych był brak jasnych podstaw prawnych normujących kwestię likwidacji rezerw, które nie mogły być dłużej utrzymywane oraz przeciągająca się procedura zwolnienia asortymentu utrzymywanego w ramach stanów zastrzeżonych, co prowadziło do braku możliwości zbycia tych produktów. Tworzony po przyjęciu *ustawy o rezerwach strategicznych*⁵⁰ system rezerw odpowiada uwarunkowaniom międzynarodowym i makroekonomicznym Polski jako członka Unii Europejskiej i NATO, uwzględnia zmiany uwarunkowań środowiska bezpieczeństwa państwa, zdolny jest do reagowania na zmieniającą się koniunkturę (gospodarczą) oraz przyczynia się do skutecznego utrzymywania, dystrybucji i odtwarzania rezerw. Wprowadzenie w życie nowych regulacji prawnych w obszarze rezerw strategicznych pozwoli na redukcję utrudnień biurokratycznych związanych z procedurą tworzenia, likwidacji i udostępnienia rezerw oraz pozwoli na precyzyjne określenie zadań poszczególnych działów administracji rządowej i przedsiębiorców w tym zakresie. Docelowo powstanie nowoczesny, przejrzysty i racjonalny system, którego istotnym elementem będzie *Rządowy Program Rezerw Strategicznych*⁵¹.

2.2. Integracja polityk publicznych i polityki bezpieczeństwa

A. Integracja rozwoju społeczno-gospodarczego i bezpieczeństwa narodowego⁵²

Działania z obszaru bezpieczeństwa narodowego i rozwoju ekonomiczno-społecznego, mimo względnej wobec siebie autonomii, łączy sieć wzajemnych współzależności. Funkcjonowanie organów i służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo narodowe wpływa na rynek pracy, przemysł i usługi, edukację, środowisko naturalne, rozwój infrastruktury oraz strukturę przestrzenną kraju. Dążenia do zwiększenia spójności społeczno-gospodarczej i terytorialnej będą wzmacniać siłę wewnętrzną i podstawy bezpieczeństwa państwa.

Rozwój regionalny

Instytucje wojskowe mogą być jednym z czynników dynamizujących rozwój regionalny i lokalny. Występują bowiem w roli pracodawcy, płatnika podatków, zamawiającego produkty i usługi oraz świadczącego usługi z zakresu bezpieczeństwa.

Zasadnicze znaczenie dla lokalnych społeczności ma zdolność wojska do wypełniania zadań związanych ze wspieraniem organów państwa w zapewnianiu bezpieczeństwa wewnętrznego i udzielaniem pomocy wojskowej właściwym instytucjom, służbom rządowym i samorządowym oraz społeczeństwu w reagowaniu na zagrożenia (klęski żywiołowe, katastrofy techniczne). Lokalizacja jednostki wojskowej na danym obszarze wzmacnia poczucie bezpieczeństwa jego mieszkańców z uwagi na bliskość sił gotowych nieść pomoc

⁵⁰ Ustawa z dnia 29 października 2010 r. o rezerwach strategicznych (Dz. U. Nr 229, poz. 1496, z późn. zm.).

⁵¹ Projekt *Rządowego Programu Rezerw Strategicznych* opracowuje minister właściwy do spraw gospodarki we współpracy z Ministrem Obrony Narodowej, ministrem właściwym ds. spraw wewnętrznych, ministrem właściwym ds. rolnictwa, ministrem właściwym ds. rynków rolnych, ministrem właściwym ds. sprawiedliwości, ministrem właściwym ds. transportu, ministrem właściwym ds. zdrowia, Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz innymi organami administracji rządowej realizującymi zadania w zakresie bezpieczeństwa i obronności państwa, zarządzania kryzysowego i ochrony infrastruktury krytycznej oraz bezpieczeństwa, porządku i zdrowia publicznego.

⁵² Przedstawione w tej części strategii obszary analizowane są jedynie w kontekście powiązań z bezpieczeństwem narodowym, a zwłaszcza obronnością. Inne aspekty funkcjonowania tych obszarów analizowane są w pozostałych 8 zintegrowanych strategiach rozwoju.

ludności w sytuacji zagrożenia życia, zdrowia lub mienia. Choć obecność kompleksów wojskowych nie ma znaczącego wpływu na rozwój poszczególnych regionów, w sferze gospodarczej wojsko oddziałuje na zróżnicowanie lokalnego rynku pracy, stabilizowanie popytu oraz zwiększanie wpływów do budżetu lokalnego z podatku od nieruchomości. Bardzo duże znaczenie ma współpraca wojska ze szkołami, w wyniku której kształtowane są postawy i wartości patriotyczne w młodym pokoleniu⁵³.

Z drugiej strony, prowadzona w ostatnich latach reforma polskiej armii doprowadziła do liczebnej redukcji wojska oraz zmniejszenia ilości podmiotów wojskowych. Choć zmiany w dyslokacji jednostek słusznie podyktowane są przede wszystkim potrzebami obronnymi państwa oraz koniecznością racjonalizacji wydatków publicznych, pociągnęły one za sobą określone, często negatywne, konsekwencje dla gospodarek oraz społeczności gmin i powiatów.

Działania sektora obronnego mogą mieć również negatywny wpływ na rozwój regionalny, wynikający z konieczności wprowadzania określonych ograniczeń na obszarach sąsiadujących z obiektami wojskowymi⁵⁴. Podobnie jak kompleksy wojskowe mogą ograniczać zagospodarowanie i użytkowanie terenów je otaczających, tak i rozwój regionalny może narzucić ograniczenia w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów wojskowych. Stąd też potrzeba współpracy zorientowanej na minimalizowanie potencjalnych konfliktów. Dobra współpraca między jednostkami wojskowymi i samorządem terytorialnym może przynosić obopólne korzyści. Analogicznie, jej brak – zwłaszcza w obszarze planowania rozwoju i koordynacji bieżącej działalności – może wyrządzać wymierne szkody.

Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Dla zapewnienia bezpieczeństwa i obronności państwa polityka przestrzenna musi tworzyć warunki do uwzględniania wymagań obronności i bezpieczeństwa państwa we wszystkich opracowaniach planistycznych z zakresu zagospodarowania przestrzennego na szczeblu krajowym, wojewódzkim i lokalnym. Efektem realizacji polityki przestrzennej powinno być m.in. sprawne i bezkolizyjne funkcjonowanie sił zbrojnych oraz instytucji i służb działających w sferze bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. Jednocześnie polityka ta powinna wykorzystywać cechy obszarów służących obronności i bezpieczeństwa państwa do celów rozwoju regionu.

Poważnym problemem w tej sferze jest nikle zainteresowanie samorządów wykonaniem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obszarów sąsiadujących z terenami zamkniętymi wojska. Na skutek braku odpowiednich środków prawnych mobilizujących władze samorządowe do wykonania tych planów przeciągają się sprawy związane z ustalaniem stref ochronnych dla terenów zamkniętych tego wymagających. Ogranicza to możliwość prowadzenia działań planistycznych przez wojskowych zarządców nieruchomości oraz skutkuje konfliktami przestrzennymi związanymi z funkcjonowaniem kompleksów wojskowych.

Rozwój infrastruktury

Rozwój infrastruktury i sektora bezpieczeństwa są wzajemnie sprzężone. Z jednej strony, budowa nowoczesnego systemu transportowego, a w szczególności dróg publicznych, modernizacja kolei, portów lotniczych oraz śródlądowych dróg wodnych połączona z wprowadzeniem nowoczesnych środków transportu stanowi jedną z kluczowych dziedzin w systemie przygotowań obronnych oraz reagowania kryzysowego państwa. Przyczyni się również do zapewnienia potrzeb bytowych ludności, w tym do możliwości jej ewakuacji,

⁵³ Marzena Piotrowska-Trybull, *Powiązania jednostek wojskowych z samorządem terytorialnym w kontekście rozwoju lokalnego i regionalnego*, Zeszyty Naukowe – kwartalnik Akademii Obrony Narodowej nr 4(81), Warszawa 2010, str. 261, 270–271.

⁵⁴ Przykładem takiego negatywnego oddziaływania może być lokalizacja Bazy Obrony Przeciwrakietowej, która prawdopodobnie będzie wpływać na sąsiadującą z bazą strefę ekonomiczną (np. ograniczenia w wysokości zabudowy w strefie).

a także stanie się istotnym elementem wsparcia Sił Zbrojnych RP i wojsk sojuszników w przypadku kryzysu lub konfliktu zbrojnego. Z drugiej strony, rozwój infrastruktury sektora bezpieczeństwa wpływa na rozwój infrastruktury w regionach, w których funkcjonują obiekty tego sektora. Polityka przestrzenna w tych obszarach powinna dążyć, w miarę możliwości, do wspólnego wykorzystania infrastruktury zarówno dla celów obronności i bezpieczeństwa państwa, jak również dla rozwoju regionu (współużytkowanie lotnisk wojskowych, obiektów sportowych i rekreacyjnych, wspólne inwestycje środowiskowe, np. oczyszczalnie ścieków).

Lotnictwo wojskowe w miarę potrzeb wykorzystuje istniejące lotniska cywilne użytku publicznego oraz oddaje do współużytkowania wybrane lotniska własne. Także obiekty sportowe i rekreacyjne sektora obronnego udostępniane są zainteresowanym z uwzględnieniem bieżących potrzeb aktualnego użytkownika na podstawie ogólnie obowiązujących przepisów.

Ochrona środowiska

Podmioty odpowiedzialne za zapewnienie bezpieczeństwa zewnętrznego państwa zobowiązane są do przestrzegania i realizacji zadań oraz obowiązków wynikających z ogólnokrajowych regulacji prawnych związanych z ochroną środowiska przyrodniczego. Jako struktury realizujące zadania na obszarze całego kraju odgrywają w tym zakresie istotną funkcję, zarówno jako bezpośredni użytkownicy środowiska, jak również jako realna siła mogąca aktywnie kreować działania proekologiczne na szczeblu lokalnym. Następuje to również poprzez podnoszenie świadomości z zakresu ochrony środowiska kadry zawodowej.

Na stan środowiska na terenach zarządzanych przez siły zbrojne największy wpływ mają:

- instalacje i urządzenia infrastruktury technicznej, w tym wyeksploatowane kotłownie na paliwa stałe, oczyszczalnie ścieków w złym stanie technicznym, przestarzałe magazyny i stacje paliw;
- odpady, w tym niewłaściwa gospodarka odpadami niebezpiecznymi;
- źródła promieniowania elektromagnetycznego i hałasu;
- zanieczyszczenia środowiska wynikające z charakteru i przeznaczenia sił zbrojnych.

Od kilku lat stan środowiska na terenach użytkowanych przez resort obrony narodowej ulega systematycznej poprawie. Wiele obszarów wojskowych posiada wysokie walory przyrodnicze, a ustalony sposób użytkowania przestrzeni sprawił, że wykształciły się na poligonach specyficzne siedliska, w tym również rzadkie i zagrożone. Poligony wojskowe niejednokrotnie cechują się niewielkim nasileniem działalności gospodarczej, wysokim stopniem zachowania wartości przyrodniczych, utrudnionym dostępem ludności cywilnej. W efekcie Siły Zbrojne RP są jednym z użytkowników zajmujących największy procent powierzchni gruntów w granicach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000⁵⁵. W wielu przypadkach to dzięki obecności wojska na terenach o cennych wartościach przyrodniczych zostały one nie tylko zachowane, ale znalazły również dobre warunki do rozwoju.

Przeciwdziałanie bezrobociu

W celu zwiększenia atrakcyjności służby wojskowej oraz zapewnienia odpowiedniego wsparcia dla żołnierzy zawodowych w procesie powrotu na cywilny rynek pracy po zakończeniu służby w resorcie obrony narodowej funkcjonuje system rekonwersji kadr. Uprawnionymi do pomocy rekonwersyjnej są wszyscy żołnierze zawodowi (z nielicznymi wyjątkami), a także w szczególnych przypadkach członkowie ich rodzin. W systemie zastosowano gradację środków finansowych przeznaczanych na podwyższanie lub zmianę kwalifikacji zawodowych, mającą na celu zachęcanie do pozostawania w służbie wojskowej oraz umożliwiającą optymalne przygotowanie do podjęcia zatrudnienia po zwolnieniu z sił zbrojnych. Dzięki temu uzyskano możliwość skutecznego niwelowania ryzyka bierności zawodowej kadry oraz przeciwdziałania negatywnym skutkom płynącym z bezrobocia.

⁵⁵ Szacuje się, że 50% powierzchni poligonów wojskowych zostało włączone do sieci Natura 2000.

System pomocy rekonwersyjnej obejmuje m.in. działania z zakresu doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy, przekwalifikowania zawodowego i praktyk zawodowych, a także szkoleń informacyjno-doradczych prowadzonych w trybie indywidualnym i grupowym. Dodatkowo struktury rekonwersji kadr we współpracy z innymi podmiotami rynku pracy podejmują działania w zakresie włączenia żołnierzy, członków ich rodzin, a także pracowników wojska do programów szkoleniowych finansowanych ze środków Unii Europejskiej, mających na celu podwyższanie kwalifikacji zawodowych.

Edukacja i szkolnictwo wyższe

Uczelnie wojskowe stanowią zaplecze dydaktyczne i naukowo-badawcze dla obszaru bezpieczeństwa i obronności państwa. Kształcą one i szkolą kadry czynne zawodowo w wojsku, przemyśle obronnym i sektorze administracji publicznej – rządowej i samorządowej. W systemie szkolnictwa wojskowego funkcjonuje pięć **uczelni wojskowych**, to jest uczelni publicznych nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej⁵⁶.

Od 2005 roku uczelnie wojskowe są pełnoprawnymi uczestnikami powszechnego systemu szkolnictwa wyższego w Polsce, a ich działalność jest podporządkowana regułom prowadzenia kształcenia, doskonalenia zawodowego oraz badań naukowych obowiązującym pozostałe uczelnie, zgodnym z założeniami Procesu Bolońskiego⁵⁷. Działalność ta jest jednak w pierwszej kolejności podporządkowana i dostosowywana do potrzeb Sił Zbrojnych RP, modyfikowanych w miarę realizacji procesu ich transformacji. Prowadzona w ostatnich latach transformacja uczelni wojskowych wykazała, iż niemożliwe jest oparcie naboru kadr oficerskich wyłącznie na absolwentach uczelni cywilnych i potwierdziła, że studia w uczelniach wojskowych są niezastąpionym źródłem kadr na pierwsze stanowiska służbowe w korpusie oficerskim⁵⁸. Uczelnie wojskowe w ostatnich latach zrobiły znaczący postęp, włączając się w narodowy system edukacji. Poprawiły podstawowe wskaźniki zatrudnienia, które przy uwzględnieniu specyfiki działalności uczelni wojskowych nie odbiegają od średniej krajowej. Obecność studentów cywilnych w uczelniach wojskowych (stanowią oni prawie 90% wszystkich studentów) czyni uczelnie wojskowe efektywnymi, pozwala na utrzymanie ich potencjału i budowę zaplecza kadrowego, m.in. dla Narodowych Sił Rezerwowych.

W trakcie reorganizacji szkolnictwa wojskowego zostały także określone nowe zadania dla zintegrowanych **szkół podoficerskich** oraz zasady naboru kandydatów na podoficerów. Przygotowanie kadr podoficerskich na potrzeby Sił Zbrojnych RP realizowane jest w oparciu o wspomniane szkoły oraz specjalistyczne centra i ośrodki w rodzajach sił zbrojnych i komponentach.

Ochrona dziedzictwa narodowego i rozbudowa infrastruktury kultury

Istotnym elementem kształtowania tożsamości narodowej jest upowszechnianie tradycji i historii oręża polskiego. Potrzeba popularyzacji idei obronności w kontekście profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP oraz wzmożone zainteresowanie historią oręża polskiego i współczesnymi siłami zbrojnymi, uzasadniają konieczność wdrażania systemowych rozwiązań dotyczących funkcjonowania muzealnictwa wojskowego. Obejmuje ono muzea o statusie państwowych instytucji kultury⁵⁹ oraz liczne sale tradycji znajdujące się przy

⁵⁶ Akademia Obrony Narodowej, Wojskowa Akademia Techniczna, Akademia Marynarki Wojennej, Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych, Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych. System kształcenia żołnierzy wspierany jest też przez Uniwersytet Medyczny w Łodzi.

⁵⁷ Uczelnie działały w odrębnym od cywilnego systemie wyższego szkolnictwa wojskowego ustanowionym w drodze ustawy z dnia 31 marca 1965 r. o wyższym szkolnictwie wojskowym (Dz. U. z 1992 r. Nr 10, poz. 40, z późn. zm.), uchylonej w 2005 r.

⁵⁸ Całkowite zaprzestanie kształcenia kandydatów na oficerów na studiach w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi przyniosło poważne braki personelu w wojskowej służbie zdrowia, liczone w setkach wakatów. Podobna sytuacja miała miejsce w obszarze służb logistycznych.

⁵⁹ Do muzeów wojskowych posiadających status państwowych instytucji kultury zalicza się Muzeum Wojska Polskiego, Muzeum Marynarki Wojennej, Muzeum Wojsk Lądowych (powołane w miejsce funkcjonującego do tej pory Pomorskiego Muzeum Wojskowego i Muzeum Sił Powietrznych).

jednostkach wojskowych. Istotną przeszkodą w wypełnianiu powierzonej im funkcji jest brak odpowiedniej infrastruktury oraz konsolidacji tych jednostek w ramach jednego spójnego programu pozyskiwania, utrzymania i udostępniania zabytków kultury narodowej związanych z dziejami oręża polskiego. Poprawę tego stanu osiągnie się poprzez inwentaryzację rozproszonych zbiorów i przekazanie najcenniejszych muzealiów na ewidencję muzeów wojskowych – państwowych instytucji kultury. Zapewni im to ochronę prawną oraz środki finansowe na konserwację i utrzymanie.

B. Baza społeczna dla bezpieczeństwa narodowego

Społeczna percepcja bezpieczeństwa narodowego

Postępująca otwartość polskiego społeczeństwa oraz rosnący wpływ opinii publicznej na decyzje polityczne wymaga coraz lepszej komunikacji społecznej, skutecznie przekazującej cele polskiej polityki bezpieczeństwa. Niezbędne jest uzyskanie społecznego zrozumienia tych celów oraz względnie wysokiego poziomu akceptacji dla nich. Ważnym zadaniem jest też budowa kapitału społecznego opartego o wysoki poziom aktywności obywatelskiej i zaufania społecznego oraz wspólną tożsamość narodową.

Bezpieczeństwo. Większość Polaków uważa Polskę za kraj bezpieczny, zarówno w wymiarze międzynarodowym, jak i wewnętrznym. Ponad połowa pozytywnie ocenia sytuację Polski na arenie międzynarodowej (57%), a zdecydowana większość jest zdania, że niepodległość naszego kraju nie jest zagrożona (73%)⁶⁰. W dużym stopniu oceny te uzależnione są od opinii o stosunkach Polski z jej największymi sąsiadami – Rosją, Niemcami i Ukrainą. Większość Polaków jest zdania, że przyjazne i partnerskie stosunki z tymi krajami są możliwe⁶¹.

Polityka bezpieczeństwa. Mimo wysokiego poczucia bezpieczeństwa i pozytywnej oceny sytuacji Polski w świecie, Polacy uważają, że nasz kraj niewystarczająco dba o swoje interesy w stosunkach z innymi państwami⁶². Zwiększyły się obawy przed mocarstwową polityką Rosji, a większa grupa Polaków bardziej ceni sobie utrzymanie dobrych relacji z Rosją niż bliską współpracę z krajami dawnego ZSRR⁶³. Wbrew popularnej opinii o pro-amerykańskich postawach Polaków, polskie poparcie dla USA i polityki obecnej administracji wobec Polski jest znacznie poniżej średniej krajów europejskich NATO⁶⁴. Organizacją międzynarodową o najwyższym poziomie zaufania wśród Polaków jest Unia Europejska⁶⁵ – 86% Polaków zalicza się do zwolenników integracji europejskiej, a 65% uważa, że przyniesie ona Polsce więcej korzyści niż strat⁶⁶. Mimo niewielkiej wiedzy o instytucjach unijnych, ich wizerunek w Polsce jest pozytywny, a rozpoznawalność dość powszechna⁶⁷. Dużą aprobatę dla członkostwa Polski w NATO (80%) można zderzyć ze sceptyczną oceną przydatności Sojuszu – tylko 51% Polaków uważa, że NATO jest nadal potrzebne, co stanowi jeden z najniższych poziomów poparcia spośród wszystkich państw członkowskich Sojuszu⁶⁸. Jeszcze bardziej negatywne stanowisko Polacy prezentują wobec prowadzonej przez NATO operacji wojskowej w Afganistanie – aż 79% sprzeciwia się udziałowi polskich żołnierzy w tej operacji⁶⁹. Przypadek misji afgańskiej nie jest odosobniony – większość polskiego społeczeństwa jest generalnie przeciwna militarnemu zaangażowaniu Polski w

⁶⁰ CBOS, Komunikat z badań – Bezpieczeństwo Polski na arenie międzynarodowej, Warszawa, lipiec 2009.

⁶¹ CBOS, Komunikat z badań – Ocena stosunków Polski z Rosją, Ukrainą i Niemcami, Warszawa, lipiec 2009.

⁶² CBOS, Komunikat z badań – Bezpieczeństwo Polski na arenie międzynarodowej, Warszawa, lipiec 2009.

⁶³ Co nie przeszkadza Polakom zdecydowanie popierać idei Partnerstwa Wschodniego (77%). CBOS, Komunikat z badań – Ocena stosunków Polski z Rosją, Ukrainą i Niemcami, Warszawa, lipiec 2009.

⁶⁴ Badanie *Transatlantic Trends. Key Findings 2010*, str. 27–28.

⁶⁵ Stale rosnące zaufanie do UE w 2009 r. wyniosło 74% – w porównaniu zaufanie do NATO wyraża 65% ankietowanych, a do ONZ – 62%. CBOS, Komunikat z badań – Postrzeganie instytucji unijnych, Warszawa, kwiecień 2009.

⁶⁶ CBOS, Komunikat z badań – Sześć lat obecności Polski w Unii Europejskiej, Warszawa, kwiecień 2010.

⁶⁷ Ibidem.

⁶⁸ Jedynie w Turcji jest niższy poziom – Badanie *Transatlantic Trends. Key Findings 2011*, str. 23.

⁶⁹ CBOS, Komunikat z badań – Udział Polski w operacji NATO w Afganistanie i jego konsekwencje, Warszawa, listopad 2010.

międzynarodowe wojskowe misje i ocenia je jako zbyt duże w stosunku do potencjału gospodarczego i możliwości finansowych naszego kraju⁷⁰.

Siły Zbrojne RP. Wojsko Polskie jest niezmiennie od lat jedną z czołowych instytucji zaufania publicznego. Zdecydowana większość Polaków ufa wojsku i pozytywnie ocenia jego działalność (70%) – wojsko zbiera lepsze opinie niż inne niepolityczne instytucje publiczne.⁷¹ Jednocześnie zaledwie jedna trzecia Polaków (30%) jest zainteresowana sytuacją polskiej armii. Polacy postrzegają też wojsko jako instytucję niedoinwestowaną, zwłaszcza jeśli chodzi o sprzęt i wyposażenie techniczne (76%) i są zdania, że rząd nie powinien szukać oszczędności w sferze obronności.

Rola organizacji pozarządowych w zapewnieniu bezpieczeństwa narodowego

Organizacje pozarządowe, w tym społeczne organizacje ratownicze⁷², są bardzo ważnym podmiotem współczesnego systemu bezpieczeństwa narodowego, a ściślej – bezpieczeństwa powszechnego. Z jednej strony funkcjonują one w strukturach państwa jako niezależne od niego, autonomiczne jednostki prawne, z drugiej – państwo powierza im do wykonania ściśle określone zadania, które bez ich pomocy nie mogłyby być skutecznie wykonywane. W niektórych dziedzinach życia społecznego organizacje pozarządowe pełnią rolę pierwszoplanową, przejmując od władz publicznych spoczywający na nich obowiązek zapewnienia obywatelom bezpieczeństwa. Ratownicy społeczni są wyszkoleni i przygotowani do udzielania szybkiej i fachowej pomocy, szczególnie w niesprzyjających warunkach, tam gdzie służby ustawowo powołane do jej niesienia, nie są w stanie tak efektywnie zareagować. Specyficzne usytuowanie organizacji społecznych w polskim porządku prawnym zapewnia im możliwość zarabkowania i pozyskiwania środków finansowych na działalność bieżącą. Państwo, doceniając znaczenie organizacji dla sprawnego funkcjonowania ratownictwa ochotniczego, zleca poszczególnym organizacjom wykonywanie konkretnych zadań, asygnując na ten cel środki pochodzące z budżetu państwa. Dodatkowo, społeczne organizacje ratownicze z racji swojego potencjału sił i środków, stopnia wyszkolenia ratowników, dysponowania profesjonalnym sprzętem ratowniczym, są uwzględniane w wojewódzkich planach zarządzania kryzysowego jako niezbędne ogniwa wspomagające działania innych służb.

Także wzmacnianie zdolności państwa do obrony wymaga bliskiej współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi partnerami społecznymi. Powinna ona służyć aktywizacji społeczeństwa w dziedzinie obronności oraz budowie społecznego zaplecza dla Sił Zbrojnych RP. Współpraca z organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność na rzecz obronności ma dobre oprzyrządowanie prawno-organizacyjne. Pozytywnym zjawiskiem obserwowanym w ostatnich latach jest rosnące zaangażowanie i wzrost aktywności organizacji pozarządowych w sferze obronności i działalności sił zbrojnych. Widoczny jest także rozwój współpracy organizacji pozarządowych z poszczególnymi jednostkami wojskowymi. Konieczne jest większe rozpoznanie przez siły zbrojne potencjału tych organizacji oraz traktowanie ich jako partnerów w wykonywaniu wspólnych zadań obronnych. Inną barierą mającą wpływ na rozwój zdolności do obrony państwa jest skromne zaplecze analityczne dla obronności, co skutkuje niewielkim przepływem wiedzy do sfery obronnej. Przyczyną tego stanu jest mała liczba ośrodków eksperckich zajmujących się problematyką obronną oraz postrzeganie tematyki obronnej jako hermetycznej.

⁷⁰ CBOS, Komunikat z badań – Polacy o siłach zbrojnych, Warszawa, październik 2009, str. 6.

⁷¹ CBOS, Komunikat z badań – Oceny instytucji publicznych, Warszawa, wrzesień 2010.

⁷² Wśród nich najważniejsze to: Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe (GOPR), Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe (TOPR), Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe (WOPR), Mazurskie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe (MWOPR), Mazurska Służba Ratownicza (MSR), Ochotnicza Straż Pożarna (OSP).

Tabela 4. Analiza SWOT systemu bezpieczeństwa narodowego

Mocne strony	Słabe strony
– aktywne uczestnictwo Polski w systemach bezpieczeństwa zbiorowego i regionalnego, a w szczególności członkostwo Polski w NATO i UE; – zwiększanie skuteczności realizacji polskich priorytetów w NATO i UE; – konsekwentna budowa profesjonalnych sił zbrojnych, w tym stworzenie Narodowych Sił Rezerwowych; – dobrze wykształcona i wyszkolona kadra sił zbrojnych, zdobywająca doświadczenie podczas operacji poza granicami kraju i służbie w międzynarodowych strukturach wojskowych; – determinacja w unowocześnianiu sił zbrojnych oraz wdrażanie systemu pozyskiwania, eksploatacji i wycofywania uzbrojenia i sprzętu wojskowego (UiSW); – wysoki poziom aprobaty społecznej i duży prestiż służby wojskowej; – powszechny, sprawnie działający system planowania działań operacyjnych, umożliwiający funkcjonowanie organów administracji publicznej i przedsiębiorców w warunkach zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny; – wzrost zainteresowania i aktywności instytucji pozarządowych w sferze bezpieczeństwa i obronności; – zwiększona świadomość rzeczywistego znaczenia infrastruktury krytycznej i jej ochrony dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli; – racjonalny system rezerw strategicznych.	– niewystarczająca ilość systemowych rozwiązań integrujących bezpieczeństwo narodowe; – funkcjonowanie systemu bezpieczeństwa narodowego w oparciu o rozproszone prawodawstwo; – niewystarczające nasycenie nowoczesnym UiSW Sił Zbrojnych RP; – niepełna interoperacyjność i kompatybilność Sił Zbrojnych RP z wojskami sojusznikami; – brak sformalizowania procesu planowania, przygotowania i udziału resortów innych niż obrony narodowej w operacjach reagowania kryzysowego poza granicami kraju; – niewystarczające rozwiązania prawne i organizacyjne związane z obroną cywilną; – ograniczone wykorzystanie możliwości stwarzanych przez europejską bazę technologii obronnych oraz wieloletnie programy obronne EDA w celu modernizacji Sił Zbrojnych RP; – brak doświadczenia administracji publicznej i operatorów infrastruktury krytycznej w budowie systemu jej ochrony.
Szanse	Zagrożenia
– potwierdzenie w nowej Koncepcji Strategicznej NATO priorytetu kolektywnej obrony i utrzymanie planów ewentualnościowych, w tym dla Polski; – wzrastająca obecność sojuszniczej infrastruktury obronnej na terytorium RP; – rozwój Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony UE oraz perspektywa dodatkowych gwarancji bezpieczeństwa RP; – pogłębianie współpracy z najważniejszymi partnerami Polski w sferze bezpieczeństwa i obronności oraz budowa dobrosąsiedzkich relacji z państwami sąsiadującymi; – zwiększanie skuteczności prawa międzynarodowego i instytucji międzynarodowych oraz sprawne wykorzystywanie instrumentów w zakresie nieprolifracji BMR i środków jej przenoszenia, kontroli zbrojeń i rozbrojenia, środków budowy zaufania i bezpieczeństwa; – wspólne zaangażowanie i aktywny, oparty na partnerskich warunkach udział administracji publicznej oraz prywatnych i państwowych operatorów infrastruktury krytycznej w tworzenie systemu ochrony IK; – rosnąca świadomość potrzeby integracji rozwoju społeczno-gospodarczego i bezpieczeństwa narodowego oraz wzmacniania społecznego wymiaru bezpieczeństwa; – tworzenie warunków do rozwoju zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego, w tym tworzenie i aktualizacja aktów prawnych, usprawniających organizację i funkcjonowanie systemu bezpieczeństwa narodowego; – regularne monitorowanie i ocena rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego, między innymi poprzez cykliczne strategiczne przeglądy bezpieczeństwa i obronności.	– utrzymujące się w środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego niepewności, wyzwania i zagrożenia; – potencjalne pozbawienie stabilności długoletniego finansowania programu rozwoju i modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP; – malejąca akceptacja społeczna dla udziału Sił Zbrojnych RP w operacjach wojskowych poza granicami kraju; – bariery technologiczne i ekonomiczne ograniczające efektywne włączenie się krajowego przemysłowego potencjału obronnego do współpracy europejskiej i w ramach NATO; – efekty działania systemu ochrony infrastruktury krytycznej widoczne dopiero w długim okresie czasu.

Źródło: opracowanie własne MON.

II. Wyzwania, trendy rozwojowe i wizja rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej

W drugiej dekadzie XXI wieku bezpieczeństwo narodowe będzie kształtowane dynamicznym procesem identyfikacji zagrożeń, podejmowania wyzwań, definiowania celów i sposobów ich realizacji. Nowa jakość bezpieczeństwa przejawiać się będzie w takich cechach, jak: informacyjność (powszechność informacji wpływa na nastroje i wywołuje presję opinii publicznej na określone działania), asymetryczność (w doborze sił i środków), usieciowienie (sieć instytucji międzynarodowych i narodowych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo), zintegrowanie (postępująca integracja wysiłków cywilno-wojskowych). Kompleksowość oraz wieloaspektowość bezpieczeństwa Polski – państwa jako instytucji oraz jego obywateli – wymagać będzie ścisłej integracji jego podstawowych dziedzin (bezpieczeństwo zewnętrzne/polityczne, militarne, ekonomiczne, społeczne, ekologiczne itd.), a także rosnącego powiązania go z rozwojem gospodarczo-społecznym kraju. Podejście to wpisuje się w filozofię dokumentów opracowywanych w ramach zintegrowanych strategii rozwoju.

Zasadniczymi czynnikami kształtującymi bezpieczeństwo narodowe Polski będą: polityka bezpieczeństwa, uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, współczesne wyzwania i zagrożenia oraz rozwój zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego.

Wyzwania i trendy rozwojowe

Polska polityka bezpieczeństwa w ostatniej dekadzie ewoluowała, systematycznie poszerzając pojęcie bezpieczeństwa (zarówno pod względem podmiotowym, jak i przedmiotowym) i stopniowo przechodząc do koncepcji zintegrowanego bezpieczeństwa narodowego. Tak rozumiane bezpieczeństwo narodowe jest warunkiem rozwoju kraju i równocześnie jego wyjściowym elementem. W mniejszym stopniu ewolucji uległy cele polityki bezpieczeństwa ukierunkowane na realizację interesów narodowych.

Głównymi korzystnymi uwarunkowaniami międzynarodowymi sprzyjającymi bezpieczeństwu Polski pozostanie członkostwo w Sojuszu Północnoatlantyckim i Unii Europejskiej. Członkostwo w NATO dalej tworzyć będzie gwarancje sojusznicze dla obrony terytorialnej kraju, wzmacniając tym samym nasze bezpieczeństwo zewnętrzne środkami polityczno-wojskowymi, a członkostwo w UE stwarzać będzie szanse trwałego, wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju oraz dawać możliwość wzmocnienia pozycji międzynarodowej Polski i zwiększenia jej oddziaływania na środowisko międzynarodowe.

W horyzoncie obowiązywania strategii prawdopodobieństwo konwencjonalnej agresji zbrojnej na Polskę jest niewielkie. Nie można jednak całkowicie wykluczyć pojawienia się u naszych granic sytuacji użycia siły bądź groźby jej użycia. Ponadto, zważywszy na występowanie w sąsiedztwie Polski znaczących potencjałów militarnych, w tym niekonwencjonalnych, nasz kraj utrzymywać będzie musiał zdolności pozwalające na skuteczną reakcję na tego rodzaju zagrożenia. Za przyjęciem takiego podejścia przemawia także wskazana w długookresowej strategii rozwoju kraju ograniczona przewidywalność rozwoju środowiska bezpieczeństwa w dalszej perspektywie czasowej.

Do istotnych czynników wzmagających ryzyko wystąpienia konfliktów wpływających na bezpieczeństwo Polski i wskazanych w DSRK należą liczne ogniska zapalne w świecie i „zamrożone” konflikty. Potencjalnym źródłem zagrożeń, także o charakterze militarnym, pozostaną rejonu obniżonej stabilności w obszarze euroatlantyckim lub jego sąsiedztwie, zwłaszcza na Bliskim Wschodzie, Kaukazie i w Azji Środkowej oraz w basenie Morza Śródziemnego. Choć towarzyszące im występowaniu ryzyko wybuchu konfliktów zbrojnych pozostaje niewielkie i nie powinno wywołać bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Polski, to jednak może powodować zagrożenie dla naszych sojuszników wymagające jego neutralizacji z udziałem naszych sił zbrojnych.

W przyszłości, podobnie jak obecnie, szczególnie istotnym zagrożeniem bezpieczeństwa Polski, jej sojuszników oraz stabilności międzynarodowej ujmowanej całościowo, będzie proliferacja broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia. Choć w najbliższym czasie

nie powinno to spowodować bezpośredniego zagrożenia terytorium i ludności Polski, to w perspektywie obowiązywania strategii może istotnie osłabić międzynarodowe reżimy nieproliferacyjne i kontroli zbrojeń oraz zdestabilizować sytuację międzynarodową w niektórych regionach.

Zagrożeniem dla bezpieczeństwa Polski pozostanie międzynarodowy terroryzm. Groźba zamachów terrorystycznych skierowanych bezpośrednio przeciw polskiemu terytorium może wzrosnąć w przyszłości, w związku z aktywnością międzynarodową naszego kraju, zwłaszcza wynikającą ze zobowiązań sojuszniczych. Oznacza to konieczność adekwatnego do polskich potrzeb i możliwości udziału naszego kraju w międzynarodowej walce z tym zjawiskiem.

Istotnym wyzwaniem dla bezpieczeństwa Polski będzie również działalność zorganizowanych grup przestępczych, zwłaszcza transnarodowych. Zjawisko to będzie się nasilać wraz z rosnącą atrakcyjnością Polski dla grup przestępczych w związku z jej tranzytowym położeniem, postępami integracji europejskiej, otwartością granic oraz wzrostem zamożności obywateli.

Wyzwaniem dla polskiej polityki bezpieczeństwa w najbliższym czasie pozostanie dywersyfikacja źródeł energii, jej dostawców oraz kanałów przesyłowych, a także zwiększenie w tym wymiarze odporności kraju na sytuacje kryzysowe.

Wyzwaniem dla bezpieczeństwa państwa pozostanie możliwość wystąpienia sytuacji kryzysowych w następstwie katastrof naturalnych lub wywołanych działalnością człowieka lub też będących konsekwencją rozmaitych procesów i zjawisk globalnych. Dlatego też konieczne jest utrzymanie jak najwyższego poziomu zdolności do reakcji na tego typu wydarzenia, szybkiej minimalizacji ich skutków, a także zapobiegania im, gdy okaże się to możliwe. Szczególne znaczenie ma w tym względzie zapewnienie należytej odporności na sytuacje kryzysowe infrastruktury krytycznej.

Szczególnym wyzwaniem dla bezpieczeństwa Polski, podobnie jak pozostałych państw wysokorozwiniętych, w tym naszych bliskich sojuszników i partnerów, będą negatywne oddziaływania w cyberprzestrzeni, wynikające z celowego lub nieumyślnego działania człowieka bądź wywołanych awarią albo nieszczęśliwym wypadkiem zakłóceń funkcjonowania infrastruktury teleinformatycznej.

Wizja rozwoju zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego

Zdolność państwa do podejmowania wyzwań i przeciwdziałania zagrożeniom, zarówno o charakterze polityczno-militarnym, jak i ekonomiczno-społecznym będzie coraz ściślej związana z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju. Rozwój ten warunkować będzie doskonalenie sprawności organizacyjnej państwa oraz dostarczanie zasobów i instrumentów do eliminowania powstających zagrożeń.

Współczesne wyzwania i zagrożenia obligują do podjęcia długofalowych działań doraźnych i zapobiegawczych w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego. Konieczne jest stworzenie właściwych instytucjonalnych mechanizmów działania, które będą sprawnie funkcjonować w razie wystąpienia bezpośredniego zagrożenia, a także podjęcie działań, które będą minimalizować prawdopodobieństwo wystąpienia niepożądanych zjawisk. Przeciwwstawienie się w sposób zintegrowany wszelkim zagrożeniom dla bezpieczeństwa państwa, podejmowanie wyzwań i redukcja ryzyka z wykorzystaniem wszystkich zasobów państwa, jest zadaniem systemu bezpieczeństwa narodowego.

Prognozując rozwój systemu bezpieczeństwa narodowego w perspektywie średniookresowej przyjąć należy, że będzie się on opierał na kompleksowym systemie zabezpieczeń sojuszniczych i bilateralnych, synergicznie połączonym z rozbudowywanym własnym potencjałem cywilno-militarnym. Wszystkie te rozwiązania powinny być powiązane z rozwojem społeczno-gospodarczym i stanowić dzięki temu zintegrowany system bezpieczeństwa narodowego. Będzie on nadal rozwijany w oparciu o jego dwa zasadnicze elementy: **system obronny państwa i system zarządzania kryzysowego**.

Wizja rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego zakłada, że będzie to system oparty na zmodyfikowanym dotychczasowym modelu i składający się z wewnętrznie skoordynowanych podsystemów kierowania i wykonawczych, powiązanych ze sobą ze względu na realizowaną misję, jaką jest zapewnienie bezpieczeństwa narodowego. Struktura organizacyjna **podsystemu kierowania bezpieczeństwem narodowym**, powstała w wyniku połączenia ujęcia funkcjonalnego kierowania z rzeczywistą strukturą władzy wykonawczej, tworzyć będzie model kierowania bezpieczeństwem. W modelu tym funkcję nadrzędnego, politycznego organu decyzyjnego pełnić będzie jak dotychczas Prezydent RP i Rada Ministrów, dla których forum uzgodnień politycznych będzie Rada Gabinetowa⁷³. Funkcję organu doradczego Prezydenta RP nadal wypełniać będzie Rada Bezpieczeństwa Narodowego⁷⁴, a sztabowego – Biuro Bezpieczeństwa Narodowego⁷⁵. Kierowanie bezpieczeństwem narodowym nadal realizowane będzie na wszystkich poziomach administracji publicznej: centralnym, wojewódzkim, powiatowym, gminnym, z większym naciskiem na spójność i efektywność działań. W skład podsystemu kierowania bezpieczeństwem narodowym nadal wchodzić będą organy dowodzenia Sił Zbrojnych RP, z Naczelnym Dowódcą Sił Zbrojnych w razie jego mianowania. Elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym jest i będzie zarządzanie kryzysowe, rozumiane jako działalność organów administracji publicznej polegająca na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych, usuwaniu ich skutków oraz odtwarzania zasobów i infrastruktury krytycznej.

Podsystemy wykonawcze systemu bezpieczeństwa narodowego tworzyć będą głównie wyspecjalizowane w dziedzinie bezpieczeństwa siły i środki państwa: dyplomacja, siły zbrojne, służby specjalne oraz zasoby wsparcia bezpieczeństwa. Wśród nich wiodącą rolę w realizacji celów strategii spełniać będzie dyplomacja i Siły Zbrojne RP.

Przyjęcie do realizacji katalogu priorytetów polskiej **polityki zagranicznej** wprowadzi do polskiej polityki zagranicznej myślenie strategiczne i operacyjne. W jej kształtowaniu znaczący udział odgrywać będą ośrodki analityczne. Polska polityka zagraniczna ukierunkowana będzie na różne wymiary współpracy regionalnej i globalnej. Rzeczpospolita Polska będzie krajem, który silnie oddziałuje na tworzenie nowych rozwiązań i realizację polityki wschodniej Unii Europejskiej i Europejskiej Polityki Sąsiedztwa. Celem polityki będzie aktywne wspieranie państw przechodzących proces transformacji ustrojowej oraz inicjowanie nowych form współpracy⁷⁶.

W perspektywie długookresowej Polska będzie posiadać **sprawne, mobilne i interoperacyjne Siły Zbrojne RP**, które w sposób systemowy i proaktywny (wyprzedzający) będą dostosowywały zdolności operacyjne do zmian zachodzących w otoczeniu. Odbywać się to będzie przez poszukiwanie i wprowadzanie innowacyjnych zmian oraz wykorzystanie nabytej wiedzy i doświadczeń⁷⁷. Priorytetem transformacji Sił Zbrojnych RP w horyzoncie strategii będzie podniesienie poziomu ich zdolności operacyjnych oraz utrzymanie sił przygotowanych do reagowania na obecne oraz nowe i nieprzewidywalne zagrożenia. Istotnym elementem przygotowania Sił Zbrojnych RP do przeciwdziałania współczesnym zagrożeniom będzie podniesienie poziomu wyszkolenia wojskowego i ogólnego żołnierzy. Do roku 2022 dokona się konsolidacja organizacyjna wyższego szkolnictwa wojskowego oraz poprawa jakości procesu dydaktycznego i naukowo-

⁷³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, art. 141 ust. 1. „W sprawach szczególnej wagi Prezydent Rzeczypospolitej może zwołać Radę Gabinetową. Radę Gabinetową tworzy Rada Ministrów obradująca pod przewodnictwem Prezydenta Rzeczypospolitej”.

⁷⁴ Ibidem, art. 135. „Organem doradczym Prezydenta Rzeczypospolitej w zakresie wewnętrznego i zewnętrznego bezpieczeństwa państwa jest Rada Bezpieczeństwa Narodowego”.

⁷⁵ Ustawa o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej art. 11 ust. 1., „Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wykonuje zadania w zakresie bezpieczeństwa i obronności przy pomocy Biura Bezpieczeństwa Narodowego”.

⁷⁶ *Priorytety polskiej polityki zagranicznej 2012–2016*.

⁷⁷ Materiały *Strategicznego Przeglądu Obronnego*, MON, kwiecień 2011 r.

badawczego realizowanego w uczelniach wojskowych, przy uwzględnieniu efektywności wydatkowania środków publicznych. Podniesieniu zdolności operacyjnych służyć będzie również zorganizowanie komponentów taktycznych szybko osiągających gotowość do rozwinięcia i działań w zmieniającym się środowisku walki. W tej sytuacji istotne będzie zapewnienie bezpieczeństwa żołnierzy w polskich kontyngentach wojskowych.

Aby sprostać powyższym wyzwaniom siły zbrojne powinny posiadać zdolności operacyjne do działania autonomicznego w każdym środowisku walki. Głównym determinantem potrzeb operacyjnych jest posiadanie uzbrojenia i sprzętu wojskowego zdolnego do wykrycia, rozpoznania, śledzenia i niszczenia środków przeciwnika. Osiągnięcie zakładanych zdolności operacyjnych przy zapewnieniu niezbędnych (optymalnych) warunków do przetrwania na polu walki wymaga podejścia systemowego, odzwierciedlonego w pięciu zasadniczych systemach: dowodzenia, rozpoznania, rażenia, przetrwania i ochrony wojsk oraz zabezpieczenia logistycznego działań.

Modernizacja techniczna polskiej armii będzie oparta o **rozbudowaną współpracę z krajowym przemysłem obronnym i związanym z nim potencjałem badawczo-naukowym**. Intensyfikacja inwestycji w ten sektor oraz zwiększenie jego udziału w międzynarodowych programach i inicjatywach przełoży się na wzrost konkurencyjności i innowacyjności polskiego przemysłu obronnego i znaczącą poprawę jego możliwości eksportowych. W konsekwencji zwiększy to poziom nowoczesności gospodarki oraz stworzy nowe miejsca pracy w kraju.

Opisany powyżej system bezpieczeństwa narodowego – systematycznie rozwijany i doskonalony – powinien zapewnić: sprawne funkcjonowanie organów władzy i administracji w czasie pokoju, kryzysu i wojny; monitoring i wczesne ostrzeganie o zagrożeniach; przeciwdziałanie wszystkim zewnętrznym i wewnętrznym wyzwaniom i zagrożeniom bezpieczeństwa narodowego; umożliwienie zastosowania narzędzi polityki bezpieczeństwa (sił i środków); koordynację działań państwa (głównie dyplomatycznych, ekonomicznych, militarnych i specjalnych) w wymiarze narodowym i sojuszniczym (NATO, UE); przepływ i dystrybucję informacji; analizę i syntetyczną ocenę stanu bezpieczeństwa narodowego we wszystkich jego aspektach⁷⁸.

Budowa nowoczesnego, zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej do roku 2022 wymagać również będzie podjęcia wysiłków na rzecz rozwoju systemu ochrony infrastruktury krytycznej, systemu rezerw strategicznych, bazy społeczno-kulturowej dla bezpieczeństwa, integracji bezpieczeństwa narodowego z rozwojem społeczno-gospodarczym. Podejmowane działania ukierunkowane będą na osiągnięcie efektywności i spójności funkcjonowania systemu bezpieczeństwa narodowego. Synergiczne oddziaływanie tych czynników i konsekwentna realizacja wynikających z nich zadań spowoduje, że Polska w roku 2022 stanie się państwem o wysokim poziomie bezpieczeństwa, aktywnie kreującym wspólną unijną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa, posiadającym nowoczesną obronę narodową z profesjonalnymi siłami zbrojnymi, strukturami administracyjno-gospodarczymi zdolnymi do zarządzania kryzysowego i reagowania obronnego oraz skutecznymi służbami specjalnymi.

⁷⁸ W. Kitler, *Model zarządzania bezpieczeństwem narodowym*, Kierowanie Bezpieczeństwem Narodowym (materiały konferencji naukowej pod red. B. Zdrowski, B. Wiśniewski), Warszawa 2008.

Rysunek 2. Efekty realizacji SRsBN RP

Źródło: opracowanie własne MON.

III. Cele strategii i kierunki interwencji

1. Układ celów

Biorąc pod uwagę uwarunkowania i wyzwania przedstawione w rozdziale drugim i trzecim przyjąć należy, że **głównym celem** niniejszej strategii będzie:

Wzmocnienie efektywności i spójności systemu bezpieczeństwa narodowego

System ten – oparty na synergii wysiłków poszczególnych organów, instytucji i służb państwowych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa – zdolny będzie do identyfikacji i eliminacji źródeł, przejawów oraz skutków zagrożeń bezpieczeństwa narodowego. Rozwijanie takiego systemu będzie wymagało maksymalnego ukierunkowania działań na wzmocnienia jego **efektywności i spójności**. Efektywność będzie osiągnana poprzez podnoszenie sprawności zasadniczych elementów systemu bezpieczeństwa narodowego, spójność – przez zwiększanie integracji między politykami publicznymi a polityką bezpieczeństwa oraz wzmacnianie współpracy i koordynacji, a docelowo osiągnięcie integracji wewnątrz systemu bezpieczeństwa narodowego.

Osiągnięcie celu głównego zagwarantuje lepszą realizację interesów narodowych⁷⁹. Przyczyni się także do osiągnięcia odpowiedniego pod względem ilościowym i jakościowym potencjału państwa, który umożliwi zachowanie wpływu na rzeczywistość międzynarodową i przebieg procesów wewnętrznych oraz stymulację pozytywnych tendencji ewolucyjnych w kraju i poza nim, zwłaszcza w wymiarze regionalnym. Realizacja celu głównego będzie sumą realizacji celów operacyjnych.

Realizacji celu głównego będą służyć **cele operacyjne**. Stanowią one rozwinięcie celu głównego w dziedzinach posiadających kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa narodowego i są adresowane do organów administracji publicznej, przy czym podmiotem strategii jest całe państwo, w tym organy administracji publicznej oraz społeczeństwo obywatelskie. Przyjmuje się następujące cele operacyjne *Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP 2022*:

Cel 1.
Kształtowanie stabilnego międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa w wymiarze regionalnym i globalnym

Cel 2.
Umocnienie zdolności państwa do obrony

Cel 3.
Rozwój odporności na zagrożenia bezpieczeństwa narodowego

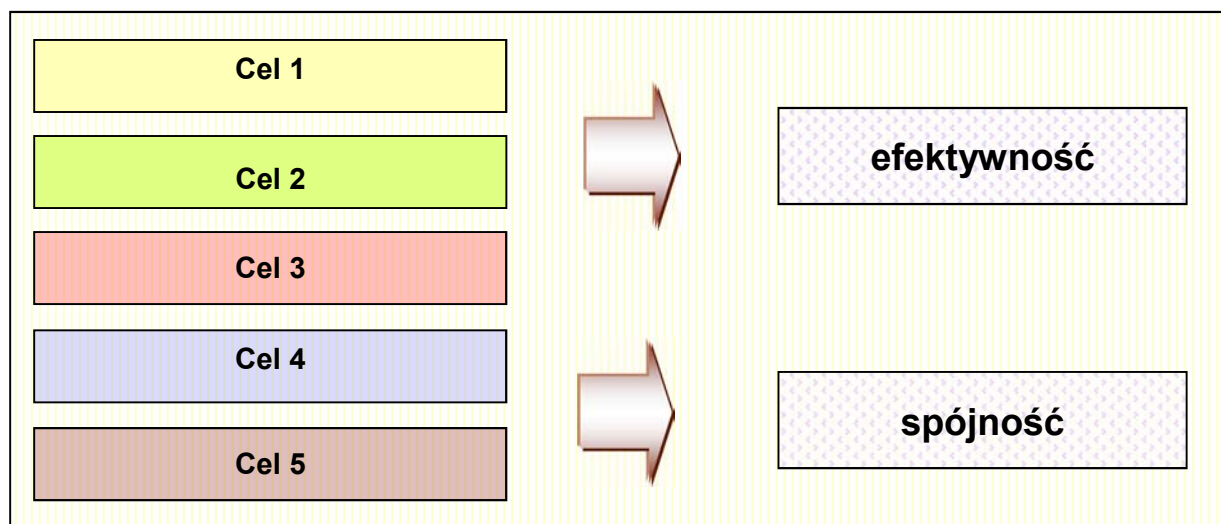
Cel 4.
Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa

Cel 5.
Tworzenie warunków do rozwoju zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego

⁷⁹ Interesy narodowe określa *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*.

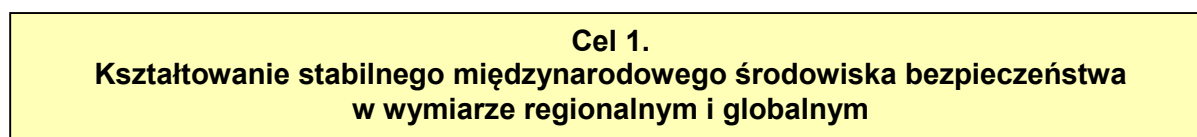
Cele operacyjne będą ukierunkowane na dwie naczelną zasady wskazane w celu głównym: **efektywność i spójność**. Efektywność będzie osiągnięta poprzez podnoszenie sprawności zasadniczych elementów systemu bezpieczeństwa narodowego – służyć temu będzie realizacja celu pierwszego *Kształtowanie stabilnego międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa w wymiarze regionalnym i globalnym*, celu drugiego *Umocnienie zdolności państwa do obrony* oraz celu trzeciego *Rozwój odporności na zagrożenia bezpieczeństwa narodowego*. Dzięki realizacji celu czwartego *Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa* i piątego *Tworzenie warunków do rozwoju zintegrowanego systemu bezpieczeństwa* zapewniona zostanie spójność systemu bezpieczeństwa narodowego (na zewnątrz i do wewnątrz).

Rysunek 3. Układ celów w powiązaniu z osią logiczną strategii

Źródło: opracowanie własne MON.

2. Cele operacyjne i realizujące je kierunki interwencji

Zgodnie z zawartą w diagnozie systemu bezpieczeństwa narodowego (rozdział I) analizą uwarunkowań zewnętrznych, środowisko bezpieczeństwa staje się coraz bardziej dynamiczne i złożone, a charakteryzuje je występowanie i wzajemne przenikanie się zagrożeń militarnych i pozamilitarnych, często o charakterze asymetrycznym. Funkcjonowanie państw w tak skomplikowanym i mało przewidywalnym otoczeniu motywuje większość z nich do przyjęcia aktywnej postawy w kształtowaniu środowiska bezpieczeństwa i pogłębiania współpracy z sojusznikami, partnerami, sąsiadami i innymi podmiotami stosunków międzynarodowych. W grupie tych państw jest także Polska, której celem jest zwiększanie efektywności działań własnych i wspólnych w ramach NATO, UE, innych organizacji międzynarodowych oraz relacji wielo- i dwustronnych. Budowanie silnej pozycji międzynarodowej Polski i współtworzenie stabilnego środowiska bezpieczeństwa wymaga także zwiększania skuteczności prawa międzynarodowego i instytucji międzynarodowych oraz sprawnego wykorzystania instrumentów międzynarodowych w zakresie nieprolifracji broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia, kontroli zbrojeń i rozbrowienia, środków budowy zaufania i bezpieczeństwa czy pomocy rozwojowej.

Priorytety i kierunki interwencji celu 1 obejmują:

1.1. Zwiększenie skuteczności realizacji polskich priorytetów w NATO i UE oraz dbanie o sprawność mechanizmów sojuszniczych
1.1.1. Wzmacnianie obrony kolektywnej w ramach NATO
1.1.2. Rozwój zdolności UE do prowadzenia kompleksowych działań w zakresie reagowania kryzysowego
1.1.3. Pogłębianie współpracy z partnerami z Europy Wschodniej w ramach UE i NATO
1.1.4. Pogłębianie współpracy na rzecz bezpieczeństwa energetycznego na forum NATO i UE
1.1.5. Pogłębianie współpracy na rzecz bezpieczeństwa cybernetycznego na forum NATO i UE
1.1.6. Wspieranie poprawy sprawności mechanizmów współdziałania NATO i UE
1.2. Efektywna współpraca dwustronna i wielostronna
1.2.1. Umacnianie strategicznego partnerstwa z USA
1.2.2. Współpraca sojusznicza ukierunkowana na rozwijanie silnych relacji z naszymi głównymi partnerami: Francją, Niemcami i Wielką Brytanią
1.2.3. Pogłębianie współpracy w formule Trójkąta Weimarskiego
1.2.4. Pogłębianie współpracy w formule Grupy Wyszehradzkiej
1.2.5. Pogłębianie współpracy w formule Współpracy Bałtyckiej
1.2.6. Pogłębianie współpracy ze wschodnimi sąsiadami Polski w ramach relacji dwustronnych i wielostronnych
1.2.7. Rozwijanie przyjaznych relacji z państwami innych regionów świata
1.3. Zwiększanie skuteczności prawa międzynarodowego i instytucji międzynarodowych
1.3.1. Zwiększanie skuteczności prawa międzynarodowego
1.3.2. Wspieranie zwiększenia skuteczności ONZ
1.3.3. Działania na rzecz umacniania OBWE
1.4. Umacnianie instrumentów międzynarodowych w zakresie nieprolifracji broni masowego rażenia, środków jej przenoszenia oraz rozbrojenia globalnego
1.4.1. Wspieranie inicjatyw na rzecz utrzymania i rozwoju międzynarodowych instrumentów w zakresie nieprolifracji broni masowego rażenia oraz środków jej przenoszenia, w tym przeciwdziałanie możliwości wejścia w posiadanie i wykorzystanie BMR przez terrorystów
1.5. Dbanie o skuteczność i wspieranie rozwoju reżimu kontroli zbrojeń konwencjonalnych i rozbrojenia oraz środków budowy zaufania i bezpieczeństwa
1.5.1. Właściwe wykonywanie istniejących oraz poszukiwanie nowych, skutecznych rozwiązań i instrumentów współdziałania na rzecz środków budowy zaufania i bezpieczeństwa w Europie
1.5.2. Zabieganie o utrzymanie i dalszy rozwój wielostronnych mechanizmów kontroli zbrojeń i rozbrojenia
1.5.3. Działanie na rzecz utrzymania i wzmocnienia międzynarodowych mechanizmów kontroli handlu bronią oraz kontroli eksportu
1.6. Zmniejszanie różnic rozwojowych w świecie oraz popieranie demokracji i poszanowania praw człowieka
1.6. Zwiększenie skuteczności polskiej pomocy rozwojowej

Wskaźniki monitorowania celu 1

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w roku bazowym 2010	Wartość w roku 2020	Wartość w roku docelowym 2022	Źródło
Wskaźniki kluczowe					
Osiągnięcie pełnej gotowości operacyjnej przez bazę amerykańskiego systemu obrony przeciwrakietowej, zdolnej do obrony terytorium RP i NATO (kierunek interwencji 1.2.1)	0-1	0	1	1	Informacje USA (w zakresie gotowości bojowej), wspólnie ustalone plany użycia systemu obrony przeciwrakietowej (w zakresie zdolności i przeznaczenia)

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w roku bazowym 2010	Wartość w roku 2020	Wartość w roku docelowym 2022	Źródło
Wskaźniki kluczowe					
Liczba Grup Bojowych Unii Europejskiej z udziałem Polski (w przedziale czasowym do roku 2020) (kierunki interwencji: 1.1.2, 1.2.3, 1.2.4)	szt.	1	2	2	Sprawozdanie państwa ramowego przygotowane po zakończeniu dyżuru Grupy Bojowej Unii Europejskiej
Utworzenie litewsko-polsko-ukraińskiej brygady (LITPOLUKRBRIG) (kierunek interwencji 1.2.6)	0-1	0	1	1	Umowa o utworzeniu litewsko-polsko-ukraińskiej brygady

Ad 1.1. Zwiększenie skuteczności realizacji polskich priorytetów w NATO i UE oraz dbanie o sprawność mechanizmów sojuszniczych

1.1.1. Wzmacnianie obrony kolektywnej w ramach NATO

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Wzmocnienie zdolności NATO do realizacji zadań z zakresu kolektywnej obrony jest najważniejszym postulatem zgłaszanym przez Polskę na forum Sojuszu Północnoatlantyckiego. Polska konsekwentnie opowiada się za wzmocnieniem praktycznych aspektów związanych z kolektywną obroną, w tym zwłaszcza utrzymaniem i rozwojem odpowiednich narzędzi wojskowych. Dotyczy to przede wszystkim zachowania równowagi pomiędzy rozwojem zdolności na potrzeby operacji ekspedycyjnych oraz zdolności do obrony terytorium Sojuszu. Nasz kraj podkreśla konieczność konsekwentnej realizacji ćwiczeń sojuszniczych związanych z art. 5 TP, rozwoju Sił Odpowiedzi NATO, regularnego przeglądu i aktualizacji planów ewentualnościowych dla Polski.

Główne działania

- rozwój odpowiednich zdolności niezbędnych do realizacji zadań obronnych Sojuszu;
- działania na rzecz uwzględnienia polskich interesów w dokumentach wykonawczych, będących elementem procesu wdrażania nowej Koncepcji Strategicznej NATO;
- kontynuacja transformacji obronnej NATO ukierunkowanej na zwiększanie jego efektywności w realizacji pełnego spektrum zadań;
- dążenie do organizacji i udział w ćwiczeniach zarządzania kryzysowego NATO-CMX (*Crisis Management Exercise*), uwzględniających w swoich scenariuszach działania z art. 5 TP;
- utrzymanie dotychczasowej i pozyskanie nowej infrastruktury NATO na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- działania na rzecz utrzymania spójności wewnętrznej Sojuszu i budowanie konsensusu;
- aktywne uczestnictwo Polski w inicjatywie *Smart Defence*;
- kontynuacja uczestnictwa w NATO-wskich programach rozwoju wybranych zdolności, takich jak: *Airborne Early Warning and Control* (NAEW&C), *Strategic Airlift Capability* (SAC); *Strategic Airlift Interim Solution* (SALIS), umożliwiających spełnienie przez Polskę wymagań NATO w zakresie kontroli przestrzeni powietrznej na małych i bardzo

małych wysokościach oraz zabezpieczających zasadnicze potrzeby Sił Zbrojnych RP w zakresie strategicznego transportu lotniczego personelu, uzbrojenia i sprzętu wojskowego, w tym ładunków ponadgabarytowych; *Alliance Ground Surveillance* (AGS) zapewniającym monitorowanie sytuacji w rejonach potencjalnych konfliktów zbrojnych i przesyłanie informacji do naziemnych stanowisk dowodzenia i kierowania różnych szczebli dowodzenia w czasie rzeczywistym;

- udział w inicjatywie *Cooperative Airspace Initiative* (CAI) w ramach Rady NATO – Rosja, stanowiącej ważne narzędzie wspomagające walkę z terroryzmem powietrznym i środek budowy wzajemnego zaufania w relacjach NATO – Rosja.

1.1.2. Rozwój zdolności UE do prowadzenia kompleksowych działań w zakresie reagowania kryzysowego

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Harmonizacja rozwoju zdolności UE ma zapewnić zwiększenie efektywności współdziałania cywilnych i wojskowych komponentów państw członkowskich. Proponowane działania wpisują się w zakres prowadzonych prac i projektów rozwoju zdolności oraz odpowiadają przyjętym przez Polskę zobowiązaniom.

Główne działania

- wspieranie inicjatyw służących usunięciu braków w kluczowych wojskowych i cywilnych zdolnościach reagowania kryzysowego, zwłaszcza Inicjatywy Weimarskiej w zakresie Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony UE;
- aktywne uczestnictwo Polski w inicjatywie *Pooling & Sharing*;
- wspieranie ustanowienia w Unii Europejskiej platformy, która pozwoli pozyskać nowe zdolności obronne;
- stymulowanie rozwoju efektywnych struktur instytucjonalnych UE odpowiedzialnych za rozwój zdolności i reagowanie kryzysowe, w duchu Inicjatywy Weimarskiej w zakresie Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony UE;
- wspieranie rozwoju Europejskiej Agencji Obrony i umacnianie jej roli jako forum koordynacji i planowania rozwoju zdolności wojskowych UE;
- rozwijanie zdolności szybkiego reagowania UE poprzez zwiększanie gotowości do użycia grup bojowych;
- wzmocnienie współpracy cywilno-wojskowej, w tym harmonizacja mechanizmów planowania, prowadzenia operacji i rozwoju zdolności;
- zwiększenie liczby polskich ekspertów cywilnych i wojskowych zatrudnionych w strukturach WPBiO (w instytucjach oraz biorących udział w operacjach);
- zwiększenie liczby europejskich projektów zbrojeniowych i wspólnych zamówień obronnych z aktywnym udziałem Polski;
- rozwój współpracy w ramach WPBiO z państwami spoza UE oraz z innymi organizacjami międzynarodowymi (współpraca NATO – UE, ale także UE – OBWE);
- uzyskanie przez Polskę pełnego uczestnictwa w Europejskiej Agencji Kosmicznej;
- uwzględnienie interesów Polski w pracach nad tworzeniem Jednolitej Europejskiej Przestrzeni Powietrznej.

1.1.3. Pogłębianie współpracy z partnerami z Europy Wschodniej w ramach UE i NATO

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Polska opowiada się za wzmacnianiem dialogu politycznego i współpracy praktycznej w dziedzinie bezpieczeństwa z państwami partnerskimi z Europy Wschodniej. Głównym instrumentem zacieśniania relacji jest NATO-wski program Partnerstwo dla Pokoju (PdP). W jego ramach, w sposób priorytetowy traktujemy rozwój współpracy z Ukrainą i Gruzją. Współpraca z Rosją jest istotna dla bezpieczeństwa całego obszaru euroatlantyckiego. Na

forum UE nasz kraj promuje polsko-szwedzką inicjatywę Partnerstwa Wschodniego. W jej ramach Polska popiera zacieśnienie współpracy w wymiarze wojskowym z państwami partnerskimi.

Główne działania

- rozwój stosunków z Ukrainą poprzez rozwój dialogu politycznego i kontynuację współpracy w obszarze bezpieczeństwa międzynarodowego;
- kształtowanie dialogu politycznego i praktycznej współpracy NATO – Rosja na zasadach wzajemnych korzyści i przejrzystości;
- utrzymanie polityki „otwartych drzwi” do Sojuszu;
- rozwój praktycznej współpracy UE z państwami Partnerstwa Wschodniego w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony, uzupełniającej inicjatywy realizowane w ramach polityki wschodniej UE.

1.1.4. Pogłębianie współpracy na rzecz bezpieczeństwa energetycznego na forum NATO i UE

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Zdefiniowanie roli NATO w dziedzinie bezpieczeństwa energetycznego podczas szczytu NATO w Bukareszcie (kwiecień 2008 r.) stanowiło wyraz dostosowywania się Sojuszu do nowych wyzwań dla bezpieczeństwa. Jednym z głównych zwolenników zainicjowania prac w tym zakresie była Polska. Mając na uwadze, że Sojusz nie jest organizacją międzynarodową specjalizującą się w dziedzinie bezpieczeństwa energetycznego, podejmowane działania powinny wniesić wartość dodaną i być skoordynowane z inicjatywami innych instytucji. Służyć temu będzie m.in. przekształcenie istniejącego na Litwie Centrum Bezpieczeństwa Energetycznego NATO (CBE) w Centrum Eksperckie na rzecz bezpieczeństwa energetycznego NATO (*NATO Center of Excellence for Energy Security – ENSEC COE*), które stanowić będzie zaplecze koncepcyjno-badawcze Sojuszu Północnoatlantyckiego w zakresie bezpieczeństwa energetycznego, głównie w obszarze ochrony infrastruktury krytycznej oraz szlaków transportu nośników energii.

Główne działania

- wzmocnienie roli i zdolności NATO w zakresie polityki na rzecz bezpieczeństwa energetycznego, w tym zwłaszcza w obszarze ochrony energetycznej infrastruktury krytycznej;
- wspólne prace nad zwiększeniem efektywności energetycznej oraz nad rozwojem energetyki odnawialnej;
- wzmocnienie klauzul solidarności energetycznej;
- ustanowienie instrumentów wsparcia rozwoju infrastruktury energetycznej UE;
- wsparcie finansowe UE w zakresie budowy interkonektorów pomiędzy sieciami energetycznymi;
- uregulowanie kwestii związanych z zewnętrzną polityką energetyczną UE;
- prowadzenie działań promujących współpracę energetyczną w Europie.

1.1.5. Pogłębianie współpracy na rzecz bezpieczeństwa cybernetycznego na forum NATO i UE

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Ataki cybernetyczne w coraz większym stopniu zagrażają bezpieczeństwu i stabilności obszaru euroatlantyckiego. Niektóre państwa dysponują dziś możliwościami przeprowadzania ataków cybernetycznych, których poziom byłby porównywalny do konwencjonalnych ataków zbrojnych. Stąd zarówno w NATO, jak i UE podniesiono rangę

bezpieczeństwa cybernetycznego do poziomu rozpatrywanego przez najwyższe gremia polityczne. O bezpieczeństwie informatycznej infrastruktury krytycznej NATO i UE decyduje ich najsłabsze ogniwo. Stwarza to konieczność spełnienia standardów i wymagań obu organizacji przez infrastrukturę krajową.

Główne działania

- wspieranie inicjatyw na rzecz wzmocnienia roli i zdolności NATO i UE w zakresie polityki bezpieczeństwa cybernetycznego oraz wyposażenie obu organizacji w instrumenty udzielania pomocy państwom członkowskim (w szczególności średnim i małym) narażonym na ataki cybernetyczne;
- wspieranie działań na rzecz uwzględnienia obrony cybernetycznej w bieżących pracach planistycznych NATO;
- wzmocnienie współpracy pomiędzy NATO i UE w obszarze bezpieczeństwa cybernetycznego, w tym w szczególności w zakresie ochrony infrastruktury krytycznej sektorów cywilnych (łączność, energetyka, transport, finanse);
- aktywny udział Polski w budowie i funkcjonowaniu unijnych i sojuszniczych elementów struktur obrony cybernetycznej;
- udoskonalenie zasad i mechanizmów współpracy wewnątrz- i międzyresortowej, w tym pomiędzy ABW i MON;
- uwzględnienie w *Polityce bezpieczeństwa cyberprzestrzeni Rzeczypospolitej Polskiej* nowych elementów wynikających z prac NATO i UE nad polityką bezpieczeństwa cybernetycznego.

1.1.6. Wspieranie poprawy sprawności mechanizmów współdziałania NATO i UE

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Kwestia współpracy obu organizacji jest przedmiotem dyskusji politycznej od kilku lat. Postęp w tej sprawie uzależniony jest od rozwiązania innych, bilateralnych sporów natury politycznej. W toku tej dyskusji Polska jednoznacznie opowiada się za wzmocnieniem współpracy pomiędzy NATO i UE. Wśród obszarów stwarzających możliwość poprawy relacji podkreślamy potrzebę zacieśnienia współpracy praktycznej w operacjach prowadzonych na tym samym teatrze działań.

Główne działania

- wspieranie dialogu politycznego Wysokiego Przedstawiciela ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa UE z Sekretarzem Generalnym NATO;
- rozwój relacji UE – NATO poprzez zacieśnianie współpracy operacyjnej oraz harmonizację i synchronizację planowania obronnego NATO i rozwoju zdolności obronnych UE.

Ad. 1.2. Efektywna współpraca dwustronna i wielostronna

1.2.1. Umacnianie strategicznego partnerstwa z USA

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Wzmocnienie i uzupełnienie istniejących związków w zakresie bezpieczeństwa między Rzeczypospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki wynika z potrzeby wspólnych działań na rzecz indywidualnej i kolektywnej obrony, utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz dalszego rozwoju zdolności obronnych, niezbędnych do odpowiedniego reagowania na zagrożenia. Wspólne stanowisko sojuszników uznające, że rozprzestrzenianie broni masowego rażenia i środków służących do ich przenoszenia, w tym rakiet balistycznych, stanowi istotne zagrożenie dla międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, przyniosło decyzję o budowie nowych zdolności obronnych NATO, w tym

systemu obrony przeciwrakietowej. Polska, w bliskiej współpracy z USA, będzie brać aktywny udział w budowie tego systemu oraz rozbudowywać narodowy system obrony powietrznej z elementami obrony przeciwrakietowej. Niezmiennie ważne jest także amerykańskie wsparcie dla Sił Zbrojnych RP zaangażowanych w międzynarodowe operacje wojskowe, zwłaszcza w zakresie transportu strategicznego i zabezpieczenia logistycznego. Wkład USA w rozwój polskich Wojsk Specjalnych oraz osiągnięcie przez Dowództwo Wojsk Specjalnych statusu Dowództwa Operacji Specjalnych NATO będzie kolejnym elementem integracji naszych sił zbrojnych z Sojuszem. Ponadto, rozwój kontaktów z USA na najwyższym szczeblu jest niezbędny dla utrzymania dynamiki stosunków, wypracowania wspólnych stanowisk w kluczowych kwestiach polityki bezpieczeństwa oraz zapewniania realizacji postanowień *Deklaracji o współpracy strategicznej*⁸⁰.

Główne działania

- wykonanie zawartych pomiędzy Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki umów i deklaracji w obszarze współpracy strategicznej;
- stała amerykańska obecność wojskowa w Polsce w postaci pododdziału lotniczego USAF (AVDET);
- osiągnięcie pełnej gotowości operacyjnej bazy systemu obrony przeciwrakietowej (2018 r.);
- zabieganie o wsparcie USA dla kontyngentów Sił Zbrojnych RP biorących udział w operacjach międzynarodowych oraz dla Wojsk Specjalnych w zakresie wymagań stawianych siłom specjalnym NATO;
- kontynuacja najważniejszych form współpracy i dialogu polityczno-wojskowego między Polską a USA, tj. Dialogu Strategicznego, prac w ramach Grupy Konsultacyjnej ds. Współpracy Strategicznej (SCCG – *Strategic Cooperation Consultative Group*)⁸¹ oraz Grupy Wysokiego Szczebla ds. Obronnych (HLDG – *High Level Defense Group*)⁸².

1.2.2. Współpraca sojusznicza ukierunkowana na rozwijanie silnych relacji z naszymi głównymi partnerami: Francją, Niemcami i Wielką Brytanią

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Jednym z priorytetów bilateralnej współpracy wojskowej jest zacieśnienie relacji z wiodącymi państwami europejskimi. Zasadniczym jej celem jest wzmocnienie obronności europejskiej oraz pozycji międzynarodowej Polski.

Główne działania

- kontynuowanie i dalsza intensyfikacja współpracy w obszarze bezpieczeństwa;
- uruchamianie dwu- i wielostronnych projektów;
- poszukiwanie platform wspólnych interesów przemysłów obronnych;
- uzyskiwanie wzajemnego wsparcia na forach międzynarodowych (NATO, UE);
- regularne konsultacje państw NATO i UE w zakresie dostaw technologii konwencjonalnych do państw niebędących członkami NATO.

⁸⁰ *Deklaracja w sprawie współpracy strategicznej między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki ogłoszona w Warszawie dnia 20 sierpnia 2008 r.*

⁸¹ SCCG ma uzupełniać Dialog Strategiczny i planować rozwój współpracy w wymiarze strategicznym. Spotkania odbywają się średnio dwa razy w roku na szczeblu podsekretarzy stanu MSZ i Departamentu Stanu USA.

⁸² Zgodnie z postanowieniami polsko-amerykańskiej *Deklaracji w sprawie współpracy strategicznej* z 2008 r. HLDG jest forum, gdzie ustalane są kierunki i priorytety współpracy dwustronnej w wymiarze obronności. Obrady odbywają się średnio dwa razy w roku na szczeblu podsekretarzy stanu w MON i Departamencie Obrony USA.

1.2.3. Pogłębianie współpracy w formule Trójkąta Weimarskiego

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Dialog w formule Trójkąta Weimarskiego ma na celu pogłębienie współpracy z najważniejszymi partnerami Polski w sferze obronności. Realizacja planowanych inicjatyw służyć będzie poprawie relacji NATO-UE, rozwojowi zdolności reagowania kryzysowego, usprawnieniu współpracy cywilno-wojskowej oraz wzmocnieniu współpracy z partnerami. Istotnym elementem współpracy, wpływającym na wzrost bezpieczeństwa regionalnego, jest włączenie do dialogu politycznego tematyki dotyczącej Europy Wschodniej.

Główne działania

- wypracowywanie wspólnych stanowisk w kluczowych kwestiach polityki bezpieczeństwa;
- wspieranie wspólnych inicjatyw przemysłów obronnych;
- dialog z państwami Europy Wschodniej bez instytucjonalizowania ram współpracy w ramach Trójkąta Weimarskiego;
- wspieranie rozwoju Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony UE, m.in. przez wspólne inicjatywy, takie jak utworzenie Weimarskiej Grupy Bojowej.

1.2.4. Pogłębianie współpracy w formule Grupy Wyszehradzkiej

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Grupa Wyszehradzka jest ważną płaszczyzną współpracy i współdziałania Polski, Czech, Słowacji i Węgier w regionie Europy Środkowej, a także w ramach Unii Europejskiej i NATO. Jako grupa państw o podobnych wyzwaniach i wspólnych interesach, posiada ona naturalne zdolności do tworzenia wewnętrznych koalicji w celu artykułowania korzystnych dla siebie rozwiązań. Dla Polski umacnianie Grupy Wyszehradzkiej, jej siły i spójności stanowi istotny element realizacji polskiej racji stanu w regionie Europy Środkowej i w szerszym wymiarze polityki zagranicznej. Dotychczasowe spotkania Grupy Wyszehradzkiej wskazują na zbieżność poglądów w obszarach związanych z funkcjonowaniem UE i NATO. Bieżąca współpraca ma głównie charakter polityczny, skupia się na wymianie informacji i doświadczeń w kwestiach będących na agendzie NATO i UE. Współpraca wojskowa jest ograniczona i obejmuje: wspólne szkolenia wojsk, wymianę doświadczeń operacyjnych, inicjatywy transformacyjne oraz wzajemne wsparcie w jednostkach wielonarodowych w ramach NATO i UE. Obecnie podejmowane działania mają na celu nadanie współpracy wyszehradzkiej bardziej praktycznego wymiaru. Kolejnym kierunkiem rozwoju może być także otwarcie Grupy Wyszehradzkiej na współpracę z kolejnymi państwami (Europa Wschodnia, państwa bałtyckie, kraje Europy Południowo-Wschodniej).

Główne działania

- wypracowywanie wspólnych stanowisk prezentowanych na forach międzynarodowych;
- wspieranie wspólnych inicjatyw przemysłów obronnych;
- utrzymywanie regularnych kontaktów wysokiego szczebla;
- utrzymywanie dialogu z partnerami z Europy Wschodniej (Rosją i Ukrainą) bez instytucjonalizowania ram współpracy w ramach GW;
- współpraca na rzecz zapewnienia solidarności energetycznej oraz ściślejsze powiązania gospodarcze i energetyczne;
- ustanowienie Wyszehradzkiej Grupy Bojowej i ściślejszej współpracy operacyjnej sił zbrojnych;
- rozwój relacji z Bułgarią i Rumunią.

1.2.5. Pogłębianie współpracy w basenie Morza Bałtyckiego

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Sytuacja bezpieczeństwa w regionie Morza Bałtyckiego pozostaje stabilna. Z wyjątkiem Rosji, wszystkie państwa regionu są członkami Unii Europejskiej. Większość z nich należy jednocześnie do NATO bądź blisko współpracuje z Sojuszem. Sprzyja to utrwaleniu stabilności regionu. Istniejące w regionie Morza Bałtyckiego problemy związane są przede wszystkim z pozamilitarnymi aspektami bezpieczeństwa. Dotyczą one kwestii energetycznych, ochrony środowiska oraz społecznych, związanych głównie z granicą Schengen.

Główne działania

- rozwój współpracy regionalnej w ramach Rady Państw Morza Bałtyckiego;
- umacnianie więzi sojuszniczych i partnerskich z państwami regionu;
- wymiana doświadczeń w dziedzinie bezpieczeństwa energetycznego i ekologicznego;
- zacieśnianie współpracy wojskowej z państwami regionu, uwzględniając specyfikę i zróżnicowany status poszczególnych państw basenu Morza Bałtyckiego.

1.2.6. Pogłębienie współpracy ze wschodnimi sąsiadami Polski w ramach relacji dwustronnych i wielostronnych

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Polska, z racji swojego geograficznego położenia, powinna utrzymywać dobre, partnerskie relacje z sąsiadami. Współpraca ta leży w naszym interesie narodowym i służy poprawie bezpieczeństwa regionalnego. Kluczowa dla bezpieczeństwa państwa jest budowa partnerskiej współpracy ze wschodnimi sąsiadami RP. Wschodnia granica Polski jest jednocześnie granicą NATO i UE. W związku z tym rozwój współpracy wojskowej Polski i państw pozostających w innych niż NATO sojuszach polityczno-wojskowych przyczynia się do poprawy bezpieczeństwa, budowy zaufania i zwiększenia stabilności naszego regionu.

Główne działania

- budowa stosunków umacniających pozycję Polski w regionie w odniesieniu do kształtowania strategii regionu w wymiarze euroatlantyckim i wschodnim;
- wspieranie przez Polskę współpracy Ukrainy ze strukturami europejskimi i euroatlantyckimi;
- rozwój mechanizmów mających na celu budowę wzajemnego zaufania między Polską i Białorusią;
- nawiązanie wielowymiarowej, partnerskiej współpracy z Rosją, obejmującej m.in. rozwój mechanizmów mających na celu budowę wzajemnego zaufania Rzeczypospolitej Polskiej i Rosji oraz rozwój współpracy w ramach mechanizmów europejskich i euroatlantyckich;
- rozwój współpracy transgranicznej z Rosją i Białorusią;
- promowanie nowych zasad przejrzystości w handlu bronią, w tym wymiana informacji dotycząca dokonywania zakupów uzbrojenia za granicą oraz dostaw uzbrojenia w regiony o podwyższonym ryzyku;
- utworzenie jednostki z udziałem Państwa/Państw Partnerstwa Wschodniego, dostępnej dla potrzeb operacji międzynarodowych prowadzonych na podstawie mandatu Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych.

1.2.7. Rozwijanie przyjaznych relacji z państwami innych regionów świata

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Region Południowego Kaukazu nabiera coraz większego znaczenia strategicznego, co przejawia się rosnącym zaangażowaniem politycznym, wojskowym i gospodarczym USA, Rosji oraz innych państw. Polska, jako członek NATO i Unii Europejskiej, powinna odgrywać aktywną rolę w umacnianiu bezpieczeństwa i stabilności w tym regionie. Kaukaz Południowy postrzegany jest również jako alternatywny region w zakresie pozyskiwania surowców energetycznych, co czyni go ważnym dla bezpieczeństwa energetycznego Polski i Europy.

Główne działania

- rozbudowa współpracy eksperckiej z państwami Kaukazu Południowego zwiększającej ich zaangażowanie w europejskie i euroatlantyckie mechanizmy współpracy, w tym kontynuacja projektów stanowiących praktyczne wsparcie procesu transformacji gruzjińskich sił zbrojnych (m.in. staże w ramach NATO-wskiego programu rozwoju zawodowego personelu cywilnego zatrudnionego w gruzjińskich instytucjach bezpieczeństwa);
- kontynuowanie i rozwój współpracy z Izraelem poprzez Grupę Roboczą Dialogu Strategicznego (*Strategic Dialogue*), Polsko-Izraelską Wspólną Komisję ds. Współpracy Przemysłów Obronnych, Polsko-Izraelską Grupę Roboczą (*Annual Meeting*) oraz uruchomienie podgrup roboczych ds. konkretnych projektów;
- zawarcie około 50 umów międzynarodowych o współpracy w dziedzinie obronności, zwłaszcza z państwami Europy, Azji Południowo-Wschodniej, Ameryki Południowej oraz z organizacjami międzynarodowymi oraz umów o współpracy wojskowo-technicznej;
- rozwój współpracy z państwami BRICS⁸³.

Ad 1.3. Zwiększanie skuteczności prawa międzynarodowego i instytucji międzynarodowych

1.3.1. Zwiększanie skuteczności prawa międzynarodowego

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Dynamiczny rozwój techniki wojskowej i rodzajów broni, zarówno konwencjonalnych jak i masowego rażenia, spowodował wysiłki państw na rzecz kontroli tego procesu. Koniec zimnej wojny przyczynił się do jego intensyfikacji. Działania te dotyczą ograniczenia proliferacji, a z drugiej strony zapobiegania skutkom użycia broni, które mogą spowodować nadmierne cierpienie ludności cywilnej (prawo humanitarne). Rozwój prawa międzynarodowego przyczynia się zatem do poprawy bezpieczeństwa – zarówno w stosunkach dwustronnych, jak i wielostronnych. Wpływa również na złagodzenie skutków działań wojennych w odniesieniu do ludności cywilnej.

Główne działania

- zabieganie o rozwój norm prawnych na poziomie międzynarodowym;
- podejmowanie działań mających na celu zapewnienie pełnej uniwersalizacji przyjętych norm prawno-traktatowych oraz porozumień;
- wdrażanie aktów prawa międzynarodowego do wewnętrznego porządku prawnego (tworzenie odpowiednich mechanizmów wykonawczych na poziomie krajowym).

⁸³ Stowarzyszenie państw: Brazylia, Rosja, Indie, Chiny, Republika Południowej Afryki.

1.3.2. Wspieranie zwiększenia skuteczności ONZ

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

ONZ jest jedyną organizacją o zasięgu globalnym, działającą na rzecz zapewnienia światowego pokoju i bezpieczeństwa. W ramach ONZ Rada Bezpieczeństwa posiada legitymację do zastosowania środków nacisku politycznego, militarnego i ekonomicznego w sytuacji zagrożenia lub naruszenia pokoju bądź aktu agresji. Kluczowym wyzwaniem dla ONZ jest efektywne przeciwdziałanie współczesnym zagrożeniom ze strony podmiotów pozapaństwowych, m.in. terroryzmowi, międzynarodowej przestępczości zorganizowanej.

Dla wzmocnienia efektywności organizacji istotne jest przeprowadzenie kompleksowej reformy systemu ONZ prowadzącej do usprawnienia działań organizacji, w tym m.in. rewitalizacji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych i reformy Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych. Z punktu widzenia Rzeczypospolitej Polskiej istotne jest wsparcie dla procesu wzmacniania współpracy UE – ONZ w zakresie bezpieczeństwa, przede wszystkim w obszarze zarządzania kryzysowego, zapobiegania konfliktom i zwiększenia skuteczności operacji pokojowych. W tym kontekście istotne jest zapewnienie skutecznej ochrony osób cywilnych i implementacja *Koncepcji Odpowiedzialności za Ochronę*⁸⁴. Przejawem aktywności Polski i UE na tym polu jest przyjęcie przez Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa (PSC) dokumentu dotyczącego wzmacniania skuteczności działań UE na forum ONZ w dziedzinie pokoju międzynarodowego. Jego najistotniejszym elementem jest zapewnienie lepszej koordynacji działań oraz usprawnienie przepływu informacji pomiędzy strukturami unijnymi oraz przedstawicielstwami w Nowym Jorku i Genewie.

Główne działania

- wspieranie inicjatyw na rzecz wzmocnienia roli ONZ w dziedzinie utrzymania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego oraz umacniania roli pełnionej w tym względzie przez Radę Bezpieczeństwa ONZ;
- udział w operacjach pokojowych realizowanych pod auspicjami ONZ;
- wspieranie skuteczności ONZ w przeciwdziałaniu zagrożeniom wynikającym z niedorozwoju gospodarczego i nierównomiernej dystrybucji dóbr oraz nierozwiązanych problemów społecznych;
- wspieranie współpracy ONZ – NATO oraz ONZ – UE, w tym dążenie do wypracowania jednolitego głosu UE w ONZ.

1.3.3. Działania na rzecz umacniania OBWE

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

OBWE stanowi ważny element europejskiego systemu bezpieczeństwa, na forum którego odbywa się dialog i dyskusja przedstawicieli 56 państw w sprawach polityczno-militarnych, ekonomicznych i wymiaru ludzkiego (procesy demokratyzacji, prawa i prawa człowieka), stanowiących trzy wymiary OBWE. Jest płaszczyzną rozwiązywania sporów i konfliktów w obszarze państw OBWE, prac nad przeciwdziałaniem nowym zagrożeniom dla bezpieczeństwa.

Główne działania

- aktywne zaangażowanie w bieżące prace OBWE, proponowanie inicjatyw i działań, które Polska mogłaby podjąć na forum Organizacji;
- podejmowanie działań w celu utrzymania roli OBWE jako istotnego elementu europejskiego systemu bezpieczeństwa, utrzymanie aktywnego udziału w pracach

⁸⁴ Przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w 2005 r., rozumiana jako gotowość społeczności międzynarodowej do podjęcia zbiorowej akcji za pośrednictwem Rady Bezpieczeństwa na podstawie rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych.

związanych z wypracowywaniem nowej wizji stosunków w sferze bezpieczeństwa na obszarze euroatlantyckim oraz rewitalizacji Organizacji jako kluczowego elementu bezpieczeństwa w sferze zapobiegania i rozwiązywania konfliktów (w szczególności w ramach realizacji postanowień Szczytu w Astanie);

- utrzymywanie bliskiej współpracy z kluczowymi partnerami w UE i NATO, aktywny udział w wypracowywaniu wspólnych stanowisk wobec najważniejszych dla OBWE kwestii.

Ad 1.4. Umacnianie instrumentów międzynarodowych w zakresie nieprolifracji broni masowego rażenia, środków jej przenoszenia oraz rozbrojenia globalnego
--

1.4.1. Wspieranie inicjatyw na rzecz utrzymania i rozwoju międzynarodowych instrumentów w zakresie nieprolifracji broni masowego rażenia oraz środków jej przenoszenia, w tym przeciwdziałanie możliwości wejścia w posiadanie i wykorzystanie BMR przez terrorystów

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Pozyskanie broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia przez nowe państwa lub podmioty niepaństwowe może bardzo negatywnie wpływać na środowisko bezpieczeństwa międzynarodowego, zarówno w wymiarze regionalnym, jak i globalnym. W celu zminimalizowania ryzyka proliferacji BMR konieczny jest rozwój reżimów nieprolifracji broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia. Ryzyko jej rozprzestrzeniania wynika głównie z istniejącej gotowości niektórych państw do udostępniania materiałów, technologii i wiedzy niezbędnej do ich wytwarzania podmiotom do tego nieuprawnionym, a także niedostatecznej ochrony tych materiałów i technologii, co w konsekwencji może ułatwiać ich pozyskanie w sposób nielegalny. Ponieważ ryzyko związane z możliwym wykorzystaniem środków BMR przez terrorystów należy zaliczyć do jednego z najpoważniejszych zagrożeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego, a skutki ewentualnego ataku mogłyby się przyczynić do destabilizacji sytuacji międzynarodowej, wzmacnianie norm nieprolifracji oraz aktywne przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu BMR stanowi jeden z priorytetów działań społeczności międzynarodowej w tej sferze.

Główne działania

- sprzyjanie rozszerzaniu bazy prawno-międzynarodowej stanowiącej postawę przeciwdziałania proliferacji broni masowego rażenia na poziomie międzynarodowym;
- działanie na rzecz umacniania i uniwersalizacji międzynarodowych mechanizmów służących zapobieganiu proliferacji broni masowego rażenia oraz nielegalnym transferom materiałów i technologii podwójnego zastosowania;
- zabieganie o rozwój norm prawnych i krajowych mechanizmów wykonawczych, mających na celu zapobieganie proliferacji broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia oraz materiałów i technologii podwójnego zastosowania;
- podejmowanie działań mających na celu zwiększenie ochrony materiałów i technologii, które mogłyby być użyte do wytwarzania broni masowego rażenia;
- aktywność w organizacjach i instytucjach międzynarodowych, zwłaszcza ONZ, NATO, UE, OBWE oraz współpraca bilateralna z partnerami z NATO, UE i krajami trzecimi;
- działania pozamilitarne (pomoc techniczna i rozwojowa, dialog międzykulturowy i międzywyznaniowy).

Ad 1.5. Dbanie o skuteczność i wspieranie rozwoju reżimu kontroli zbrojeń konwencjonalnych i rozbrojenia oraz środków budowy zaufania i bezpieczeństwa

Reżim kontroli zbrojeń oraz środki budowy zaufania i bezpieczeństwa w Europie, które zostały ukształtowane w II połowie ubiegłego wieku i obowiązywały od początku lat dziewięćdziesiątych, wykazały swoją skuteczność. Prowadzone od końca pierwszej dekady XXI wieku działania dyplomatyczne zmierzają do ich dostosowania do aktualnych uwarunkowań międzynarodowych. Obecnie trwa dyskusja w sprawie ich modernizacji.

1.5.1. Właściwe wykonywanie istniejących oraz poszukiwanie nowych, skutecznych rozwiązań i instrumentów współdziałania na rzecz środków budowy zaufania i bezpieczeństwa w EuropieOpis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Porozumienia w sprawie kontroli zbrojeń konwencjonalnych, rozbrojenia oraz środków budowy zaufania i bezpieczeństwa są istotnym elementem systemu bezpieczeństwa i współpracy między państwami w Europie. Przestrzeganie i pełna realizacja przyjętych dotychczas porozumień pozostaje nadal gwarancją zachowania stabilności i bezpieczeństwa w Europie w sferze stosunków międzypaństwowych. Prowadzone są obecnie dyskusje na temat przyszłości reżimów kontroli zbrojeń, co może zaowocować ich wykorzystaniem w skali regionalnej i subregionalnej, a także poza Europą.

Kluczowym dokumentem międzynarodowym dotyczącym środków budowy zaufania i bezpieczeństwa (CSBMs – *Confidence and Security Building Measures*) jest *Dokument Wiedeński 1999 r.* Obok niego, system CSBMs uzupełnił *Traktat o Otwartych Przestworzach (Treaty on Open Skies)*, zawarty w 1992 r.

Główne działania

- przestrzeganie zobowiązań i norm dotyczących ograniczeń w działalności wojskowej, ustalonych w *Dokumencie Wiedeńskim 1999*;
- szersze organizowanie obserwacji działalności wojskowej prowadzonej w skali poniżej pułapów, obligujących do zaproszenia obserwatorów;
- rzetelny udział w wymianie informacji;
- pełne wykorzystanie kwot aktywnych przedsięwzięć weryfikacyjnych;
- aktywny udział w negocjacjach nad aktualizacją katalogu środków budowy zaufania i bezpieczeństwa i innych dokumentów OBWE w tym zakresie, w tym modernizacją *Dokumentu Wiedeńskiego 1999* oraz *Kodeksu postępowania w sprawie polityczno-wojskowych aspektów bezpieczeństwa*.

1.5.2. Zabieganie o utrzymanie i dalszy rozwój wielostronnych mechanizmów kontroli zbrojeń i rozbrojeniaOpis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Nadmierne gromadzenie uzbrojenia przez państwa powoduje destabilizację środowiska bezpieczeństwa i może prowadzić do wybuchu konfliktu zbrojnego. Kontrola zbrojeń umożliwia utrzymywanie militarnego potencjału wojskowego na możliwie najniższym poziomie – wystarczającym (zgodnie z koncepcją wypracowaną w ramach ONZ) do obrony integralności granic, utrzymywania porządku wewnętrznego w kraju i uczestniczenia w misjach pokojowych.

Mechanizmy rozbrojenia oraz kontroli zbrojeń ustanowione przez Traktat o Konwencjonalnych Siłach Zbrojnych w Europie (*Traktat CFE*) obejmują ograniczenia

ilościowe uzbrojenia i sprzętu oraz zasady wymiany informacji i procedury weryfikacyjne (reżim CFE). Uzupełniają je zasady wykonywania lotów obserwacyjnych nad terytoriami innych państw, przewidziane w postanowieniach *Traktatu o Otwartych Przestworach*. W końcu 2007 r. Federacja Rosyjska wprowadziła jednostronnie moratorium na stosowanie postanowień *Traktatu CFE*, proponując następnie zawarcie zastępującego go nowego aktu prawa międzynarodowego. Rozpoczęło to serię bilateralnych i wielostronnych konsultacji dyplomatycznych, zmierzających przede wszystkim do powrotu Rosji do reżimu CFE. Rzeczpospolita Polska zainteresowana jest utrzymaniem obowiązującego reżimu, a ponadto jego nowelizacją zgodną z podstawowymi zasadami *Traktatu CFE*, zawierającą także mechanizmy aktualizacji.

Główne działania

- aktywny udział w dialogu w sprawie modernizacji porządku kontroli zbrojeń konwencjonalnych w Europie, w szczególności *Traktatu CFE*;
- pełne wykorzystanie kwot aktywnych przedsięwzięć weryfikacyjnych – także lotów obserwacyjnych prowadzonych zgodnie z postanowieniami *Traktatu o Otwartych Przestworach*;
- dążenie wspólnie z krajami NATO do wypracowania mandatu do negocjacji, który pozwalałby na podjęcie dalszych prac nad przywróceniem funkcjonowania Traktatu CFE lub przyjęciem nowego reżimu w zakresie konwencjonalnych sił zbrojnych w Europie;
- utrzymanie istniejących reżimów kontroli zbrojeń, przy założeniu konieczności ich istotnych uzupełnień (po zakończeniu zimnej wojny główna potrzeba w sferze kontroli zbrojeń to zapewnienie przejrzystości i przewidywalności działalności wojskowej oraz odbudowa zaufania między państwami).

1.5.3. Działanie na rzecz utrzymania i wzmocnienia międzynarodowych mechanizmów kontroli handlu bronią oraz kontroli eksportu

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Obecne międzynarodowe mechanizmy kontroli handlu bronią mają na ogół charakter regionalny i ograniczony. Ich głównym elementem jest *Reżim kontroli uzbrojenia i technologii do jego produkcji* (Porozumienie z Wassenaar), skupiający 40 krajów. Istniejąca poza tymi mechanizmami dostępność broni na rynkach międzynarodowych oraz przenikanie pewnych ilości broni z obrotu legalnego do nielegalnego prowadzą do nagromadzenia dużych jej ilości, szczególnie w rejonach objętych konfliktami etnicznymi, ekonomicznymi i światopoglądowymi, a przy tym niedysponującymi utrwalonymi i powszechnie akceptowanymi tradycjami kulturowymi. Wobec powyższego podjęto na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych prace nad uchwaleniem i przyjęciem uniwersalnego *Traktatu o Handlu Bronią* (*Arms Trade Treaty – ATT*), który zachowując dotychczasowe uprawnienia państw, wynikające z postanowień Karty Narodów Zjednoczonych, wprowadzałby jednolite kryteria oceny stosowane w międzynarodowym handlu bronią.

Główne działania

- utrzymanie na najwyższym możliwym poziomie aktywności Polski na forach reżimów kontrolnych;
- wsparcie Polski dla skoordynowanych działań Unii Europejskiej w procesie negocjowania ATT;
- dbałość o wysoki poziom jakości funkcjonowania krajowego systemu kontroli eksportu;
- udział w międzynarodowych programach informacyjno-promocyjnych dla krajów trzecich w dziedzinie kontroli eksportu.

Ad 1.6. Zmniejszanie różnic rozwojowych w świecie oraz popieranie demokracji i poszanowania praw człowieka**1.6.1. Zwiększenie skuteczności polskiej pomocy rozwojowej**Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Eliminowanie ubóstwa i wprowadzanie zasad zrównoważonego rozwoju, równoległe z popieraniem demokracji i poszanowania praw człowieka, wynika z celów polskiej polityki zagranicznej i wpisuje się w realizację polskich interesów politycznych, ekonomicznych i bezpieczeństwa. Polska, jako kraj z bogatymi doświadczeniami procesu transformacji gospodarczej i politycznej, aktywnie wspiera propagowanie praw człowieka. Ponadto nasz kraj angażuje się w zmniejszanie różnic rozwojowych na świecie m.in. poprzez realizację *Milenijnych Celów Rozwoju*. Cele te Polska realizuje zarówno w wymiarze współpracy bilateralnej, jak również multilateralnej, kierując szczególną uwagę na wsparcie działań prorozwojowych w krajach priorytetowych polskiej współpracy rozwojowej. Współpraca rozwojowa realizowana jest w szczególności poprzez pomoc dwustronną udzielaną przez Polskę krajowi-biorcy pomocy rozwojowej oraz pomoc wielostronną udzielaną za pośrednictwem międzynarodowych agend, instytucji i funduszy.

Główne działania

- zapewnianie pomocy, opieki i ochrony ofiarom konfliktów zbrojnych, klęsk żywiołowych lub innych katastrof przez udzielanie pomocy humanitarnej;
- aktywna realizacja *Milenijnych Celów Rozwoju* oraz wypełnianie zobowiązań międzynarodowych w zakresie zwiększania wolumenu środków przeznaczanych na współpracę rozwojową;
- zwiększenie efektywności udzielanej przez Polskę pomocy rozwojowej poprzez koordynację głównych kierunków działań prorozwojowych z innymi resortami – uczestnikami krajowego systemu współpracy rozwojowej.

Cel 2.**Umocnienie zdolności państwa do obrony**

Celem polskiej polityki bezpieczeństwa, a w szczególności polityki obronnej, jest rozwój potencjału obronnego państwa zapewniającego ochronę żywotnych interesów narodowych oraz współdziałanie z państwami NATO i UE, ukierunkowane na przeciwstawianie się zagrożeniom bezpieczeństwa obszaru euroatlantyckiego. Istotne jest przy tym utrzymanie właściwej relacji między narodowymi potrzebami obronnymi i zobowiązaniami sojuszniczymi. Aby sprostać temu wyzwaniu, konieczne jest wypracowanie nowoczesnej formuły obrony narodowej i skutecznych form angażowania się państwa w stabilizowanie sytuacji międzynarodowej.

Zgodnie z zawartą w diagnozie systemu bezpieczeństwa narodowego analizą uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, funkcjonowanie państwa w dynamicznym i złożonym środowisku bezpieczeństwa, w którym występują zagrożenia militarne i pozamilitarne, pociąga za sobą konieczność posiadania i rozwijania sprawnego i efektywnego systemu obronnego państwa. Zapewnienie ciągłości funkcjonowania państwa w warunkach kryzysu polityczno-militarnego oraz w czasie wojny, a także budowanie silnej pozycji Polski na arenie międzynarodowej, a zwłaszcza w NATO i UE, wymaga posiadania profesjonalnych i nowoczesnych Sił Zbrojnych RP oraz efektywnego wykorzystania służb specjalnych, struktur administracyjno-gospodarczych i potencjału naukowo-badawczego⁸⁵.

⁸⁵ Zapisy niniejszego celu wpisują się w wydane w drodze postanowienia Prezydenta RP w dniu 8 listopada 2011 r. *Główne kierunki rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz ich przygotowań do obrony państwa na lata 2013-2022*.

Priorytety i kierunki interwencji celu 2 obejmują:

2.1. Zwiększenie potencjału Sił Zbrojnych RP do wypełniania misji
2.1.1. Zapewnienie zdolności państwa do obrony oraz przeciwstawienia się agresji w ramach zobowiązań sojuszniczych
2.1.2. Udział Sił Zbrojnych RP w stabilizowaniu sytuacji międzynarodowej
2.1.3. Udzielanie pomocy wojskowej organom państwa w niemilitarnych sytuacjach kryzysowych
2.1.4. Zwiększanie nasycenia nowoczesnym uzbrojeniem i sprzętem wojskowym, w tym przez udział w programach międzynarodowych
2.1.5. Osiągnięcie interoperacyjności i kompatybilności przez Siły Zbrojne RP w ramach NATO i UE
2.2. Doskonalenie struktur organizacyjnych Sił Zbrojnych RP (elastyczna i racjonalna organizacja)
2.2.1. Usprawnienie struktur dowodzenia
2.2.2. Tworzenie struktur modułowych
2.2.3. Osiągnięcie standardów w zakresie ukończenia dowództw i jednostek wojskowych oraz zwiększenie ich dostępności
2.2.4. Stworzenie nowoczesnego systemu rezerw (Narodowe Siły Rezerwowe)
2.2.5. Optymalizacja potencjału logistycznego
2.2.6. Poprawa zdolności wojskowej służby zdrowia do zabezpieczenia Sił Zbrojnych RP
2.2.7. Wdrożenie Zintegrowanego Wieloszczeblowego Systemu Informatycznego Resortu Obrony Narodowej
2.3. Podniesienie poziomu wyszkolenia wojsk
2.3.1. Podnoszenie poziomu wykształcenia i kształcenia zawodowego żołnierzy zawodowych
2.3.2. Podnoszenie poziomu wyszkolenia wojsk i doskonalenie zawodowe żołnierzy zawodowych
2.3.3. Rozwijanie i wdrażanie innowacyjnych koncepcji i doktryn
2.3.4. Wdrożenie Systemu Wykorzystania Doświadczeń z działalności Sił Zbrojnych RP
2.4. Wzmacnianie zdolności struktur administracyjno-gospodarczych kraju do funkcjonowania w sytuacjach kryzysowych i do wspierania obrony państwa
2.4.1. Doskonalenie pozamilitarnych przygotowań obronnych
2.4.2. Wzmacnianie przemysłowego potencjału obronnego
2.4.3. Rozwijanie zdolności wsparcia państwa–gospodarza (HNS)
2.4.4. Doskonalenie współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC)
2.4.5. Wypracowanie rozwiązań systemowych regulujących obszar obrony cywilnej
2.5. Poprawa narodowego planowania obronnego
2.5.1. Poprawa planowania obronnego na szczeblu strategicznym
2.5.2. Poprawa planowania i programowania rozwoju Sił Zbrojnych RP
2.6. Skuteczna promocja obronności
2.7. Budowa nowoczesnego i produktywnego potencjału naukowo-badawczego na rzecz obronności
2.7.1. Dostosowanie systemu organizowania i wdrażania prac naukowo-badawczych do standardów obowiązujących w UE i NATO
2.7.2. Intensyfikacja działań zmierzających do aktywnego uczestnictwa polskich ośrodków naukowych i przemysłowych w międzynarodowych programach zbrojeniowych
2.8. Poprawa zdolności rozpoznania i ochrony przed zagrożeniami bezpieczeństwa państwa
2.8.1. Poprawa zdolności rozpoznawania, zapobiegania oraz zwalczania zagrożeń dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa
2.8.2. Poprawa zdolności rozpoznania na wszystkich poziomach dowodzenia w układzie narodowym, sojuszniczym i koalicyjnym

Wskaźniki monitorowania celu 2

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w roku bazowym 2010	Wartość w roku 2020	Wartość w roku docelowym 2022	Źródło
Wskaźniki kluczowe					
Nakłady na obronność w przeliczeniu na pojedynczego żołnierza w odniesieniu do średnich wydatków obronnych na jednego żołnierza w europejskich państwach NATO (priorytety 2.1-2.3)	liczba	0,57	0,7	0,75	Podstawowa informacja o budżecie resortu obrony narodowej na kolejny rok
Poziom aprobaty społecznej dla wojska w sondażach opinii publicznej (priorytety 2.1-2.3)	%	70	75	80	Cykliczne badanie CBOS pt. Oceny instytucji publicznych
Udział wydatków z budżetu państwa na badania naukowe i prace rozwojowe w dziedzinie obronności i bezpieczeństwa państwa w wydatkach budżetu państwa na obronę narodową ogółem (priorytet 2.7)	%	1,3	1,8	2	1. Ustawa budżetowa 2. Plan modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP 3. Plan badań naukowych, prac rozwojowych i studyjnych w resorcie obrony narodowej
Wskaźniki pomocnicze					
Wskaźnik Celów NATO dla Rzeczypospolitej Polskiej realizowanych zgodnie z „Planem realizacji Celów NATO dla RP 2009–2018” (kierunek interwencji 2.5.1)	%	69,1	75	80	Informacja o stanie realizacji Celów Sił Zbrojnych NATO dla RP, Informacja o stanie realizacji Programu rozwoju Sił Zbrojnych RP
Liczba żołnierzy Narodowych Sił Rezerwowych oraz przeszkolonych ochotników w ramach służby przygotowawczej, w tym m.in. do Narodowych Sił Rezerwowych (kierunek interwencji 2.2.4)	liczba osób	3.000 – 7.700	20.000 – 26.000	20.000 – 30.000	Program profesjonalizacji SZ RP; Informacja o stanie realizacji Programu rozwoju Sił Zbrojnych RP, Raport z działalności WKU oraz WSzW w zakresie naboru ochotników do NSR, Zestawienie liczby kształconych/szkolonych kandydatów na żołnierzy zawodowych, słuchaczy kursów doskonalenia zawodowego oraz służby przygotowawczej do NSR
Udział środków finansowych przeznaczanych na badania w obszarze techniki i technologii obronnych we współpracy międzynarodowej, do rocznych nakładów finansowych przeznaczanych przez instytucje państwa na ten cel (priorytet 2.7)	%	13,5	18	20	1. Plan działania na rzecz osiągnięcia celów przewidzianych Strategią działań resortu obrony narodowej w obszarze badań i technologii obronnych 2. Plan badań naukowych, prac rozwojowych i studyjnych w resorcie obrony narodowej

Ad 2.1. Zwiększenie potencjału Sił Zbrojnych RP do wypełniania misji**2.1.1. Zapewnienie zdolności państwa do obrony oraz przeciwstawienia się agresji w ramach zobowiązań sojuszniczych**Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

W celu realizacji konstytucyjnych powinności oraz zobowiązań sojuszniczych Siły Zbrojne RP doskonala swoje zdolności do obrony niepodległości i integralności terytorialnej kraju oraz państw sojuszniczych.

Główne działania

- podnoszenie wskaźników skuteczności bojowej w wyniku wprowadzania nowoczesnego uzbrojenia i sprzętu wojskowego;
- odtwarzanie i utrzymywanie zapasów wojskowych oraz utrzymywanie mobilnej logistyki;
- doskonalenie współpracy międzynarodowej w ramach wspólnej ochrony granic lądowych, powietrznych i morskich;
- podnoszenie poziomu wyszkolenia;
- doskonalenie procedur i doktryn.

2.1.2. Udział Sił Zbrojnych RP w stabilizowaniu sytuacji międzynarodowejOpis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Zaangażowanie w operacje poza granicami kraju jest narzędziem polityki państwa, które ma bezpośredni wpływ na kształtowanie pozycji Polski na arenie międzynarodowej. Poziom zaangażowania uzależniony jest od możliwości państwa, wynikających głównie z posiadanych zasobów finansowych, ludzkich, rzeczowych i organizacyjnych. Poziom ambicji wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej wymaga utrzymania potencjału Sił Zbrojnych RP na poziomie jakościowym i ilościowym niezbędnym do skutecznego odstraszenia i gwarantowania Polsce wiarygodności obronnej na arenie międzynarodowej, zwłaszcza w gronie sojuszników. Powinien też uwzględniać rosnące oczekiwania sojuszników co do wkładu wnoszonego przez Polskę w utrwalanie regionalnej i globalnej stabilności.

Doświadczenia z udziału w operacjach jednoznacznie wskazują na wzrost znaczenia działań niemilitarnych, w tym zwiększoną aktywność organizacji i agencji pozarządowych, instrumentów cywilnych, ekonomicznych i politycznych. Skuteczne angażowanie się w stabilizowanie sytuacji międzynarodowej wymaga wdrożenia koncepcji kompleksowego podejścia do przyszłych operacji, tzn. integracji i uzyskania efektu synergii użycia wszystkich angażowanych komponentów. W celu stworzenia warunków do aktywniejszego i wszechstronniejszego włączania się Polski w rozwiązywanie sytuacji kryzysowych opracowywane są *Zasady i procedury planowania, przygotowania oraz udziału Polskich Cywilno-Wojskowych Kontyngentów w operacjach reagowania kryzysowego poza granicami kraju*. Ich wdrożenie przyczyni się do usystematyzowania narodowego procesu planowania na szczeblu politycznym i międzyresortowym oraz wypracowania uregulowań prawnych i finansowych dotyczących udziału polskich sił i środków w operacjach poza granicami kraju.

Główne działania

- realizacja zobowiązań przyjętych w ramach planowania obronnego NATO;
- zmiany legislacyjne ułatwiające udział pracowników i ekspertów cywilnych w misjach poza granicami kraju;
- opracowanie *Zasad i procedur planowania, przygotowywania oraz udziału Polskich Cywilno-Wojskowych Kontyngentów w operacjach reagowania kryzysowego poza granicami kraju*;

- ukierunkowanie rozwoju sił zbrojnych na osiągnięcie zdolności do przerzutu i długotrwałego przebywania w rejonie operacji.

2.1.3. Udzielanie pomocy wojskowej organom państwa w niemilitarnych sytuacjach kryzysowych

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Siły Zbrojne RP są jednym z kluczowych elementów systemu zarządzania kryzysowego państwa i realizują zadania związane ze wsparciem organów administracji publicznej w przypadku wystąpienia niemilitarnych sytuacji kryzysowych. Doświadczenia z udziału Sił Zbrojnych RP w tych działaniach, a także nowe zagrożenia wskazują, że istnieje potrzeba jego doskonalenia.

Główne działania

- zapewnienie na potrzeby kierowania kompatybilnych środków łączności dla służb ratowniczych, porządkowych oraz wydzielanych pododdziałów/oddziałów z Sił Zbrojnych RP;
- usankcjonowanie prawne procedur odszkodowawczych spowodowanych działalnością Sił Zbrojnych RP w sytuacjach kryzysowych;
- usprawnienie procedur udzielania pomocy oddziałom Policji przez oddziały sił zbrojnych prowadzonej na podstawie *ustawy o Policji*⁸⁶, w tym mających na celu przyspieszenie reagowania Sił Zbrojnych RP na wniosek o udzielenie pomocy Policji;
- dążenie do uproszczenia procedur uruchamiających udział wojska w realizacji zadań kryzysowych;
- przygotowanie i utrzymanie w gotowości do działania sił i środków do oczyszczania terenu z przedmiotów wybuchowych i niebezpiecznych, akcji przeciwpowodziowych i przeciwlodowych oraz likwidacji skutków klęsk żywiołowych;
- koordynacja w zakresie jednolitości i interoperacyjności funkcjonowania systemów tworzących krajowy system wykrywania skażeń i alarmowania;
- zwiększenie udziału organów administracji publicznej oraz służb ratowniczych w ćwiczeniach i treningach na szczeblu operacyjnym prowadzonych przez jednostki i instytucje Sił Zbrojnych RP.

2.1.4. Zwiększanie nasycenia nowoczesnym uzbrojeniem i sprzętem wojskowym, w tym poprzez udział w programach międzynarodowych

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Sprostanie wyzwaniom i zagrożeniom wymaga, aby siły zbrojne były kombinacją modułowych komponentów połączonych. Muszą one być mobilne, sieciocentryczne oraz zdolne do realizacji misji w każdym środowisku. O ich walorze decydować będzie zdolność do realizacji każdej misji i zadania, zdolność do natychmiastowego działania, skutecznego i precyzyjnego rażenia. W tym celu powinny być wyposażone w nowoczesny technologicznie, efektywny bojowo oraz odporny na zagrożenia z cyberprzestrzeni, maksymalnie zautomatyzowany i zrobotyzowany sprzęt i uzbrojenie. Aby temu sprostać rozwijane będą zdolności operacyjne w obszarze: dowodzenia, rozpoznania, rażenia, przetrwania i ochrony wojsk, zabezpieczenia logistycznego działań.

Ponadto należy doskonalić systemy szkolno-treningowe oraz logistyczne. Istotne trudności w osiągnięciu przez Polskę wymaganych zdolności obronnych tkwią w wysokich kosztach nowoczesnych systemów uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz ograniczonych możliwościach narodowego przemysłu zbrojeniowego. Powyższe czynniki skutkują koniecznością znalezienia alternatywnych sposobów rozwijania i pozyskiwania

⁸⁶ Art. 18a. *ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji* (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, z późn. zm.).

deficytowych zdolności obronnych, jednym z których jest uczestnictwo Polski w programach międzynarodowych pod egidą NATO i Europejskiej Agencji Obrony. Kolejnym istotnym elementem skutecznej modernizacji sił zbrojnych jest efektywny system pozyskiwania, eksploatacji i wycofywania uzbrojenia i sprzętu wojskowego Sił Zbrojnych RP, zapewniający wdrażanie UiSW spełniającego wymagania operacyjne przy racjonalnym gospodarowaniu środkami finansowymi. W ramach budowy tego systemu na początku 2011 r. sformowano Inspektorat Uzbrojenia, zajmujący się realizacją procesu pozyskiwania UiSW na potrzeby Sił Zbrojnych RP.

Główne działania

- pozyskiwanie oraz modernizacja uzbrojenia i sprzętu wojskowego w ramach programów operacyjnych i programów uzbrojenia;
- zwiększanie udziału krajowego przemysłowego potencjału obronnego w procesie unowocześniania sił zbrojnych oraz zwiększenie efektywności podmiotów polskiego ppo na międzynarodowym rynku uzbrojenia;
- maksymalizacja korzyści wynikających z udziału w programach międzynarodowych, w tym korzyści finansowych (zmniejszone koszty pozyskania zdolności), technologicznych (rozwój komórek naukowo-badawczych i ułatwiony transfer technologii), a w konsekwencji także przemysłowych (stymulacja rozwoju ekonomicznego oraz lokalnego rynku pracy);
- doskonalenie systemu pozyskiwania, eksploatacji i wycofywania UiSW Sił Zbrojnych RP, w tym: wdrożenie mechanizmów zapewniających bardziej efektywne zarządzanie całym cyklem życia uzbrojenia i sprzętu wojskowego, zapewnienie wysokiego poziomu kadr zarządzających programami w ramach systemu kształcenia i doskonalenia zawodowego, wdrożenie nowoczesnych metod zarządzania programami i projektami, konsolidacja przepisów resortowych.

2.1.5. Osiągnięcie interoperacyjności i kompatybilności przez Siły Zbrojne RP w ramach NATO i UE

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Osiągnięcie interoperacyjności i kompatybilności przez Siły Zbrojne RP w ramach NATO i UE jest podstawowym warunkiem uzyskania przez Polskę sojuszniczej wiarygodności w ramach systemu wspólnego bezpieczeństwa.

Interoperacyjność w środowisku międzynarodowym osiąga się głównie przez właściwe przygotowanie personelu, oddziałów i pododdziałów, osiąganie interoperacyjnych struktur organizacyjno-funkcjonalnych zdolnych do prowadzenia operacji połączonych. Ponadto istotnym jest zapewnienie interoperacyjności zautomatyzowanych systemów dowodzenia i kierowania środkami walki w układzie narodowym i sojuszniczym, a także utrzymanie i rozwój systemów zapewniających bezpieczeństwo na polu walki (identyfikacja bojowa, monitorowanie położenia wojsk).

Praktycznym narzędziem osiągania interoperacyjności jest implementacja Porozumień Standaryzacyjnych NATO (tzw. STANAG – *Standardization Agreement*), będących zapisami porozumień między kilkoma lub wszystkimi państwami członkowskimi NATO o zastosowaniu takiego samego lub podobnego sprzętu wojskowego, amunicji, zaopatrzenia i zapasów, a także procedur operacyjnych, logistycznych i administracyjnych.

Główne działania

- zapewnienie wysokiego poziomu ukompletowania jednostek stanem osobowym oraz uzbrojeniem i sprzętem wojskowym w celu osiągnięcia zdolności operacyjnych do podjęcia w krótkim czasie pełnego spektrum działań w ramach operacji narodowej lub sojuszniczej;

- rotacyjne uczestnictwo jednostek deklarowanych jako zdolnych do przerzutu w sojuszniczych przedsięwzięciach szkoleniowych oraz poddawanie ich procesowi certyfikacji narodowej i sojuszniczej w celu osiągnięcia wymaganych standardów;
- sukcesywne wprowadzanie narodowych systemów wsparcia dowodzenia na wyposażenie Sił Zbrojnych RP kompatybilnych z analogicznymi systemami sojuszniczymi w ramach NATO i UE;
- definiowanie w dokumentach zawierających wymagania dla uzbrojenia i sprzętu wojskowego warunków zapewniających osiągnięcie standardów wymaganych przez NATO i UE;
- zwiększenia stopnia implementacji Porozumień Standaryzacyjnych (STANAG).

Ad 2.2. Doskonalenie struktur organizacyjnych Sił Zbrojnych RP (elastyczna i racjonalna organizacja)

2.2.1. Usprawnienie struktur kierowania i dowodzenia

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Wprowadzanie nowych form walki i nowoczesnej techniki wymaga bardziej wyrafinowanych form planowania i kierowania działaniami wojskowymi. Sprawą szczególnej wagi staje się sprawność systemu kierowania i dowodzenia siłami zbrojnymi. Z uwagi na fakt, że praktycznie wszystkie współczesne operacje wojskowe prowadzone są z udziałem różnych rodzajów sił zbrojnych (operacje połączone), konieczne jest pełne wdrożenie nowoczesnej idei połączonej do systemu kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP.

Główne działania

- budowa skonsolidowanych struktur dowodzenia na szczeblu centralnym (strategicznym) opartych na trzech funkcjach: planowaniu strategicznym, dowodzeniu ogólnym i dowodzeniu operacyjnym;
- uzyskanie przejrzystości struktury organów dowodzenia poprzez ograniczenie ich liczby i skrócenie linii dowodzenia;
- budowa zintegrowanego, kompatybilnego z sojusznikami i zdolnego do działania w sieciocentrycznym środowisku systemu dowodzenia;
- koncentracja oraz integracja komórek organizacyjnych funkcjonujących na szczeblu strategicznym i operacyjnym realizujących podobne zadania;
- maksymalne zbliżenie struktury organów kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP czasu pokoju, kryzysu i wojny;
- wdrażanie nowoczesnych metod kierowania i dowodzenia oraz systemów wspomagających wypracowanie decyzji;
- podejmowanie działań zmierzających do zamiany ilości w jakość (zmniejszanie liczebności struktur z jednoczesnym inwestowaniem w rozwój, kształcenie i szkolenie kadr oraz ich dobór pod względem merytorycznym i predyspozycji do zajmowania określonych stanowisk służbowych).

2.2.2. Tworzenie struktur modułowych

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Zachodzące w świecie przemiany, a zwłaszcza ich tempo oraz stojące przed siłami zbrojnymi wyzwania (przygotowywanie ich do szybkiej reakcji oraz wszelkiego rodzaju interwencji) powodują, że wyjątkowo pożądane staje się posiadanie jednostek o uniwersalnych strukturach organizacyjnych, sprawnie dowodzonych i zaopatrywanych, zdolnych do natychmiastowego użycia w dowolnym rejonie działań.

W toku przemian prowadzone będą prace w kierunku spłaszczania struktury hierarchicznej z możliwością uzupełniania jej elementami traktowanymi jako doraźnie budowane struktury zadaniowe. Tworzone będą jednostki bojowe o maksymalnym stopniu uniwersalizacji i unifikacji, w pełni przygotowane do prowadzenia działań autonomicznych oraz o znacznym stopniu samodzielności.

Architektura takiego systemu opierać się będzie na elementach modułowych gwarantujących elastyczność i możliwość szybkiego tworzenia zgrupowań o różnym charakterze. Z jednej strony będą one sprzyjać szybkiej adaptacji struktur do zmieniających się potrzeb pola walki, z drugiej – bezkolizyjnej i wielowariantowej integracji w większe struktury organizacyjne. Operacyjne użycie jednostek, w zależności od mandatu misji, zadań oraz warunków lokalnych będzie mogło się odbywać całością lub częściami (samodzielnymi modułami).

Główne działania

- wprowadzanie nowoczesnych systemów rozpoznawczych;
- zwiększanie mobilności wojsk;
- wyposażanie wojsk w nowoczesne systemy dowodzenia oraz zobrazowania pola walki w czasie rzeczywistym;
- dostosowywanie doktryn, programów szkolenia oraz poprawa wyszkolenia wojsk.

2.2.3. Osiągnięcie standardów w zakresie ukończenia dowództw i jednostek wojskowych oraz zwiększenie ich dostępności

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Konieczne jest utrzymywanie w czasie pokoju przez dowództwa i jednostki wojsk operacyjnych wymaganych wskaźników⁸⁷ ukończenia stanem osobowym, uzbrojeniem i sprzętem wojskowym oraz odpowiednio uzupełnianych zapasów środków zaopatrzenia. Poziom ukończenia jednostek wojskowych przekłada się na określone terminy ich dostępności do realizacji zadań w ramach operacji sojuszniczych (siły zadeklarowane do NATO) oraz zadań wynikających z potrzeb operacyjnych Sił Zbrojnych RP.

Główne działania

- zwiększenie liczby jednostek wojskowych o wysokim poziomie ukończenia (powyżej 90%), zdolnych do podjęcia działań w krótkim czasie, bez konieczności ich mobilizacyjnego rozwijania;
- zakończenie procesu dyslokacji Sił Zbrojnych RP.

2.2.4. Stworzenie nowoczesnego systemu rezerw (Narodowe Siły Rezerwowe)

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Wzmocnienie armii zawodowej powinno być realizowane poprzez siły rezerwy, które mogą być szybko użyte w sytuacji wzrostu zagrożeń militarnych lub niemilitarnych związanych z potrzebami zarządzania kryzysowego, w tym w czasie klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków, działań antyterrorystycznych, ochrony mienia, akcji poszukiwawczych oraz ratowania lub ochrony zdrowia i życia ludzkiego. Wzmocnienie Sił Zbrojnych RP stanowić będą wyszkoleni żołnierze rezerwy łączący powinności służby z obowiązkami pracowniczymi. Temu celowi ma służyć wyselekcjonowany ochotniczy zasób żołnierzy rezerwy, posiadających przydziały kryzysowe na określone stanowiska służbowe w jednostkach wojskowych, nadane w wyniku ochotniczo zawartych kontraktów na pełnienie służby wojskowej w rezerwie i pozostających w dyspozycji, zwanych Narodowymi Siłami Rezerwowymi (NSR).

⁸⁷ Wielkości tych wskaźników określają *Standardy Sił Sojuszniczego Dowództwa ds. Operacji (ACO Forces Standards – AFS)*.

W związku z zawieszeniem obowiązkowych form służby wojskowej ograniczony został dopływ wyszkolonych rezerw do zasobów osobowych. W celu gromadzenia wyszkolonych zasobów żołnierzy rezerwy, w tym na potrzeby Narodowych Sił Rezerwowych, uruchomiony został system szkolenia ochotników w ramach służby przygotowawczej.

Główne działania

- efektywne pozyskiwanie ochotników do pełnienia służby przygotowawczej i służby w ramach NSR;
- wprowadzenie nowoczesnego systemu motywacyjnego dla potencjalnych ochotników do NSR i zatrudniających ich pracodawców;
- zapewnienie właściwego poziomu wyszkolenia i wyekwipowania żołnierzy NSR.

2.2.5. Optymalizacja potencjału logistycznego

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Potencjał logistyczny Sił Zbrojnych RP wymaga ciągłego doskonalenia i dostosowywania go do potrzeb zabezpieczanych wojsk oraz współdziałania z logistyką wielonarodową. Optymalizacja ta obejmować będzie zmiany w stacjonarnym systemie zabezpieczenia logistycznego (rejonowe bazy logistyczne i podległe im wojskowe oddziały gospodarcze) oraz logistycznym potencjale mobilnym.

Główne działania

- uproszczenie kierowania logistyką, racjonalne wykorzystanie infrastruktury, wprowadzenie rozwiązań modernizacyjnych w zakresie zarządzania zasobami logistycznymi oraz wprowadzaniu nowych technologii, dotyczących śledzenia zasobów i magazynowania środków bojowych i materiałowych;
- budowa struktury modułowej i uzyskanie zdolności pododdziałów logistycznych do samodzielnych działań operacyjnych oraz uzyskanie zdolności do zabezpieczenia połączonych, wielonarodowych operacji ekspedycyjnych i taktycznego rozwinięcia w każdych warunkach klimatycznych;
- powierzenie wojskowym oddziałom gospodarczym zadań gospodarowania zasobami infrastruktury wojskowej w garnizonach;
- redukcja ilości personelu logistycznego na rzecz kilkunastoosobowych zespołów wyposażonych w odpowiednie narzędzia, procedury oraz środki finansowe umożliwiające skuteczniejsze zabezpieczenie wojsk (w tym sojusznicznych) i zarządzanie infrastrukturą – realizacja poprzez kontraktowanie zewnętrzne (outsourcing).

2.2.6. Poprawa zdolności wojskowej służby zdrowia do zabezpieczenia Sił Zbrojnych RP

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Misją wojskowej służby zdrowia jest zabezpieczenie medyczne wojsk zarówno na terenie kraju, jak również poza jego granicami. Wieloletnie niedoinwestowanie wojskowej służby zdrowia doprowadziło do sytuacji, w której posiada ona jedynie ograniczone ilości sprzętu i wyposażenia spełniającego wymagania współczesnego pola walki oraz wymagania NATO w zakresie współdziałania w środowisku wielonarodowym. Nakładają się na to braki kadrowe, uniemożliwiające często realizację części zadań. W obecnym stanie wojskowa służba zdrowia nie ma możliwości realizowania efektywnego zabezpieczenia medycznego wojsk.

Główne działania

- poprawa ukompletowania etatowego, szczególnie w grupie osobowej lekarzy, poprzez wprowadzenie systemu zachęt do pozostawania w służbie oraz systemu szkolenia i doskonalenia zawodowego, uwzględniającego specyfikę wojska;
- wprowadzanie aktów prawnych umożliwiających funkcjonowanie wojskowego systemu zabezpieczenia medycznego, uwzględniających specyfikę zabezpieczenia medycznego wojsk w kraju oraz, w szczególności, w misjach poza jego granicami;
- kontynuacja zakupów nowoczesnego sprzętu i wyposażenia ze szczególnym uwzględnieniem systemów kontenerowo-namiotowych, kontenerów specjalistycznych, opancerzonych wozów ewakuacji medycznej (na podwoziu kołowym i gąsienicowym), samochodów specjalnych i sanitarnych nowego typu, nowego wzoru zestawów medycznych zbiorowych oraz indywidualnych;
- szkolenie żołnierzy jednostek bojowych w zakresie pierwszej pomocy medycznej na polu walki (zgodnie z zasadą 10-1-2 pierwsza pomoc powinna być udzielona do 10 minut od zranienia);
- dostosowanie uprawnień wojskowego personelu medycznego do rzeczywistych zadań i poziomu umiejętności (wojskowi ratownicy medyczni);
- rozwój systemu ewakuacji medycznej drogą powietrzną na szczeblu taktycznym i strategicznym;
- przekazywanie poza resort obrony narodowej zbędnego potencjału SPZOZ.

2.2.7. Wdrożenie Zintegrowanego Wieloszczeblowego Systemu Informatycznego Resortu Obrony Narodowej

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

W resorcie obrony narodowej brakuje rozwiązań pozwalających na uzyskanie w efektywny sposób kompleksowej i aktualnej informacji o zasobach, które mogą być użyte przez Siły Zbrojne RP⁸⁸. Brak tej wiedzy uniemożliwia skuteczne zarządzanie zasobami sił zbrojnych, a tym samym podejmowanie optymalnych i racjonalnych decyzji w obszarze kierowania resortem i dowodzenia siłami zbrojnymi. Nie jest bowiem możliwe zbudowanie efektywnego systemu zaopatrywania (uzupełniania zasobów) bez danych o aktualnym stanie dowolnego elementu organizacyjnego sił zbrojnych oraz dostępności zasobów z wewnętrznych (w ramach resortu obrony narodowej) i zewnętrznych źródeł zaopatrywania.

Główne działania

- budowa i wdrożenie scentralizowanego, zintegrowanego i zunifikowanego systemu informatycznego wspomagającego zarządzanie logistyką, finansami i kadrami, a tym samym zapewnienie standaryzacji działania oraz wymiany i integracji danych pomiędzy jednostkami organizacyjnymi resortu obrony narodowej w tych obszarach;
- budowa wersji mobilnej Zintegrowanego Wieloszczeblowego Systemu Informatycznego Resortu Obrony Narodowej, wspomagającej zarządzanie w trakcie treningów, ćwiczeń oraz udziału Sił Zbrojnych RP w misjach.

Ad 2.3. Podniesienie poziomu wyszkolenia wojsk

2.3.1. Podnoszenie poziomu wykształcenia i kształcenia zawodowego żołnierzy zawodowych

⁸⁸ Poprzez zasoby rozumie się zasoby logistyczne, środki finansowe oraz zasoby kadrowe. Zarządzanie zasobami dotyczy zarówno zasobów będących już w resorcie, planowanych do pozyskania w ramach realizacji planów zaopatrywania sił zbrojnych, jak również zasobów gospodarki narodowej przewidzianych do pozyskania w ramach mobilizacji w sytuacjach kryzysu i wojny oraz zasobów pozyskiwanych w ramach NATO i UE.

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

W warunkach prowadzonej profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP konieczne jest stałe podnoszenie poziomu doskonalenia zawodowego żołnierzy. Obecnie obejmuje ono dwie formy – studiów podyplomowych i kursów kwalifikacyjnych (przygotowujących do objęcia stanowiska służbowego o wyższym stopniu etatowym) oraz kursów doskonalących (przygotowujących do pełnienia obowiązków służbowych na obecnie sprawowanym stanowisku służbowym). Niezmiennie ważnym czynnikiem doskonalenia zawodowego w wojsku jest także podnoszenie kompetencji językowych, a zwłaszcza znajomości języka angielskiego, który stanowi podstawowe narzędzie komunikacyjne w NATO i UE.

Główne działania

- kontynuowanie realizacji przedsięwzięć ujętych w corocznych planach doskonalenia zawodowego żołnierzy zawodowych Sił Zbrojnych RP oraz planach kształcenia i egzaminowania ze znajomości języków obcych w resorcie obrony narodowej.

2.3.2. Podnoszenie poziomu wyszkolenia wojsk i doskonalenie zawodowe żołnierzy zawodowych

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Szkolenie dowództw, sztabów i wojsk, w tym Narodowych Sił Rezerwowych, ukierunkowane jest na: utrzymywanie wymaganych zdolności operacyjnych do realizacji narodowych i sojuszniczych zadań obronnych, udziału w wielonarodowych i sojuszniczych operacjach pokojowych oraz stabilizacyjnych, a także na walkę z terroryzmem oraz, w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej o charakterze niemilitarnym, wspieranie organów administracji publicznej w likwidacji jej skutków.

W ramach ćwiczeń zgrywane są komponenty rodzajów sił zbrojnych do udziału w narodowej operacji połączonej. Doskonalone są również zdolności Dowództwa Operacyjnego Sił Zbrojnych RP do dowodzenia wydzielonymi siłami w operacji połączonej prowadzonej z udziałem Sojuszniczych Sił Wzmocnienia. W ramach przedsięwzięć szkoleniowych doskonalone jest współdziałanie Sił Zbrojnych RP z pozamilitarnymi strukturami obronnymi państwa.

Przygotowywanie dowództw, sztabów i wojsk do realizacji zadań w ramach NATO i UE realizowane jest w ramach sojuszniczych i partnerskich przedsięwzięć szkoleniowych.

Główne działania

- osiąganie zdolności do dowodzenia podległymi wojskami przy pełnym wykorzystaniu możliwości zautomatyzowanych systemów dowodzenia;
- ukierunkowywanie szkolenia organów dowodzenia na zgrywanie systemów walki;
- doskonalenie nowego 3-letniego modelu szkolenia wojsk;
- pozyskiwanie i wdrażanie nowoczesnych, zintegrowanych systemów szkolenia;
- przygotowanie komponentów Sił Zbrojnych RP wydzielanych do Sił Odpowiedzi NATO i Grup Bojowych UE;
- korzystanie z sojuszniczych ośrodków szkoleniowych i centrów doskonalenia;
- doskonalenie działalności szkoleniowo-metodycznej centrów i ośrodków szkolenia;
- doskonalenie współdziałania między siłami zbrojnymi a elementami pozamilitarnych struktur obronnych państwa, szczególnie w zakresie reagowania kryzysowego oraz w obronie przed terroryzmem;
- zwiększanie efektywności szkolenia poprzez wykorzystywanie nowoczesnych narzędzi symulacyjnych, w tym m.in. wprowadzenie systemu szkolenia z wykorzystaniem sieci komputerowych (e-learning) oraz tworzenie ośrodków szkolenia symulacyjnego;

- rozszerzenie zakresu wykorzystania symulatorów i innych urządzeń treningowych, opartych na nowoczesnych technologiach;
- przygotowywanie organów dowodzenia do realizacji zadań w środowisku sieciocentrycznym;
- dostosowywanie do wymagań rozwojowych (wprowadzanej techniki i technologii) obiektów i urządzeń szkolno-treningowych zapewniających realizację szkolenia przy zachowaniu realizmu szkolenia i racjonalności jego kosztów;
- wdrażanie do Sił Zbrojnych RP wraz z nowym uzbrojeniem i sprzętem wojskowym pakietów szkoleniowych stanowiących pełne zabezpieczenie w środki dydaktyczne, służące kształceniu i szkoleniu stanów osobowych Sił Zbrojnych RP.

2.3.3. Rozwijanie i wdrażanie innowacyjnych koncepcji i doktryn

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Obszar narodowej i sojuszniczej standaryzacji operacyjnej wspierającej proces szkolenia stanowi jeden z zasadniczych elementów zapewniających osiągnięcie i utrzymanie przez siły zbrojne zakładanego poziomu interoperacyjności i zdolności, niezbędnych do wspólnego działania w ramach operacji narodowych, wielonarodowych i sojuszniczych.

Główne działania

- centralizacja zarządzania procesem standaryzacji operacyjnej i opracowywania doktryn, dokumentów doktrynalnych w ramach funkcjonowania Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych;
- opracowywanie projektów doktryn i dokumentów doktrynalnych przez Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych (stosownie do zmian zachodzących w Sojuszu i potrzeb Sił Zbrojnych RP) oraz ich implementację;
- udział w pracach rad, grup i paneli roboczych KW NATO i UE w obszarze standaryzacji operacyjnej;
- wypracowywanie nowych koncepcji i sposobów prowadzenia działań i organizacji szkolenia oraz ich weryfikowanie poprzez eksperymentowanie;
- współpraca Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych z podobnymi pod względem kompetencji instytucjami NATO, UE, państw członkowskich Sojuszu i innych państw.

2.3.4. Wdrożenie Systemu Wykorzystania Doświadczeń z działalności Sił Zbrojnych RP

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

System wykorzystania doświadczeń w Siłach Zbrojnych RP jest narzędziem przeznaczonym do wsparcia dowódców w procesie doskonalenia zdolności operacyjnych Sił Zbrojnych RP i ich pokojowego funkcjonowania poprzez dokonywanie zmian oraz upowszechnianie najlepszych rozwiązań w danym obszarze⁸⁹. Do jego głównych zadań należą: pozyskiwanie i analizowanie informacji uzyskiwanych w obszarach zdolności operacyjnych podczas udziału wojsk w operacjach, realizacji procesu szkolenia oraz innych wynikających z funkcjonowania Sił Zbrojnych RP, wypracowywanie wniosków i rekomendowanie rozwiązań oraz upowszechnianie zaakceptowanych propozycji zmian, zarządzanie informacjami zawartymi w bazie danych.

Główne działania

- doskonalenie systemu wykorzystania doświadczeń w Siłach Zbrojnych RP, opartego na jednolitym i uniwersalnym procesie wykorzystywania doświadczeń, etatowych strukturach systemu (Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych) oraz profesjonalne przygotowanie personelu;

⁸⁹ Wytoczne Zastępcy Szefa Sztabu Generalnego WP z dnia 23 maja 2011 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania Systemu Wykorzystania Doświadczeń w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

- rozwijanie procesu wykorzystania doświadczeń, obejmującego etapy: identyfikacji i obserwacji, analizy, zatwierdzanie działań naprawczych i stawianie zadań, wdrażanie i monitoring, weryfikacji – określenie skuteczności działań naprawczych;
- rozwijanie specjalistycznego systemu informatycznego oraz odpowiedniego aparatu pojęciowego, wspierającego funkcjonowanie systemu wykorzystania doświadczeń w Siłach Zbrojnych RP.

Ad 2.4. Wzmacnianie zdolności struktur administracyjno-gospodarczych kraju do funkcjonowania w sytuacjach kryzysowych i do wspierania obrony państwa

2.4.1. Doskonalenie pozamilitarnych przygotowań obronnych

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Pozamilitarne przygotowania obronne są niezbędne do zapewnienia przetrwania i sprawnego funkcjonowania państwa, w tym skutecznego wsparcia Sił Zbrojnych RP i Sojuszniczych Sił Wzmocnienia w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny. Obszar ten ma właściwe rozwiązania prawne i organizacyjne. Jednak z uwagi na dynamiczny charakter współczesnych zagrożeń, zmienne uwarunkowania gospodarcze oraz proces profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP, wymaga on ciągłego doskonalenia. Optymalizacja pozamilitarnych przygotowań obronnych będzie ukierunkowana na zwiększenie ich efektywności, adekwatności, spójności oraz koordynacji działań.

Główne działania

- poprawa zabezpieczenia logistycznego i technicznego systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym poprzez systematyczne doskonalenie kompetencji i umiejętności organów oraz wzbogacanie infrastruktury technicznej systemu kierowania;
- utworzenie w organach administracji publicznej i Siłach Zbrojnych RP jednolitej informatycznej bazy danych o dostępnych zasobach obronnych możliwych do wydzielenia na potrzeby Sojuszniczych Sił Wzmocnienia;
- usprawnienie rozwiązań na rzecz mobilizacji gospodarki poprzez stworzenie mechanizmów prawnych umożliwiających dostosowanie zakresu zadań ujmowanych w *Programie Mobilizacji Gospodarki* do zmieniających się potrzeb systemu obronnego państwa, a także utworzenie procedur szybkiego pozyskiwania artykułów na rynku wewnętrznym i międzynarodowym oraz jasne określenie uprawnień i kompetencji organów administracji rządowej w zakresie przygotowań do mobilizacji gospodarki;
- poprawa funkcjonowania systemu szkolenia obronnego w państwie m.in. poprzez zapewnienie regularności oraz zwiększenie skuteczności szkolenia obronnego prowadzonego w formie zajęć praktycznych, w szczególności ćwiczeń o zasięgu krajowym i regionalnym realizowanych łącznie z wieloszczeblowym, operacyjnym ćwiczeniem sił zbrojnych pk. „Anakonda”. Ponadto poprzez wzrost zaangażowania struktur pozamilitarnych w ćwiczeniach i treningach wojskowych oraz zwiększenie udziału w szkoleniu obronnym osób zajmujących kierownicze stanowiska w administracji publicznej w ramach Wyższych Kursów Obronnych;
- rozszerzenie formuły prowadzenia kontroli wykonywania zadań obronnych o elementy praktyczne w celu sprawdzenia realnego przygotowania pozamilitarnych struktur obronnych do funkcjonowania w razie zewnętrznego zagrożenia państwa i w czasie wojny;
- stworzenie mechanizmu umożliwiającego kierowanie do przedsiębiorców ekspertów w celu prowadzenia w należących do nich przedsiębiorstwach przygotowań obronnych, zapewniających uzyskanie i utrzymanie założonego poziomu zdolności produkcyjno-usługowych na czas wojny.

2.4.2. Wzmacnianie przemysłowego potencjału obronnego

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Ważną rolę w pakiecie czynników wspierających rozwój przemysłowego potencjału obronnego odgrywać będą instrumenty wspomagające działalność produkcyjną i eksportową tego sektora. Działania te powinny stworzyć warunki do zwiększenia poziomu konkurencyjności i innowacyjności przemysłowego potencjału obronnego w stopniu zapewniającym realizację potrzeb sfery bezpieczeństwa państwa (w priorytetowych obszarach technologicznych), jak również umożliwiającym wzmocnienie pozycji krajowych dostawców uzbrojenia i sprzętu wojskowego na globalnym rynku broni, w tym także pozwalającym na liczącą się ich obecność na tworzącym się europejskim rynku produktów obronnych.

W celu zintensyfikowania działalności badawczo-rozwojowej na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa, jak również dla zapewnienia ścisłej współpracy producentów uzbrojenia i sprzętu wojskowego z instytucjami badawczymi, utworzone zostanie skonsolidowane zaplecze badawczo-rozwojowe. Równocześnie podjęte zostaną działania zmierzające do zwiększenia nakładów na badania naukowe i prace rozwojowe w priorytetowych obszarach techniki wojskowej.

W kontekście rozwoju przemysłowego potencjału obronnego istotnym zagadnieniem wskazanym w diagnozie jest transfer innowacyjnych technologii między sektorem wojskowym i cywilnym. Konieczne jest większe wykorzystanie potencjału rozwojowego tkwiącego w tym przepływie, a zwłaszcza podjęcie działań stymulujących przepływ wiedzy oraz zasobów ludzkich i sprzętowych z sektora wojskowego do cywilnego.

Główne działania

Efektywne wspieranie rozwoju sektora przemysłu obronnego będzie prowadzone poprzez utworzenie skonsolidowanej struktury krajowego przemysłowego potencjału obronnego oraz wzmocnienie wspomagających ją mechanizmów i instrumentów finansowych. W tym celu konieczne będzie:

- dostosowanie potencjału produkcyjnego oraz badawczo-rozwojowego przemysłu obronnego do potrzeb odbiorców krajowych oraz możliwości eksportowych;
- opracowanie i wdrożenie systemu pozyskiwania uzbrojenia i sprzętu wojskowego umożliwiającego przewidywalne i w miarę stabilne zamówienia ze strony MON;
- skoordynowanie polityki w zakresie badań naukowych i prac rozwojowych w dziedzinie uzbrojenia i sprzętu wojskowego;
- rozszerzenie oferty asortymentowej przemysłowego potencjału obronnego w zakresie nowoczesnego uzbrojenia i sprzętu wojskowego;
- lokowanie zobowiązań offsetowych w polskim przemyśle obronnym w celu pozyskania niezbędnych zdolności służących zabezpieczeniu realizacji podstawowych interesów bezpieczeństwa i obronności państwa;
- wprowadzanie do umów offsetowych zobowiązań związanych z realizacją programów istotnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa;
- włączenie polskich podmiotów do tworzenia innowacyjnej i konkurencyjnej europejskiej bazy technologiczno-przemysłowej sektora obronnego;
- określenie ram instytucjonalno-prawnych pozwalających na transfer technologii wojskowych do sektora cywilnego oraz działań ograniczających bariery dla tego transferu.

2.4.3. Rozwijanie zdolności wsparcia państwa-gospodarza (HNS)

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

W sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa zewnętrznego Rzeczpospolita Polska może liczyć na wsparcie Sojuszu Północnoatlantyckiego, realizowane w postaci wprowadzenia Sojuszniczych Sił Wzmocnienia. Po przybyciu do Polski będą one wymagały szeroko rozumianego wsparcia w zakresie: udostępnienia infrastruktury, transportu, środków materiałowych, usług oraz w wielu innych obszarach, które są nierozdzielnie związane ze skuteczną realizacją misji militarnej przez wojska przebywające na terytorium naszego kraju. Ponadto, wypełniając zobowiązania wynikające z art. 5 TP, przez terytorium Polski mogą być przemieszczane siły zbrojne Sojuszu do prowadzenia operacji na terytorium innego państwa, członka NATO. Dlatego też działania podejmowane w celu przygotowania Polski do realizacji zadań wynikających z obowiązków państwa-gospodarza (HNS), niosą konkretne wyzwania wobec wszystkich struktur organizacyjnych naszego państwa, zarówno w wymiarze cywilnym, jak i wojskowym.

Efektywne współdziałanie między siłami zbrojnymi i środowiskiem cywilnym wymaga ustanowienia odpowiednich kontaktów (wzajemnych relacji) między nimi oraz wypracowania zasad tej współpracy.

Główne działania

- zapewnienie rozwiązań formalno-prawnych do realizacji zadań wynikających z funkcji państwa-gospodarza oraz potrzeby koordynacji działań cywilnych i wojskowych;
- przygotowanie infrastruktury dla zabezpieczenia przyjęcia Sojuszniczych Sił Wzmocnienia;
- wdrożenie kompatybilnych elektronicznych baz danych o zasobach państwa możliwych do wydzielenia na potrzeby Sojuszniczych Sił Wzmocnienia, w tym baz danych cywilnych ekspertów;
- tworzenie Punktów Kontaktowych HNS oraz wdrożenie dokumentów (informatorów, instrukcji) zapewniających warunki do właściwej realizacji zadań HNS.

2.4.4. Doskonalenie współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC)

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych RP w czasie pokoju, kryzysu i wojny, uczestnicząc w operacjach w kraju lub poza jego granicami, realizować będą zadania w bezpośrednim kontakcie ze środowiskiem cywilnym, rozumianym jako organizacje rządowe, samorządowe, pozarządowe, instytucje międzynarodowe oraz ludność cywilna rejonu prowadzenia operacji. Powodzenie prowadzonych działań w dużym stopniu zależy od zdolności do właściwego zorganizowania współpracy ze środowiskiem cywilnym. Współpraca ta skupiać się będzie na umożliwieniu wykorzystania zasobów cywilnych do podtrzymania zdolności do prowadzenia działań, wsparciu środowiska cywilnego w obszarach krytycznych oraz na wzajemnej wymianie informacji.

Główne działania

- ciągłe doskonalenie struktur odpowiedzialnych za współpracę cywilno-wojskową;
- utrzymywanie w gotowości do użycia sił i środków niezbędnych do wywiązania się z przyjętych zobowiązań sojuszniczych w ramach prowadzenia współpracy cywilno-wojskowej;
- tworzenie norm prawnych regulujących procedury współpracy.

2.4.5. Wypracowanie rozwiązań systemowych regulujących obszar obrony cywilnej

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Istotnym obszarem bezpieczeństwa narodowego jest obrona cywilna⁹⁰, ukierunkowana na ochronę ludności, zakładów pracy i urządzeń użyteczności publicznej, dóbr kultury, ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym w czasie wojny. Dotychczasowe rozwiązania w tym obszarze były nieadekwatne do współczesnych zagrożeń, a regulacje prawne⁹¹ – niespójne i niewyczerpujące wszystkich obszarów zadaniowych. Przepisy jednoznacznie nie określają zadań obrony cywilnej realizowanych w czasie pokoju, ograniczając się wyłącznie do działalności planistycznej, organizacyjnej, szkoleniowej i upowszechniającej wiedzę dotyczącą tej problematyki. Spowodowane to zostało w części uchynieniem art. 140 *ustawy o powszechnym obowiązku obrony RP*, który stanowił delegację ustawową do wydania przez Radę Ministrów rozporządzeń określających obowiązki i uprawnienia organów w sprawie obrony cywilnej, kwestie formacji obrony cywilnej oraz sygnały powszechnego ostrzegania i alarmowania. Uchylenie wspomnianego zapisu i brak wydania w to miejsce nowej regulacji prawnej znacznie ograniczyły możliwości realizacji zadań w zakresie obrony cywilnej.

Główne działania

- wprowadzenie rozwiązań zmierzających do utrzymania ciągłości odpowiedzialności za ochronę ludności w każdej sytuacji, w tym w stanie wojny;
- precyzyjne uregulowanie działań obrony cywilnej oraz wprowadzenie nowych rozwiązań w tym obszarze wymaga przygotowania stosownych zmian legislacyjnych. Należy opracować akt prawny, który uporządkuje kompetencje i zadania wszystkich organów administracji publicznej, instytucji publicznych, organizacji społecznych oraz innych podmiotów zobowiązanych do realizacji zadań z zakresu obrony cywilnej.

Ad 2.5. Poprawa narodowego planowania obronnego

Planowanie obronne to proces kształtowania systemu obronnego państwa, umożliwiający wytyczanie i osiąganie celów w dziedzinie obronności, obejmujący etapy planowania, programowania i budżetowania, proces ich monitorowania i ewaluacji, a także planowanie operacyjne. Narodowe planowanie obronne obejmuje Siły Zbrojne RP i struktury administracyjno-gospodarcze oraz jest zharmonizowane z planowaniem sojuszniczym. Z uwagi na potrzebę dostosowywania tego procesu do zmieniających się uwarunkowań, w tym skorelowanie z tworzoną systemem zarządzania rozwojem kraju oraz planowaniem obronnym NATO, konieczna jest poprawa narodowego planowania obronnego. Powinna ona być ukierunkowana na zwiększanie jego przejrzystości i spójności, przede wszystkim na szczeblu strategicznym oraz w odniesieniu do Sił Zbrojnych RP.

2.5.1. Poprawa planowania obronnego na szczeblu strategicznym

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Planowanie obronne na szczeblu strategicznym stanowi etap wyjściowy opracowania strategicznych rozwiązań w sferze obronności państwa. Jest ono procesem długofalowym, wymagającym spójności celów, zarówno w sferze polityki, jak i osiągania pożądanych zdolności obronnych przez elementy systemu obronnego państwa, adekwatnych do istniejących i przewidywanych zagrożeń wynikających z dynamicznie zmieniającą się

⁹⁰ Zagadnienia obrony cywilnej w aspekcie prawnomiędzynarodowym reguluje Protokół Dodatkowy (pierwszy) do konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r. dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych, którego Polska formalnie jest stroną od 19 września 1991 r.

⁹¹ *Ustawa o powszechnym obowiązku obrony RP* oraz akty wykonawcze do niej.

środowiska bezpieczeństwa. Stąd też należy dążyć do przyjęcia jednolitej podstawy prawnej i koncepcyjnej dla wszystkich przedsięwzięć związanych z planowaniem obronnym oraz podjąć działania poprawiające spójność i efektywność procesu planistycznego.

Ważny element planowania obronnego stanowią Cele NATO, które są podstawowym narzędziem osiągania zakładanego poziomu ambicji przez Sojusz i rozwijania zdolności obronnych jego państw członkowskich. Cele NATO dla Rzeczypospolitej Polskiej to uzgodniony z NATO zestaw wymogów i zobowiązań Polski, dotyczący rozwoju i pozyskiwania zdolności oraz wydzielania sił do puli sił NATO, przewidzianych do realizacji w określonej perspektywie czasowej. Ich realizacja stanowi wkład Polski w zapewnianie Sojuszowi zdolności do realizacji zadań NATO oraz jest praktycznym narzędziem budowy nowoczesnych i profesjonalnych Sił Zbrojnych RP.

Główne działania

- przyjęcie *Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP* jako dokumentu wyjściowego do narodowego planowania obronnego;
- ograniczenie liczby obowiązujących dokumentów planowania obronnego o charakterze strategicznym;
- doprecyzowanie zakresu odpowiedzialności poszczególnych podmiotów biorących udział w procesie planowania obronnego;
- doskonalenie procesu przyjmowania i realizowania Celów NATO dla RP;
- zwiększenie spójności militarnego i pozamilitarnego planowania obronnego poprzez m.in. ustanowienie mechanizmu zapewniającego sprawniejszą koordynację prac związanych z określaniem i aktualizacją potrzeb Sił Zbrojnych RP i wojsk sojuszniczych zabezpieczanych przez pozamilitarne struktury obronne.

2.5.2. Poprawa planowania i programowania rozwoju Sił Zbrojnych RP

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Planowanie rozwoju Sił Zbrojnych RP obejmuje zespół czynności koncepcyjnych i planistycznych podejmowanych w celu wytyczenia kierunków kształtowania i modernizacji Sił Zbrojnych RP, identyfikowanych pod kątem osiągania, utrzymania i rozwoju pożądanych zdolności operacyjnych. Zaś programowanie rozwoju sił zbrojnych ukierunkowane jest na działania niezbędne dla pozyskania określonych zdolności w obszarze doktryn, struktury organizacyjnej, szkolenia, modernizacji technicznej, przywództwa, kształcenia i szkolenia zasobów ludzkich, infrastruktury oraz interoperacyjności⁹². Konieczność poprawy obydwu procesów została zidentyfikowana w trakcie prowadzonych przez MON prac.

Główne działania

- rozwijanie procedur priorytetyzacji potrzeb Sił Zbrojnych RP;
- ukierunkowanie planowania i programowania rozwoju sił zbrojnych na pozyskiwanie określonych zdolności operacyjnych;
- stosowanie analizy ryzyka w programowaniu rozwoju Sił Zbrojnych RP;
- uwzględnianie długoterminowej perspektywy rozwoju Sił Zbrojnych RP.

Ad 2.6. Skuteczna promocja obronności

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Proces profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP oraz zmiana charakteru wykonywanych przez nie zadań w perspektywie najbliższych lat mogą doprowadzić do rozluźnienia więzi wojska

⁹² Na podstawie NATO-wskiej koncepcji DOTMLPFI (z ang. *Doctrine, Organization, Training, Materiel, Leadership, Personnel, Facilities, Interoperability*).

i społeczeństwa, a nawet – w dalszej perspektywie – alienacji wojska i traktowania polskiej armii jako zamkniętej, kastowej korporacji zawodowej. Dlatego zarówno obecnie, jak i w przyszłości, kluczowego znaczenia nabiera kwestia prezentacji współczesnego Wojska Polskiego szerokim grupom odbiorców oraz podkreślanie jego misji, celów i zadań służących interesom Rzeczypospolitej Polskiej i jej obywateli. Kształtowanie pozytywnego wizerunku Wojska Polskiego jako organizacji zmieniającej się w nowoczesną i profesjonalną armię powinno służyć budowie społecznej akceptacji dla realizowanych w Siłach Zbrojnych RP zmian, a także ułatwiać pozyskiwanie jak najlepszych kandydatów do zawodowej służby wojskowej.

Zmiany w środowisku medialnym i rozwój technologii w obszarze komunikacji wymagają dostosowywania i ulepszania stosowanych narzędzi promocyjnych. Atrybutami nowych procesów komunikacyjnych stają się: globalna publiczność, interaktywność, multimedialność przekazu oraz rozwój technologii mobilnych. Ważnym dla tworzenia wizerunku Wojska Polskiego i budowy marki armii XXI wieku będzie dysponowanie szeroką gamą materiałów multimedialnych przeznaczonych dla najważniejszych grup odbiorców i systemem umożliwiającym skuteczne dotarcie z przekazem promocyjnym Wojska Polskiego.

Główne działania

- działalność promocyjna będzie obejmować kształtowanie, zarówno w kraju, jak i za granicą, pozytywnego wizerunku polskich żołnierzy, Sił Zbrojnych RP oraz MON;
- w razie potrzeby będą prowadzone kampanie promocyjne wspierające proces rekrutacji do służby kandydackiej, przygotowawczej, zawodowej oraz w ramach Narodowych Sił Rezerwowych. Kampanie te będą stanowić uzupełnienie dla stałej działalności promocyjnej. Istotnym aspektem promocji obronności będzie pozyskiwanie przez Wojsko Polskie do współpracy partnerów społecznych, medialnych oraz instytucjonalnych.

Ad 2.7. Budowa nowoczesnego i produktywnego potencjału naukowo-badawczego na rzecz obronności

2.7.1. Dostosowanie systemu organizowania i wdrażania prac naukowo-badawczych do standardów obowiązujących w UE i NATO

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Obowiązujący w resorcie obrony narodowej model pozyskania uzbrojenia i sprzętu wojskowego w praktyce w bardzo ograniczonym zakresie uwzględnia potrzebę realizacji badań w obszarze techniki i technologii obronnych. Dużym wyzwaniem jest właściwa identyfikacja potrzeb przyszłych użytkowników. W większości przypadków potrzeba badań wpływa bezpośrednio ze środowiska naukowo-badawczego. Podejście to zasadniczo nie jest niewłaściwe, jednak powinno mieć charakter uzupełniający w stosunku do potrzeb definiowanych przez użytkowników. Niewystarczająca jest również skala finansowania poszczególnych projektów i programów naukowo-badawczych przez instytucje państwowe oraz brak odpowiednich struktur zarządzania tymi programami/projektami.

Główne działania

- wdrażanie na polski grunt wybranych rozwiązań wykorzystywanych w innych państwach NATO i UE, w sposób uwzględniający możliwości kadrowe i finansowe polskich instytucji;
- opracowanie przepisów regulujących wykorzystanie wyników badań naukowych w procesie pozyskiwania uzbrojenia i sprzętu wojskowego;
- stworzenie mechanizmów ułatwiających wdrożenie do produkcji oraz wprowadzanie na wyposażenie Sił Zbrojnych RP opracowanych technologii;

- w ramach badań naukowych realizowanych w obszarze techniki i technologii obronnych należy zagwarantować ścisłą współpracę wykonawców z użytkownikiem końcowym, dzięki czemu osiągnie się większą zbieżność wyników końcowych badań naukowych z jego oczekiwaniami;
- należy również dążyć do zwiększenia wydatków na badania i technologie do poziomu 2% środków przeznaczanych co roku na obronność oraz zwiększyć liczbę programów realizowanych w ramach współpracy międzynarodowej do poziomu 20% tej kwoty, zgodnie z zapisami *Europejskiej Strategii Badań i Technologii*.

2.7.2. Intensyfikacja działań zmierzających do aktywnego uczestnictwa polskich ośrodków naukowych i przemysłowych w międzynarodowych programach zbrojeniowych

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Polskie podmioty naukowo-przemysłowe w dalszym ciągu w niewystarczającym stopniu angażują się w międzynarodowe programy i projekty naukowo-badawcze. Sytuacja ta stopniowo się poprawia, jednakże konieczne jest zdecydowanie większe ich zaangażowanie. Udział przedstawicieli polskich podmiotów w projektach realizowanych w formule międzynarodowej pozwala na zdobycie nowej wiedzy i doświadczenia, wzmacniając tym samym ich potencjał oraz konkurencyjność. Zaangażowanie w projekty realizowane w ramach współpracy międzynarodowej, takie jak 7. Program Ramowy w zakresie badań i rozwoju technologicznego UE⁹³, zmniejsza będzie lukę technologiczną dzielącą polskie podmioty od ich europejskich odpowiedników.

Główne działania

- wypracować mechanizmy pozwalające na zwiększenie stopnia zaangażowania polskich podmiotów naukowo-badawczych i przemysłowych w projekty realizowane w środowisku międzynarodowym;
- optymalizować wykorzystanie różnych źródeł finansowania projektów;
- zwiększać stopień współfinansowania projektów, przez podmioty zaangażowane w ich realizację, a w szczególności przez podmioty przemysłowe.

Ad 2.8. Poprawa zdolności rozpoznania i ochrony przed zagrożeniami bezpieczeństwa państwa
--

2.8.1. Poprawa zdolności rozpoznawania, zapobiegania oraz zwalczania zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Rzetelna ocena przez władze państwowe skali zagrożeń oraz podejmowanie przez nie adekwatnych działań dla zapewnienia bezpieczeństwa kraju wymagają posiadania przez naczelne organy władzy państwowej wiarygodnych danych. Ze względu na charakter tych informacji ich zdobywanie pozostaje najczęściej w wyłącznej gestii służb specjalnych, zarówno cywilnych (Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencja Wywiadu), jak i wojskowych (Służba Kontrwywiadu Wojskowego i Służba Wywiadu Wojskowego). Doskonalenie zdolności rozpoznawania, zapobiegania oraz zwalczania współczesnych zagrożeń jest realizowane poprzez różnorodne inicjatywy podejmowane na poziomie

⁹³ 7. Program Ramowy w zakresie badań i rozwoju technologicznego UE jest podstawowym instrumentem realizacji celu strategicznego jaki wyznacza *Strategia Lizbońska* – przekształcenia Unii Europejskiej w najbardziej konkurencyjną i dynamiczną, opartą na wiedzy gospodarkę na świecie, zdolną do zapewnienia trwałego wzrostu gospodarczego. Jego budżet na lata 2007-2014 wynosi 54 mld euro. Program jest narzędziem służącym wspieraniu ponadnarodowej współpracy naukowo-badawczej, między innymi w obszarach tematycznych: technologie informacyjne i komunikacyjne; nanonauki, nanotechnologie, materiały i nowe technologie produkcyjne; transport, łącznie z aeronautyką; przestrzeń kosmiczna; bezpieczeństwo.

operacyjnym, organizacyjnym, a także prawnym. Dotyczą one zwłaszcza usprawnienia obowiązujących procedur działania, zmian strukturalnych w ramach służb specjalnych oraz udziału w procesie stanowienia prawa w zakresie dotyczącym bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej. Ważnym elementem pozostanie także współpraca z krajowymi i zagranicznymi partnerami.

Główne działania

- wypracowanie nowych metod monitorowania, rozpoznania i zwalczania zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa;
- współpraca z partnerami w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa;
- systematyczne usprawnienie mechanizmów koordynacji działań poszczególnych organów odpowiedzialnych za wykrywanie i zwalczanie zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa.

2.8.2. Poprawa zdolności rozpoznania na wszystkich poziomach dowodzenia w układzie narodowym, sojuszniczym i koalicyjnym

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Siły Zbrojne RP rozwijają zdolność do pozyskiwania danych o przeciwniku i środowisku operacyjnym. Działania te ukierunkowane są na gromadzenie, analizowanie i udostępnianie oraz wizualizację i wymianę danych na wszystkich poziomach dowodzenia.

Główne działania

- rozwój i modernizacja techniczna systemu rozpoznania;
- integracja systemów rozpoznania rodzajów sił zbrojnych z systemami dowodzenia i rażenia na wszystkich poziomach dowodzenia;
- ujednolicenie procedur rozpoznawczych zgodnie z ratyfikowanymi i implementowanymi dokumentami standaryzacyjnymi NATO i UE;
- przygotowanie i udział pionów (jednostek) rozpoznania w sojuszniczych i koalicyjnych przedsięwzięciach szkoleniowych, badawczych, rozwojowych itp.

Cel 3. Rozwój odporności na zagrożenia bezpieczeństwa narodowego

Diagnoza systemu bezpieczeństwa narodowego wskazała na potrzebę ochrony infrastruktury krytycznej oraz budowy nowoczesnego systemu rezerw strategicznych. Zgrupowane wokół celu 3 priorytety i kierunki interwencji zorientowane są na zwiększenie efektywności działań w tym obszarze, tak by podnieść odporność państwa na pozamilitarne i militarne zagrożenia, w tym na sytuacje nadzwyczajne i nieprzewidywalne zdarzenia.

Priorytety i kierunki interwencji celu 3 obejmują:

3.1. Zwiększanie odporności infrastruktury krytycznej
3.1.1. Wdrożenie i aktualizacje <i>Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej</i>
3.1.2. Wdrożenie krajowego mechanizmu współpracy pomiędzy uczestnikami systemu ochrony infrastruktury krytycznej
3.1.3. Zapewnienie bezpieczeństwa funkcjonowania energetyki jądrowej w Polsce
3.2. Optymalizacja systemu rezerw strategicznych
3.2.1. Budowa systemu rezerw strategicznych

Wskaźniki monitorowania celu 3

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w roku bazowym 2009	Wartość w roku 2020	Wartość w roku docelowy m 2022	Źródło
Odsetek planów ochrony infrastruktury krytycznej spójnych z Narodowym Programem Ochrony Infrastruktury Krytycznej (kierunek interwencji 3.1.1)	%	0	100	100	Informacja przekazana przez RCB na podstawie rozporządzenia w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej

Ad 3.1. Zwiększanie odporności infrastruktury krytycznej**3.1.1. Wdrożenie i aktualizacje Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej (NPOIK)**Opis problemu i uzasadnienie działań

Doświadczenie z ochrony obiektów podlegających obowiązkowej ochronie na mocy *ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia*⁹⁴ oraz podlegających ochronie szczególnej na podstawie *rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2003 r. w sprawie obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa oraz ich szczególnej ochrony* wykazały konieczność uzupełnienia zakresu ochrony infrastruktury krytycznej nie tylko o ochronę fizyczną, ale również o inne elementy mające zapewnić niezakłócone jej funkcjonowanie, tzn. ochronę techniczną, osobową, teleinformatyczną i prawną. Ponadto zidentyfikowano słabość metody nakładania na operatorów infrastruktury krytycznej obowiązków w drodze ustaw bądź rozporządzeń, ze względu na brak możliwości prowadzenia audytu i kontroli ich realizacji. Mając to na uwadze, w działania z zakresu ochrony IK w większym stopniu należy zaangażować podmioty, które nią zarządzają – jednak nie jedynie w drodze nakazów, ale świadomego udziału w przedsięwzięciach mających na celu poprawę bezpieczeństwa systemów istotnych dla funkcjonowania społeczeństwa, poprzez intensyfikację współpracy sektora prywatnego i publicznego w tym zakresie.

Główne działania

- w celu przezwyciężenia dotychczasowych słabości ochrony infrastruktury krytycznej należy realizować koncepcję *Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej* (NPOIK)⁹⁵;
- jako wiodącą zasadę przy tworzenia NPOIK (i szerzej systemu ochrony IK) należy przyjąć zasadę współodpowiedzialności⁹⁶ organów administracji publicznej i operatorów IK, która realnie może przyczynić się do zwiększenia efektywności podejmowanych działań;
- elementem spinającym wysiłki na rzecz ochrony IK oraz mającym stanowić pomoc dla operatorów IK oraz administracji będzie NPOIK, zawierający wizję celów i standardów ochrony IK oraz współpracy organów i podmiotów uczestniczących w realizacji tego zadania.

⁹⁴ Dz. U. z 2005 Nr 145, poz. 1221, z późn. zm.

⁹⁵ Instytucją wiodącą dla opracowania i wdrażania *Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej* jest Rządowe Centrum Bezpieczeństwa.

⁹⁶ Współodpowiedzialność rozumiana jest jako wspólne (zbiorowe) dążenie do poprawy bezpieczeństwa IK, wynikające ze wspólnego poczucia odpowiedzialności za infrastrukturę oraz świadomości jej znaczenia dla funkcjonowania społeczeństwa, gospodarki i w konsekwencji państwa.

3.1.2. Wdrożenie krajowego mechanizmu współpracy pomiędzy uczestnikami systemu ochrony infrastruktury krytycznej

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Decydującym dla skuteczności i wartości NPOIK są mechanizmy współpracy pomiędzy uczestnikami systemu ochrony IK. Dotychczas żadne zinstytucjonalizowane mechanizmy współpracy pomiędzy właścicielami obiektów istotnych dla bezpieczeństwa państwa nie istniały. Wdrożenie i funkcjonowanie mechanizmu współpracy pomiędzy uczestnikami OIK ma stanowić praktyczny przejaw partnerstwa publiczno-prywatnego w tym zakresie. Celami mechanizmu jest zapewnienie wymiany informacji między sektorem publicznym i prywatnym dotyczących zagrożeń wobec infrastruktury krytycznej, wsparcie koordynacji działań w przypadku zniszczenia lub zakłócenia funkcjonowania infrastruktury krytycznej. Istotnym elementem mechanizmu współpracy jest **Forum ochrony infrastruktury krytycznej**. Jego celem jest identyfikacja kluczowych problemów z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej oraz wypracowywanie propozycji rozwiązań. Uczestnikami forum są przedstawiciele właścicieli oraz posiadaczy obiektów, instalacji lub urządzeń infrastruktury krytycznej i administracji publicznej.

Główne działania

- wzmocnienie mechanizmu współpracy poprzez intensyfikację roboczych kontaktów RCB z przedstawicielami wskazanymi przez właścicieli oraz posiadaczy obiektów, instalacji lub urządzeń infrastruktury krytycznej – tzw. punktami kontaktowymi;
- doskonalenie mechanizmów wymiany informacji i współpracy pomiędzy organami administracji publicznej, w tym służbami, formacjami i innymi podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo z właścicielami oraz posiadaczami obiektów i systemów infrastruktury krytycznej;
- robocze kontakty między przedstawicielami administracji publicznej i właścicielami oraz posiadaczami obiektów, instalacji lub urządzeń infrastruktury krytycznej ukierunkowanie na:
 - wspieranie koordynacji działań podejmowanych przez administrację publiczną i właścicieli oraz posiadaczy obiektów, instalacji lub urządzeń infrastruktury krytycznej w przypadku zniszczenia lub zakłócenia funkcjonowania infrastruktury,
 - udzielanie wsparcia merytorycznego (na zasadzie doradztwa, szkoleń na rzecz operatorów) przez podmioty administracji publicznej w zakresie fizycznej i informatycznej ochrony obiektów (ABW, Policja, BOR) i w zakresie funkcjonowania wewnętrznych mechanizmów ochrony infrastruktury krytycznej i zarządzania kryzysowego (RCB),
 - udział w ćwiczeniach z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej.

3.1.3. Zapewnienie bezpieczeństwa funkcjonowania energetyki jądrowej w Polsce

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Obiekt jądrowy (instalacja, elektrownia, składowisko odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa jądrowego, zakład usług cyklu paliwowego itp.) i zachodzące w nim procesy oraz otoczenie bliższe i dalsze podlegają wymaganiom bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej, ochrony fizycznej i zabezpieczeń.

Pomiędzy ochroną fizyczną obiektów i materiałów jądrowych a bezpieczeństwem jądrowym i ochroną radiologiczną powinna zachodzić synergia wynikająca ze stosowania odpowiednich środków: nadzoru i kontroli w zakresie bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej, zasad projektowania, budowy rozruchu eksploatacji i likwidacji obiektów jądrowych, zintegrowanego systemu zarządzania oraz zasad transportu materiałów jądrowych. Środki te nie powinny kolidować z normami bezpieczeństwa jądrowego. Ochrona fizyczna obejmuje prewencję kradzieży materiału jądrowego i ryzyka sabotażu. W

odniesieniu do elektrowni jądrowych oznacza zabezpieczenie jej przed uwolnieniami promieniowania jonizującego, nieautoryzowanym wpływem materiałów jądrowych, profilaktykę przeciwwawaryjną i zmniejszanie skutków awarii. Wymagania bezpieczeństwa jądrowego w elektrowniach jądrowych uznano za nadrzędne od początku istnienia komercyjnej energetyki jądrowej, często za ważniejsze od względów ekonomicznych. Zdając sobie sprawę z zawodności człowieka i z losowych możliwości awarii instalacji i urządzeń jądrowych, wprowadzono zasadę „obrony w głąb”, według której projektuje się odpowiedni zapas bezpieczeństwa, buduje z najlepszych materiałów i z zachowaniem najwyższej jakości typu i wykonania, wprowadza układy zapobiegające niebezpiecznym odchyleniom od nominalnych parametrów eksploatacyjnych, a w razie wystąpienia takich odchyłeń – zapewnia warunki powstrzymania rozwoju awarii i samoczynnego bezpiecznego wyłączenia siłowni jądrowej.

Główne działania

- w celu skutecznego wprowadzenia w życie *Programu polskiej energetyki jądrowej* należy w pełni implementować akty wykonawcze do ustaw wdrażających program;
- nowelizacja przepisów obowiązującego Prawa atomowego zapewnia priorytet bezpieczeństwa obiektom jądrowym. W związku z tym należy egzekwować wykonanie działalności związanej z narażeniem na promieniowanie jonizujące po spełnieniu przez inwestora/operatora wymagań bezpieczeństwa jądrowego, ochrony radiologicznej, ochrony fizycznej, zabezpieczeń i postępowania awaryjnego, określonych w rozporządzeniach wykonawczych, odrębnych przepisach i zezwoleniach wydawanych przez jednostkę sprawującą nadzór jądrowy;
- należy na bieżąco monitorować zmiany związane z rozwiązywaniem problemów bezpieczeństwa jądrowego, w tym przeprowadzanych przez Komisję Europejską testów istniejących instalacji jądrowych i odpowiednio aplikować wypływające z nich wnioski do *Programu polskiej energetyki jądrowej*;
- kontynuować przekształcenie Państwowej Agencji Atomistyki w zakresie funkcjonowania polskiej energetyki jądrowej.

Ad 3.2. Optymalizacja systemu rezerw strategicznych

3.2.1. Budowa systemu rezerw strategicznych

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

W związku z wejściem w życie *ustawy o rezerwach strategicznych*⁹⁷ zmianie ulega klasyfikacja rezerw oraz zasady funkcjonowania systemu rezerw. Nowa ustawa wprowadza jeden rodzaj rezerw, co powoduje, że dotychczasowe rezerwy mobilizacyjne, służące realizacji zadań związanych z obronnością i bezpieczeństwem państwa ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb sił zbrojnych oraz stany zastrzeżone do celów mobilizacyjnych nie będą funkcjonować jako odrębny rodzaj rezerw - staną się rezerwami strategicznymi bez dedykacji dla poszczególnych resortów.

Główne działania

- kontynuować wdrożenie nowoczesnego systemu rezerw strategicznych opartego na jednym rodzaju rezerw;
- optymalizowanie systemu rezerw strategicznych będzie ukierunkowane na zwiększenie jego efektywności, adekwatności, spójności oraz usprawnienia koordynacji działań.

⁹⁷ Instytucją wiodącą dla opracowania *Rządowego Programu Rezerw Strategicznych* jest Ministerstwo Gospodarki.

Cel 4. Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa

Diagnoza systemu bezpieczeństwa narodowego wskazuje na występowanie licznych współzależności między bezpieczeństwem narodowym a rozwojem społeczno-gospodarczym. Jednocześnie prowadzone w tych obszarach działania charakteryzuje często niedostateczny poziom korelacji i koordynacji, obniżający ich efektywność i spójność. Celem niniejszej strategii jest zatem zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa. Zgrupowane wokół tego celu priorytety i kierunki interwencji z jednej strony przedstawiają działania sektora bezpieczeństwa, a zwłaszcza obronności, na rzecz wzmacniania realizacji celów polityki rozwoju, z drugiej – pokazują możliwości wykorzystania potencjału społeczeństwa obywatelskiego na rzecz bezpieczeństwa⁹⁸.

Priorytety i kierunki interwencji celu 4 obejmują:

4.1. Integracja rozwoju społeczno-gospodarczego i bezpieczeństwa narodowego
4.1.1. Wzmocnienie relacji między rozwojem regionalnym kraju a polityką obronną
4.1.2. Koordynacja działań i procedur planowania przestrzennego uwzględniających wymagania obronności i bezpieczeństwa państwa
4.1.3. Wspieranie rozwoju infrastruktury przez sektor bezpieczeństwa
4.1.4. Wspieranie ochrony środowiska przez sektor bezpieczeństwa
4.1.5. Wspieranie zatrudnienia i przeciwdziałanie bezrobociu w sektorze bezpieczeństwa
4.1.6. Podnoszenie jakości edukacji sektora bezpieczeństwa oraz integracja szkolnictwa wyższego sektora bezpieczeństwa z krajowym i europejskim systemem edukacyjnym
4.1.7. Ochrona dziedzictwa narodowego i rozbudowa infrastruktury kultury
4.2. Rozwój społecznego wymiaru bezpieczeństwa narodowego
4.2.1. Budowa obywatelskiego zaplecza Sił Zbrojnych RP
4.2.2. Budowa kapitału społecznego na rzecz bezpieczeństwa

Wskaźniki monitorowania celu 4

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w roku bazowym 2010	Wartość w roku 2020	Wartość w roku docelowym 2022	Źródło
Wskaźniki kluczowe					
Liczba porozumień o współpracy z partnerami społecznymi zawartych przez Ministra Obrony Narodowej i kierowników samodzielnych jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej (kierunek interwencji 4.2.1)	szt.	495	600	600	Roczna informacja o współpracy Sił Zbrojnych RP z partnerami społecznymi
Wskaźniki pomocnicze					
Liczba przedsięwzięć na rzecz obronności realizowanych przez partnerów społecznych, wspieranych merytorycznie i logistycznie przez jednostki wojskowe (kierunek interwencji 4.2.1)	szt.	4478	5000	5000	Roczna informacja o współpracy Sił Zbrojnych RP z partnerami społecznymi

⁹⁸ Przedstawione w tej części strategii działania dotyczą styku bezpieczeństwa narodowego i rozwoju społeczno-gospodarczego, natomiast inne aspekty funkcjonowania wskazanych obszarów rozwoju społeczno-gospodarczego ujęte są w pozostałych 8 zintegrowanych strategiach rozwoju.

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w roku bazowy m 2010	Wartość w roku 2020	Wartość w roku docelowym 2022	Źródło
Liczba zwiedzających muzea wojskowe (kierunek interwencji 4.1.7)	liczba	269154	350000	370000	Sprawozdania z działalności muzeów nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej

Ad 4.1. Integracja rozwoju społeczno-gospodarczego i bezpieczeństwa narodowego

4.1.1. Wzmocnienie relacji między rozwojem regionalnym kraju a polityką obronną

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Dotychczas odczuwalny brak wzajemnego zrozumienia przy uwzględnianiu w rozwoju regionalnym kraju potrzeb sektora bezpieczeństwa wynikał zarówno z braku stosownych jednoznacznych uregulowań prawnych w tym zakresie, jak również z braku określenia wspólnych interesów i relacji. Często potrzeby bezpieczeństwa kraju, w warunkach lokalnych, mogą być postrzegane jako hamujące rozwój regionu. Dopiero decyzje o likwidacji garnizonów uświadamiają lokalnym społecznościom jak istotne i pozytywne jest funkcjonowanie obszarów przeznaczonych na realizację zadań obronności i bezpieczeństwa państwa. Z drugiej strony, lokalizacja inwestycji obronnych często nie uwzględnia możliwości jej wpływu na rozwój danego regionu, co może stać się przyczyną konfliktów. Niewystarczający wydaje się też poziom współpracy na rzecz rewitalizacji i rekultywacji obszarów powojennych, które wymagają zintegrowanych wysiłków różnych resortów (m.in. MON, MRR, MTBiGM, MŚ) i podmiotów administracji publicznej. Prowadzone przez rząd prace nad zintegrowanymi strategiami rozwoju zmierzają do naprawy tej sytuacji. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020 Regiony – Miasta – Obszary wiejskie* (KSRR)⁹⁹ oraz niniejsza strategia przedstawiają działania zmierzające do zwiększenia koordynacji polityki obronnej i regionalnej.

Główne działania

- wykonanie ekspertyz dotyczących wzajemnych relacji między rozwojem regionalnym kraju a polityką obronną (m.in. w zakresie wpływu dyslokacji jednostek wojskowych na rozwój społeczno-ekonomiczny regionów) oraz wdrożenie wynikających z nich wniosków;
- doprowadzenie do powołania zespołu międzyresortowego odpowiedzialnego za wypracowanie propozycji w przedmiotowym obszarze oraz wdrożenie jego zaleceń;
- zwiększenie udziału resortu obrony narodowej w procesie przygotowania strategii rozwoju województw;
- udział przedstawicieli Agencji Mienia Wojskowego w projektowaniu wybranych kompleksowych programów rewitalizacyjnych.

4.1.2. Koordynacja działań i procedur planowania przestrzennego uwzględniających wymagania obronności i bezpieczeństwa państwa

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Obszary służące obronności i bezpieczeństwu państwa wymagają, z uwagi na konieczność zapewnienia właściwych warunków do realizacji zadań obronnych oraz potrzebę

⁹⁹ KSRR proponuje m.in. wsparcie kompleksowych programów rewitalizacyjnych (kierunek działań 2.3. *Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze*).

zapewnienia ładu przestrzennego, zintegrowania przestrzeni z nimi związanej z przestrzenią je otaczającą. Stąd niezbędne jest wyznaczenie w opracowaniach planistycznych z zakresu zagospodarowania przestrzennego stref buforowych wokół nich, które wymagać będą odpowiedniego ujęcia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Strefy te z jednej strony powinny służyć ochronie funkcji obronnych tych obszarów, z drugiej, w miarę możliwości, wykorzystywać ich cechy do właściwego rozwoju przestrzeni je otaczającej. Wymaga to odpowiedniej koordynacji działań w zakresie zagospodarowania przestrzennego pomiędzy właściwymi organami sektora bezpieczeństwa a właściwymi władzami samorządowymi.

Główne działania

- stworzenie formalno-prawnych warunków do odpowiedniego koordynowania działań w zakresie planowania przestrzennego na obszarze otaczającym tereny zamknięte (w tym w obszarze ich stref ochronnych i w związanych z nimi obszarach ograniczonego użytkowania);
- koordynowanie polityki przestrzennej w taki sposób, aby przy zapewnieniu ochrony funkcji podstawowej terenów zamkniętych, związanych z realizacją zadań na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa, jednocześnie wykorzystywać cechy tych obszarów zamkniętych do celów rozwoju regionu;
- podjęcie działań legislacyjnych mających na celu usprawnienie procedur związanych z uwzględnianiem potrzeb obronnych państwa, zwłaszcza w zakresie ustanawiania stref ochronnych terenów zamkniętych oraz lokalizacji inwestycji o znaczeniu obronnym, m.in. ujmujących odpowiednio koordynację tych działań w procesie planowania przestrzennego.

4.1.3. Wspieranie rozwoju infrastruktury przez sektor bezpieczeństwa

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

W miarę możliwości należy dążyć do wspólnego wykorzystania infrastruktury dla celów obronności i bezpieczeństwa państwa oraz rozwoju regionu, między innymi poprzez współużytkowanie lotnisk wojskowych, obiektów sportu i rekreacji czy wspólne inwestycje środowiskowe, np. oczyszczalnie ścieków.

Główne działania

- wykorzystywanie lotnisk wojskowych lub ich części w celu założenia lub rozbudowy lokalnego, regionalnego albo krajowego lotniska cywilnego użytku publicznego albo lądowiska cywilnego, zgodnie z *ustawą z dnia 30 maja 1996 r. o gospodarowaniu niektórymi składnikami mienia Skarbu Państwa oraz o Agencji Mienia Wojskowego*¹⁰⁰;
- realizacja regulacji zawartych w *rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 15 listopada 2004 r. w sprawie warunków i zasad wykorzystywania lotnisk wojskowych przez lotnictwo cywilne oraz obowiązków zarządzających tymi lotniskami*¹⁰¹;
- wdrożenie zapisów *ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami*¹⁰²;
- integracja infrastrukturalnych sieci wojskowych z cywilnymi, zwłaszcza wodno-kanalizacyjnych;
- dążenie, w miarę możliwości, do wspólnego wykorzystania infrastruktury zarówno dla celów obronności i bezpieczeństwa państwa, jak również dla regionu, np. obiektów sportu i rekreacji, kultury.

¹⁰⁰ Dz. U. z 2004 r. Nr 163, poz. 1711, z późn. zm.

¹⁰¹ Dz. U. Nr 254, poz. 2552.

¹⁰² Dz. U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651, z późn. zm.

4.1.4. Wspieranie ochrony środowiska przez sektor bezpieczeństwa

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Wspieranie ochrony środowiska i podejmowanie działań na rzecz gospodarki wodnej przez sektor bezpieczeństwa wynika z konieczności złagodzenia skutków funkcjonowania infrastruktury tego sektora, a zwłaszcza obiektów wojskowych dla otoczenia. Konieczna jest kontynuacja działań zmierzających w kierunku maksymalnego wykorzystywania techniki i rozwiązań proekologicznych oraz spełnienia podstawowych standardów Unii Europejskiej w obszarze ochrony powietrza, ochrony przed hałasem, drganiami i wibracjami, zagospodarowania odpadów, zapewnienia wody pitnej wysokiej jakości, rekultywacji terenów zdegradowanych, a także zwiększenia zasobów leśnych oraz przeciwdziałania powodziom.

Główne działania

- promowanie rozwiązań proekologicznych w działalności inwestycyjnej MON;
- uczestniczenie w procesie planowania i ustanawiania Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000, a następnie w opracowywaniu planu zadań ochronnych i planu ochrony dla obszarów Natura 2000;
- uwzględnianie w planowaniu i organizowaniu ćwiczeń wojskowych wymogów ochrony zwierząt oraz roślin;
- modernizacja baz i stacji paliw płynnych oraz oczyszczalni ścieków użytkowanych przez SZRP;
- usunięcie i unieszkodliwienie azbestu, zastąpienie substancji zubażających warstwę ozonową alternatywnymi i bezpiecznymi dla środowiska substancjami.

4.1.5. Wspieranie zatrudnienia i przeciwdziałanie bezrobociu w sektorze bezpieczeństwa

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Pomoc w zakresie aktywizacji zawodowej, obok innych uprawnień wynikających z tytułu pełnienia zawodowej służby wojskowej, stanowi istotną przesłankę zwiększającą atrakcyjność służby wojskowej. Działania te pomagają żołnierzom w przejściu na cywilny rynek pracy i znacząco zmniejszają ryzyko bierności zawodowej oraz negatywne skutki płynące z bezrobocia. Jednocześnie w celu zapewnienia Siłom Zbrojnym RP napływu potrzebnych specjalistów wojsko jako pracodawca, w zmieniającej się sytuacji gospodarczej kraju, będzie musiało konkurować na rynku pracy z innymi pracodawcami, poprzez stwarzanie zachęt do podejmowania zatrudnienia w swoich strukturach. Jedną z tych zachęt może stać się możliwość podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych poprzez pomoc resortu obrony narodowej w utrzymywaniu aktywności zawodowej w czasie służby i po jej zakończeniu¹⁰³.

Główne działania

- objęcie pomocą rekonwersyjną wszystkich żołnierzy zawodowych;
- etapowa realizacja poszczególnych form pomocy rekonwersyjnej od doradztwa zawodowego, poprzez przekwalifikowanie zawodowe, praktyki zawodowe i pośrednictwo pracy, aż do zatrudnienia;
- wprowadzenie możliwości korzystania przez żołnierzy służby kontraktowej z doradztwa zawodowego już po 3 latach służby wojskowej – rozwiązanie to pozwoli na planowanie indywidualnych ścieżek kariery zawodowej w trakcie służby, co ma szczególne znaczenie w przypadku posiadania przez żołnierzy specjalności wojskowych niemających odpowiedników na rynku cywilnym;
- umożliwienie korzystania z przekwalifikowania zawodowego już na 2 lata przed planowanym zwolnieniem i 2 lata po zwolnieniu;

¹⁰³ Niektóre wyżej opisane rozwiązania mogą ulec modyfikacji na skutek zmian w emeryturach mundurowych.

- zastosowanie gradacji finansowej wysokości pomocy w zależności od lat pozostawania w służbie.

4.1.6. Podnoszenie jakości edukacji sektora bezpieczeństwa oraz integracja szkolnictwa wyższego sektora bezpieczeństwa z krajowym i europejskim systemem edukacyjnym

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Misja wyższego szkolnictwa wojskowego obejmuje przygotowanie i stałe podnoszenie profesjonalizmu wojskowych i cywilnych kadr w celu sprostania współczesnym i przyszłym wyzwaniom dla bezpieczeństwa krajowego i międzynarodowego, stanowiąc kluczowy element kształtujący jakość korpusu oficerskiego Sił Zbrojnych RP. Wdrożenie głównych założeń Deklaracji Bolońskiej włączyło uczelnie wojskowe do krajowej i europejskiej przestrzeni edukacyjnej. Wciąż jednak cały system szkolnictwa wojskowego, w szczególności obszar szkolenia i doskonalenia zawodowego szeregowych i podoficerów, nie jest w pełni wpisany w krajowy system edukacji.

Włączenie się resortu obrony narodowej w prace zmierzające do przebudowy krajowego systemu edukacji opartego na *Polskich Ramach Kwalifikacji* jest szczególnie istotne dla procesu rozwoju Sił Zbrojnych RP i oczekiwania kandydatów do służby wojskowej na podwyższanie w trakcie jej trwania kwalifikacji zawodowych oraz nabywanie nowych umiejętności uznawanych w środowisku cywilnym, a także certyfikowania umiejętności kadry sektora bezpieczeństwa zdobytych w sposób niesformalizowany. Dopasowanie kwalifikacji wojskowych do potrzeb rynku pracy wpłynie na zwiększenie atrakcyjności służby wojskowej oraz poprawi wizerunek żołnierza rezerwy na rynku pracy i podniesie poziom zaufania do jakości kwalifikacji nadawanych w Siłach Zbrojnych RP.

Główne działania

- doskonalenie mechanizmów formułowania zadań dydaktycznych w kierunku zapewnienia precyzjności i stabilności określania potrzeb wojska oraz zwiększenia praktycznego wymiaru procesu kształcenia;
- kontynuowanie budowy efektywnego systemu ewaluacji służącego ocenie przez Siły Zbrojne RP przydatności i skuteczności przyjętych i podejmowanych przez uczelnie działań dydaktycznych w odniesieniu do założonych i uzgodnionych celów kształcenia;
- zwiększenie roli uczelni jako eksperckiego i laboratoryjnego zaplecza resortu obrony narodowej w procesie identyfikacji potrzeb operacyjnych, opracowywania doktryn dotyczących współczesnego pola walki, a także osiągania nowych zdolności obronnych;
- podporządkowanie działalności uczelni wojskowych powszechnym regułom prowadzenia kształcenia, doskonalenia zawodowego oraz badań naukowych, zgodnych z krajowymi i międzynarodowymi tendencjami, w szczególności z założeniami Procesu Bolońskiego, w tym dostosowywanie systemu kształcenia do wymogów Krajowych Ram Kwalifikacji;
- budowanie pozycji wiodących ośrodków naukowych w zakresie techniki i technologii obronnych oraz obszaru bezpieczeństwa i obronności państwa, ukierunkowanych na potrzeby gospodarki narodowej, w tym traktowanych priorytetowo potrzeb Sił Zbrojnych RP;
- zwiększenie aktywności w obszarze międzynarodowej współpracy wojskowej, m.in. poprzez rozwój oferty dydaktycznej dla cudzoziemców, w tym zwłaszcza żołnierzy, zarówno w ramach studiów, jak i innych form kształcenia ustawicznego.

4.1.7. Ochrona dziedzictwa narodowego i rozbudowa infrastruktury kultury

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Istotnym elementem kształtowania tożsamości narodowej poprzez działalność muzeów państwowych i wojskowych jest upowszechnianie tradycji i historii oręża polskiego. Służy ono zaspakajaniu potrzeby młodego pokolenia do odkrywania korzeni historycznych oraz uświadamianiu społeczeństwu ciągłości historycznej, pokoleniowej i terytorialnej Rzeczypospolitej Polskiej. Potrzeba popularyzacji idei obronności w kontekście profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP oraz wzmożone zainteresowanie historią oręża polskiego i współczesnymi siłami zbrojnymi uzasadniają konieczność wdrażania systemowych rozwiązań dotyczących funkcjonowania muzealnictwa wojskowego, w tym powołania nowych placówek muzealnych. Gromadzone w salach tradycji zbiory o dużym znaczeniu historycznym charakteryzują się niską dostępnością (są zlokalizowane na terenach jednostek wojskowych), rozproszeniem, brakiem powszechnej i ogólnopolskiej informacji o ich zawartości oraz brakiem możliwości ich informatyzacji i prezentacji ekspozycji w sieci. Konieczne jest zatem podjęcie działań służących konsolidacji zbiorów historii oręża polskiego oraz ich inwentaryzacji i informatyzacji. Działania te pozwolą na udostępnienie zbiorów całemu społeczeństwu oraz międzynarodowe upowszechnienie historii polskiej wojskowości, ułatwią też międzynarodowe kontakty, współpracę i wymianę eksponatów.

Główne działania

- instytucjonalno-organizacyjna przebudowa systemu muzealnictwa wojskowego polegająca na wdrażaniu przyjętej w 2009 r. *Koncepcji rozwoju muzealnictwa wojskowego w latach 2009-2018*, która przewiduje istnienie Muzeum Wojska Polskiego, jako głównego ośrodka programowego oraz 3 muzeów rodzajów sił zbrojnych;
- poprawa stanu infrastruktury muzeów wojskowych;
- tworzenie formalno-prawnych warunków dla pozyskiwania środków finansowych spoza budżetu MON na działalność statutową i inwestycyjną muzeów;
- rozszerzenie i poprawa jakości ofert edukacyjnych muzeów wojskowych.

Ad 4.2. Rozwój społecznego wymiaru bezpieczeństwa narodowego

4.2.1. Budowa obywatelskiego zaplecza Sił Zbrojnych RP

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Społeczeństwo jest jednym z fundamentalnych zasobów, na którym oparta jest organizacja bezpieczeństwa narodowego. Podstawę aktywizacji społeczeństwa w dziedzinie obronności państwa stanowi programowanie, koordynacja i monitorowanie współpracy resortu obrony narodowej z organizacjami pozarządowymi oraz innymi partnerami społecznymi, w tym przede wszystkim: szkołami, uczelniami, placówkami muzealnymi, władzami samorządowymi i organizacjami kościelnymi. Niezbędne jest – szczególnie w warunkach pełnego uzawodowienia Sił Zbrojnych RP i towarzyszących temu procesowi zjawisk społecznych – włączanie organizacji pozarządowych oraz innych partnerów społecznych w wykonywanie zadań na rzecz zdobywania i doskonalenia kompetencji obronnych wszystkich obywateli.

Główne działania

- wspieranie programowe, organizacyjne i logistyczne działań partnerów społecznych służących obronności państwa poprzez różne formy pomocy dla sektora pozarządowego i wyposażenie partnerów społecznych w narzędzia pozwalające na samodzielne podejmowanie działań w dziedzinie obronności;

- wzmacnianie aktywności obywatelskiej w procesie edukacji obronnej i patriotycznej, szczególnie w upowszechnianiu nowoczesnych form edukacji obronnej społeczeństwa (przygotowanie młodzieży do służby w profesjonalnej armii);
- inspirowanie partnerów społecznych do upowszechniania wiedzy o obywatelskich powinnościach obronnych;
- utrzymywanie więzi ze środowiskiem kombatanatów, weteranów misji poza granicami kraju i byłych żołnierzy;
- wspieranie udziału stowarzyszeń reprezentujących żołnierzy rezerwy w organizacjach i przedsięwzięciach międzynarodowych.

Wspieranie procesu edukacji obronnej społeczeństwa powinno odbywać się poprzez doskonalenie istniejących oraz inicjowanie nowych form współpracy z partnerami społecznymi, między innymi poprzez:

- zlecanie organizacjom pozarządowym zadań publicznych w sferze obronności państwa i działalności Sił Zbrojnych RP;
- wspieranie logistyczne partnerów społecznych poprzez nieodpłatne przekazywanie mienia ruchomego Skarbu Państwa uznanego za zbędne w Siłach Zbrojnych RP;
- udzielanie partnerom społecznym pomocy logistycznej i organizacyjnej w realizacji przedsięwzięć w dziedzinie obronności;
- zawieranie i realizację porozumień o współpracy z różnymi podmiotami społecznymi, przede wszystkim z organizacjami pozarządowymi, władzami samorządowymi oraz szkołami prowadzącymi innowacyjne i rozszerzone programy edukacji dla bezpieczeństwa;
- prowadzenie nadzoru nad fundacjami, które ze względu na swoje cele statutowe na rzecz obronności oraz zakres działania Ministra Obrony Narodowej wskazały go jako „ministra właściwego”.

4.2.2. Budowa kapitału społecznego na rzecz bezpieczeństwa

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Udział organizacji pozarządowych w działaniach związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa narodowego stale rośnie. Administracja rządowa i organy samorządu terytorialnego mogą wydajniej i efektywniej udzielać szeroko rozumianej pomocy ludności poszkodowanej w sytuacjach kryzysowych, jeśli są profesjonalnie wspierane przez organizacje trzeciego sektora. Skuteczność działania organizacji rządowych (sił zbrojnych, policji, straży, inspekcji) w dużej mierze zależy od właściwego specjalistycznego wsparcia ze strony organizacji pozarządowych, które mogą na równi z podmiotami rządowymi nieść pomoc w różnych dziedzinach bezpieczeństwa narodowego. Organizacje pozarządowe posiadają szczególne możliwości społecznego monitoringu zagrożeń niemilitarnych, zwłaszcza w zakresie wykrywania, ostrzegania i alarmowania. Przygotowanie sektora pozarządowego na wypadek klęsk i katastrof oznacza gotowość do przewidywania, zapobiegania, łagodzenia i radzenia sobie z efektami zagrożenia czy katastrofy.

Główne działania

- rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi na rzecz większego zaangażowania sektora pozarządowego w działaniach podejmowanych przez organy administracji publicznej z zakresu bezpieczeństwa narodowego;
- opracowanie wspólnie z sektorem pozarządowym zestawienia potencjalnych zagrożeń, które mogą wystąpić na terenie działania danej organizacji oraz sposobów zabezpieczenia się przed nimi.

**Cel 5.
Tworzenie warunków do rozwoju
zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego**

Jak wykazano w części diagnostycznej strategii, złożoność i dynamika zmian zachodzących w środowisku bezpieczeństwa wymuszają potrzebę rozwoju i konsolidacji sfery bezpieczeństwa narodowego. Obowiązkiem organów władzy publicznej jest tworzenie prawno-organizacyjnych warunków powodujących, że system bezpieczeństwa narodowego będzie spójnym, zintegrowanym i sprawnie funkcjonującym mechanizmem. Szczególnie istotne jest uruchomienie procesów integracyjnych w obszarze kierowania bezpieczeństwem narodowym, gdyż w jego organizacji i funkcjonowaniu widoczne są mankamenty. Należy również podjąć wysiłki na rzecz wypracowania spójnych mechanizmów koordynacji i współpracy podmiotów działających w sferze bezpieczeństwa narodowego oraz zapewnić ich działaniom odpowiedni poziom bezpieczeństwa informacyjnego i telekomunikacyjnego. Realizacja celu 5 będzie wymagać ścisłej współpracy najważniejszych organów władzy wykonawczej w państwie.

Priorytety i kierunki interwencji celu 5 obejmują:

5.1. Doskonalenie systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym
5.1.1. Określenie roli Rządowego Centrum Bezpieczeństwa w systemie bezpieczeństwa narodowego
5.1.2. Doskonalenie współdziałania struktur organizacyjnych właściwych do spraw zarządzania kryzysowego i reagowania obronnego, funkcjonujących w okresie pokoju, kryzysu i wojny
5.2. Zapewnienie mechanizmów koordynacji i współpracy organów, podmiotów i struktur organizacyjnych systemu bezpieczeństwa narodowego, w tym sił zbrojnych
5.2.1. Działania na rzecz spójności procesów planowania obronnego i zarządzania kryzysowego
5.2.2. Intensyfikacja monitorowania i oceny rozwoju/integracji systemu bezpieczeństwa narodowego, m.in. poprzez cykliczne strategiczne przeglądy bezpieczeństwa narodowego
5.3. Zapewnienie bezpieczeństwa informacyjnego i telekomunikacyjnego w kontekście zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego
5.3.1. Podwyższenie stopnia zabezpieczeń zasobów teleinformatycznych administracji publicznej i państwowej, w tym przed zagrożeniami sieci Internet oraz cyberterroryzmem
5.3.2. Rozwijanie Systemu Reagowania na Incydenty Komputerowe
5.3.3. Rozwijanie Sieci Łączności Rządowej

Wskaźniki monitorowania celu 5

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w roku bazowym 2010	Wartość w roku 2020	Wartość w roku docelowym 2022	Źródło
Liczba kanałów informacyjnych służących Systemowi Reagowania na Incydenty Komputerowe do komunikowania się z innymi organizacjami CERT (kierunek interwencji 5.3.2)	liczba	5	10	Wszystkie zespoły reagowania na obszarze kraju i współpracujące poza jego granicami	Raport o stanie bezpieczeństwa sieci teleinformatycznych resortu obrony narodowej

5.1. Doskonalenie systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym

5.1.1. Określenie roli Rządowego Centrum Bezpieczeństwa w systemie bezpieczeństwa narodowego

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Obecnie Rządowe Centrum Bezpieczeństwa realizuje zgodnie z art. 11 *ustawy o zarządzaniu kryzysowym* liczne zadania związane z zarządzaniem kryzysowym, w tym obsługuje Radę Ministrów, Prezesa Rady Ministrów, Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego (RZZK) czy ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Odpowiada również za planowanie cywilne, koordynuje przygotowanie *Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego*, współdziała z podmiotami, komórkami i jednostkami organizacyjnymi NATO i UE oraz innych organizacji międzynarodowych odpowiedzialnych za zarządzanie kryzysowe i ochronę infrastruktury krytycznej, współdziała z Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w zakresie zapobiegania, przeciwdziałania i usuwania skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym. Wreszcie informuje Komisję Europejską i państwa członkowskie Unii Europejskiej o środkach zastosowanych w sytuacji kryzysowej w celu zabezpieczenia prawidłowego działania publicznej sieci telekomunikacyjnej oraz stacji nadawczych i odbiorczych używanych do zapewnienia bezpieczeństwa, w zakresie dotyczącym systemu łączności i sieci teleinformatycznych.

Przy tak licznych zadaniach, przyjęte obecnie rozwiązania organizacyjno-prawne nie określają precyzyjnie miejsca RCB w strukturze administracji oraz jego roli w systemie bezpieczeństwa narodowego. *Ustawa o zarządzaniu kryzysowym* konstytuuje RCB jako państwową jednostkę budżetową podległą Prezesowi Rady Ministrów.

Główne działania

- redefinicja i doprecyzowanie na drodze prawnej roli RCB w systemie bezpieczeństwa narodowego.

5.1.2. Doskonalenie współdziałania struktur organizacyjnych właściwych do spraw zarządzania kryzysowego i reagowania obronnego, funkcjonujących w okresie pokoju, kryzysu i wojny

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

W funkcjonowaniu systemu bezpieczeństwa narodowego zakłada się kompleksowość i spójność podejmowanych działań w celu skutecznego przeciwstawienia się wszelkim zagrożeniom i efektywną integrację potencjału militarnego z administracją, gospodarką oraz społeczeństwem. Ponieważ żaden z elementów systemu bezpieczeństwa narodowego nie jest zdolny do samodzielnego wykonywania zadań związanych z bezpieczeństwem państwa, wymaga to współdziałania struktur organizacyjnych właściwych do spraw zarządzania kryzysowego i reagowania obronnego, funkcjonujących w okresie pokoju, kryzysu i wojny, na każdym szczeblu kierowania. Zasady współdziałania powinny być precyzyjne, kompleksowe, ciągłe, elastyczne oraz konsekwentne.

Ustawa o zarządzaniu kryzysowym wskazała i powołała właściwe podmioty i struktury organizacyjne szczebla centralnego (rządowego i resortowego) i terenowego (wojewódzkiego) odpowiedzialne za realizację zadań związanych z zarządzaniem kryzysowym.¹⁰⁴ Struktury te muszą funkcjonować i wypełniać powyższe zadania w każdej zaistniałej sytuacji kryzysowej, w tym w okresie podwyższania gotowości obronnej państwa oraz w przypadku wprowadzenia odpowiedniego stanu nadzwyczajnego.

W procesie przygotowania funkcjonowania systemu stanowisk kierowania bezpieczeństwem narodowym, w tym obrony państwa, przyjmuje się, że powołane *ustawą o zarządzaniu*

¹⁰⁴ Problematyka doskonalenia zarządzania kryzysowego jest rozwijana w strategii *Sprawne Państwo*.

kryzysowym struktury organizacyjne będą wchodziły w skład struktur organizacyjnych poszczególnych stanowisk kierowania organów administracji publicznej. Jest to zgodne z zasadą unikania powielania rozwiązań w obszarze kierowania bezpieczeństwem państwa osobno dla sytuacji kryzysowej oraz dla zewnętrznych zagrożeń bezpieczeństwa państwa. Istnieje zatem konieczność zwiększenia stopnia zintegrowania funkcjonujących i planowanych do uruchamiania struktur. Powyższe wymagania dotyczące doskonalenia współdziałania muszą być podejmowane na szczeblu krajowym, wojewódzkim i samorządowym.

Główne działania

- należy doskonalić zasady współdziałania w obszarze kierowania bezpieczeństwem narodowym poprzez przyjmowanie spójnych rozwiązań oraz doskonalenie mechanizmów współpracy na wszystkich szczeblach organizacyjnych państwa;
- precyzyjne określenie zadań dla wszystkich uczestników oraz ustalenie zasad zakresu współdziałania w ramach systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym wymagać będzie przyjęcia uregulowań prawnych.

5.2. Zapewnienie mechanizmów koordynacji i współpracy organów, podmiotów i struktur organizacyjnych systemu bezpieczeństwa narodowego, w tym sił zbrojnych

5.2.1. Działania na rzecz spójności procesów planowania obronnego i zarządzania kryzysowego

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Zadania i funkcje przypisane RZZK i RCB *ustawą o zarządzaniu kryzysowym* nie ograniczają się jedynie do zagadnień związanych z wystąpieniem sytuacji kryzysowej. W myśl zapisów ustawy zarządzanie kryzysowe jest elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym, funkcjonującym również w okresie wprowadzenia stanów nadzwyczajnych i w czasie wojny. Odnosi się to w szczególności do:

- zadań realizowanych w ramach planowania cywilnego, a dotyczących okresu po wprowadzeniu stanów nadzwyczajnych i w czasie wojny;
- wspierania działań Sił Zbrojnych RP i wojsk sojuszników przez pozamilitarne struktury obronne w czasie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny;
- treści merytorycznych ujmowanych w planach zarządzania kryzysowego, określających procedury zarządzania kryzysowego w okresie stanów nadzwyczajnych i w czasie wojny.

Stąd widzi się konieczność zapewnienia spójności funkcjonujących rozwiązań z dziedziny zarządzania kryzysowego i reagowania obronnego. Powyższe działania powinny dotyczyć głównie sfery planistycznej, obejmującej planowanie działań w okresie podwyższania gotowości obronnej państwa oraz w przypadku wprowadzenia stanów nadzwyczajnych. Konieczne jest wypracowanie wspólnej dla planowania obronnego i zarządzania kryzysowego metodologii planowania bezpieczeństwa, opartej na jednolitej ocenie zagrożeń bezpieczeństwa państwa i wspólnych procedurach planistycznych. Ustalenie jednolitych zasad i procedur planowania bezpieczeństwa narodowego poprawi efektywność kierowania bezpieczeństwem narodowym oraz zapewni lepsze wykorzystanie sił i środków na potrzeby bezpieczeństwa i obrony państwa.

Główne działania

- zapewnienie spójności i tożsamości działań zawartych w *Planie Reagowania Obronnego RP*, planach operacyjnych użycia Sił Zbrojnych RP, *Krajowym Planie Zarządzania Kryzysowego* i przedsięwzięć ujmowanych w *Wykazie przedsięwzięć i procedur systemu zarządzania kryzysowego*, a także planach i dokumentach

opracowywanych na niższych szczeblach administracji publicznej oraz przez przedsiębiorców.

5.2.2. Intensyfikacja monitorowania i oceny rozwoju/integracji systemu bezpieczeństwa narodowego, m.in. poprzez cykliczne strategiczne przeglądy bezpieczeństwa narodowego

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Zmiany zachodzące we współczesnym środowisku bezpieczeństwa wymuszają potrzebę kompleksowego spojrzenia na wszystkie jego aspekty, znacznie wykraczające poza tradycyjne postrzeganie bezpieczeństwa narodowego przez pryzmat obronności. W tym względzie bardzo przydatnym i coraz częściej stosowanym przez inne państwa narzędziem jest kompleksowy przegląd bezpieczeństwa narodowego. W Polsce Strategiczny Przegląd Bezpieczeństwa Narodowego (SPBN)¹⁰⁵ zainicjowany został przez Prezydenta RP w 2010 r. Celem przeglądu było dokonanie diagnozy oraz prognozy rozwoju sytuacji w kluczowych obszarach bezpieczeństwa RP w perspektywie wieloletniej. SPBN jest niezbędnym elementem idei zintegrowanego podejścia do bezpieczeństwa i jako taki powinien być wykonywany cyklicznie.

W ustawie o zarządzaniu kryzysowym oraz w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie *Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego* przewidziano mechanizm cyklicznego przeglądu bezpieczeństwa narodowego. Jest on realizowany przez ministrów, kierowników urzędów centralnych oraz wojewodów poprzez sporządzanie nie rzadziej niż raz na dwa lata *Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego*. Proces ten koordynuje Rządowe Centrum Bezpieczeństwa. W raporcie określa się najważniejsze zagrożenia dla bezpieczeństwa narodowego oraz kierunki działań służące przeciwdziałaniu tym zagrożeniom. *Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego* będzie stanowić obok SPBN podstawę procesu monitorowania i oceny systemu bezpieczeństwa narodowego.

Główne działania

- wyniki SPBN, opracowane w formie *Raportu SPBN*, będą stanowiły istotną pomoc w podejmowaniu decyzji związanych z bezpieczeństwem narodowym. Posłużą do aktualizacji *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP* i *Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP*;
- na podstawie *Raportu SPBN* opublikowana zostanie *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego*, która pozwoli na poinformowanie społeczeństwa o aktualnym stanie bezpieczeństwa oraz o proponowanych kierunkach działań administracji państwowej w tym zakresie. Ponadto opublikowanie tego dokumentu powinno przyczynić się do zainicjowania publicznej debaty na temat bezpieczeństwa narodowego RP.

Ad 5.3. Zapewnienie bezpieczeństwa informacyjnego i telekomunikacyjnego w kontekście zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego

5.3.1. Podwyższenie stopnia zabezpieczeń zasobów teleinformatycznych administracji publicznej i państwowej, w tym przed zagrożeniami sieci Internet oraz terroryzmem

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Cyberterroryzm stanowi obecnie jedno z głównych zagrożeń dla bezpieczeństwa teleinformatycznego państw, w tym Polski. Spowodowane jest to między innymi rosnącą liczbą użytkowników sieci internetowej, niewielkimi kosztami związanymi

¹⁰⁵ Zarządzenie nr 4 Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie przeprowadzenia Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa Narodowego.

z przeprowadzeniem ataku cyberterrorystycznego, a także możliwością zachowania praktycznie pełnej anonimowości przez odpowiedzialne za niego osoby bądź podmioty. W celu podwyższenia stopnia zabezpieczeń teleinformatycznych administracji państwowej przed zagrożeniami z Internetu, konieczne są kompleksowe i skoordynowane działania wszystkich podmiotów administracji publicznej, które poprzez prowadzenie analizy ryzyka będą wdrażały zabezpieczenia adekwatne do prawdopodobieństwa wystąpienia zagrożeń. Skoordynowane działania adekwatne do zagrożeń wszystkich podmiotów administracji pozwolą na radykalne podwyższenie stopnia zabezpieczeń z uwzględnieniem minimalizacji kosztów. Stosowne działania będą również podejmowane w ramach reagowania na zagrożenia związane z cyberwywiadem.

Główne działania

- przyjęcie *Polityki ochrony cyberprzestrzeni Rzeczypospolitej Polskiej*¹⁰⁶;
- umocnienie mechanizmów koordynacji i współdziałania na poziomie państwa poprzez działania Komitetu Rady Ministrów ds. Cyfryzacji;
- zwiększenie zasięgu działania systemu ARAKIS.GOV¹⁰⁷ poprzez objęcie wszystkich urzędów i instytucji państwowych systemem;
- prowadzenie prac naukowych w obszarze reagowania na incydenty komputerowe w zakresie Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji.

5.3.2. Rozwijanie Systemu Reagowania na Incydenty Komputerowe

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Dynamiczny rozwój sieci teleinformatycznych resortu obrony narodowej o różnych klauzulach oraz coraz szersze wykorzystywanie ich do przesyłania danych, a także do dowodzenia i zarządzania, w naturalny sposób spowodował konieczność zagwarantowania bezpieczeństwa dla funkcjonowania samych sieci, jak i dla przesyłanych w nich informacji. Dlatego też powołany został – analogicznie jak funkcjonujący dla administracji rządowej w sferze cywilnej CERT.GOV.PL – System Reagowania na Incydenty Komputerowe MON¹⁰⁸, którego głównym zadaniem jest zapewnienie realizacji i koordynacji procesów zapobiegania, wykrywania i reagowania na incydenty komputerowe w systemach i sieciach teleinformatycznych resortu obrony narodowej, a także współpraca w obszarze przeciwdziałania atakom cybernetycznym z Rządowym Zespołem Reagowania na Incydenty Komputerowe CERT.GOV.PL oraz CERT-POLSKA.

Wzrost zagrożeń w obszarze cyberprzestrzeni wymaga dostosowywania i ciągłego rozwijania istniejących struktur systemu reagowania. Dlatego jednym z podstawowych zadań realizowanych w najbliższych latach będzie kontynuowanie procesu rozbudowy powołanego w ramach SRnIK zespołu MIL-CERT i pozyskanie nowych kompetencji pozwalających na realizację zawansowanych technologicznie funkcji, w tym informatyki śledczej i aktywnej odpowiedzi na ataki cybernetyczne. Będzie się to odbywać w sposób powiązany z rozwojem Rządowego Zespołu Reagowania na Incydenty Komputerowe oraz budową kompetencji strategicznej koordynacji w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji, właściwym dla działań łączność i informatyzacja.

Główne działania

- dalsze rozszerzanie współpracy z innymi zespołami narodowymi i organizacjami konsolidującymi międzynarodowe struktury CERT, w tym nowo powstałym zespołem CERT UE;

¹⁰⁶ Dokument przyjęty przez Komitet Rady Ministrów ds. Cyfryzacji w dniu 28 listopada 2012 r.

¹⁰⁷ ARAKIS (Agregacja, Analiza i Klasyfikacja Incydentów Sieciowych) – pasywny system wczesnego ostrzegania o zagrożeniach występujących w Internecie.

¹⁰⁸ Decyzja nr 357/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 29 lipca 2008 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania systemu reagowania na incydenty komputerowe w resorcie obrony narodowej.

- ustanowienie Krajowego Systemu Reagowania na Incydynty Komputerowe pozwalającego na podjęcie szybkiej reakcji na zagrożenia z sieci Internet;
- posiadanie przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz resort obrony narodowej silnych, wyposażonych w zaawansowane technologie zespołów reagowania (w tym zespołów szybkiego reagowania – *Rapid Reaction Team*) usprawni realizowanie współpracy międzynarodowej oraz pozwoli osiągnąć nowe zdolności operacyjne w zakresie zadań reagowania na incydynty bezpieczeństwa teleinformatycznego oraz dowodzenia i kierowania w cyberprzestrzeni.

5.3.3. Rozwijanie Sieci Łączności Rządowej

Opis problemu i uzasadnienie podjęcia działań

Podmioty zaangażowane w proces kierowania bezpieczeństwem narodowym wymagają wzmocnionego zabezpieczenia systemów łączności i informatycznego wsparcia. Aby zapewnić im ochronę informacji przed nieuprawnionym ujawnieniem w trakcie rozmów telefonicznych i wideokonferencyjnych oraz podczas transmisji danych, w szczególności przed utratą poufności, dostępności i integralności, rozwijana będzie Sieć Łączności Rządowej (SŁR). Zapewni ona też łączność pomiędzy upoważnionymi osobami na wypadek sytuacji kryzysowych.

SŁR spełnia istotną rolę w zapewnieniu łączności wydzielonej dla potrzeb Kancelarii Prezydenta, Kancelarii Sejmu, Kancelarii Senatu, administracji rządowej oraz innych podmiotów, zarówno w działalności bieżącej, jak i w sytuacjach kryzysowych. Jest to sieć telekomunikacyjna, w ramach której świadczone są usługi telekomunikacyjne, w szczególności łączności głosowej, wideokonferencji, oparte o transmisję danych i inne usługi w ramach określanych potrzeb. Swoim zasięgiem funkcjonowania obejmuje miasta wojewódzkie oraz aglomerację warszawską.

Aktualnie trwa proces realizowanej przez ABW modernizacji i budowy systemu niejawnego SŁR, co pozwoli na przetwarzanie informacji niejawnych do klauzuli „TAJNE” włącznie. Ponadto od 2011 r. nowy system mobilnej łączności niejawnej obejmuje ponad 2000 abonentów (wyposażonych w telefony lub laptopy) i gwarantuje całodobową wydzieloną, bezpieczną, szyfrowaną łączność pomiędzy najważniejszymi dla funkcjonowania i bezpieczeństwa państwa osobami, m.in. Prezydentem, Premierem, ministrami, szefami służb i ich jednostkami terenowymi.

Główne działania

- modernizacja SŁR-N stacjonarnej poprzez zainstalowanie ok. 140 sztuk szyfrujących aparatów telefonicznych, zarówno w strefie centralnej sieci SŁR, jak i w strefie wojewódzkiej oraz migrację do nowoczesnej technologii wykorzystywanej w części mobilnej;
- dalsza rozbudowa części mobilnej systemu niejawnego SŁR-N, m.in. dla dedykowanych zastosowań MON;
- docelowa migracja SŁR do technologii IP (Protokołu Internetowego).

IV. System realizacji strategii

1. Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie i monitorowanie realizacji strategii oraz jej ocenę

W realizację *Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP 2022* zaangażowane będą wszystkie podmioty odpowiedzialne za umacnianie bezpieczeństwa narodowego, a w szczególności ministrowie, szefowie urzędów centralnych, wojewodowie, organy samorządu terytorialnego.

Ponadto przewiduje się uczestnictwo w implementacji strategii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w ramach kompetencji i właściwości wynikających z Konstytucji RP oraz aktów prawnych powszechnie obowiązujących w zakresie:

- ustanowienia mechanizmów monitorowania bezpieczeństwa państwa oraz rozpatrywania spraw mających wpływ na stan bezpieczeństwa narodowego i obronności państwa;
- skutecznej promocji bezpieczeństwa i obronności państwa.

Szczegółne zadania związane z realizacją strategii zostały przedstawione w tabeli 5.

Tabela 5. Zadania związane z realizacją strategii

Lp.	Podmiot odpowiedzialny	Obszary zadaniowe związane z realizacją strategii
1.	Minister właściwy do spraw zagranicznych i spraw członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej	- utrzymywanie stosunków Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami i organizacjami międzynarodowymi: - działania na rzecz utrzymania roli Sojuszu Północnoatlantyckiego jako efektywnego sojuszu obronnego; - działania na rzecz wzmocnienia i rozwoju Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony Unii Europejskiej; - umacnianie dialogu strategicznego i innych form współpracy z kluczowymi partnerami i sojusznikami RP; - wspieranie działań na rzecz wzmocnienia roli ONZ w dziedzinie utrzymania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego; - wspieranie działań na rzecz wzmocnienia OBWE jako forum dialogu strategicznego z państwami niebędącymi członkami NATO i UE; - wspieranie działań na rzecz wzmocnienia mechanizmów nieproliferacji broni masowego rażenia oraz instrumentów kontroli handlu bronią i technologiami podwójnego zastosowania; - koordynowanie polityki zagranicznej RP, w tym działalności organów administracji rządowej oraz podległych im jednostek poprzez: - coroczne opracowywanie, uzgadnianie i wnoszenie do rozpatrzenia przez Radę Ministrów dokumentu rządowego określającego kierunki i cele polskiej polityki zagranicznej oraz promocji interesów Rzeczypospolitej Polskiej na następny rok, a także opracowywanie i przedkładanie Radzie Ministrów wieloletnich strategii w zakresie spraw zagranicznych; - opiniowanie pod względem zgodności z dokumentem, o którym mowa wyżej, i przedkładanie Prezesowi Rady Ministrów opinii nt. rocznych i wieloletnich planów współpracy zagranicznej ministrów; - współuczestniczenie w istotnych dla interesów Rzeczypospolitej Polskiej relacjach międzynarodowych; - kształtowanie międzynarodowego wizerunku Rzeczypospolitej Polskiej; - sprawy z zakresu międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju i pomocy humanitarnej; - udział organów administracji rządowej w pracach organów UE, a w szczególności opracowywanie strategii polityki RP w ramach UE oraz inicjowanie i opracowywanie dokumentów rządowych związanych z udziałem w pracach UE lub opiniowanie ich pod względem zgodności z tą strategią.
2.	Minister Obrony Narodowej	- zapewnienie Siłom Zbrojnym RP warunków doskonalenia zdolności do obrony państwa i wypełniania zobowiązań sojuszniczych oraz udziału w misjach międzynarodowych; - doskonalenie procedur udzielania wsparcia organom administracji publicznej przez Siły Zbrojne RP w sytuacjach kryzysowych; - poprawa strategicznego planowania obronnego; - dostosowanie struktury organizacyjnej i dowodzenia Sił Zbrojnych RP do wymogów środowiska bezpieczeństwa państwa; - doskonalenie procedur kierowania i dowodzenia Sił Zbrojnych RP, uwzględniające rozwiązania sojusznicze i międzynarodowe, charakter potencjalnych działań oraz wykorzystania doświadczeń z działalności sił zbrojnych; - kontynuacja procesu pozyskiwania i modernizacji uzbrojenia i sprzętu wojskowego z wykorzystaniem krajowego przemysłowego potencjału obronnego oraz uczestnictwa w programach międzynarodowych; - doskonalenie systemu eksploatacji sprzętu i uzbrojenia wojskowego oraz jego wycofywania z użytkowania; - kontynuacja procesu profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP oraz wdrażania nowych rozwiązań funkcjonalno-organizacyjnych dotyczących zasobów osobowych oraz logistycznych; - doskonalenie systemu wyższego szkolnictwa wojskowego, podnoszenia poziomu wykształcenia żołnierzy zawodowych i wyszkolenia wojsk, odpowiadającego potrzebom Sił Zbrojnych RP i osiagania przez nie zdolności obronnych, jednocześnie gwarantujących rozwój wyższych uczelni wojskowych, ośrodków i centrów szkolenia wojskowego oraz ich kadr naukowo-dydaktycznych; - koordynacja planowania i realizacji zadań związanych z pozamilitarnymi przygotowaniami obronnymi państwa, w tym przedsięwzięć zabezpieczających potrzeby sił zbrojnych i wojsk sojuszniczych;

Lp.	Podmiot odpowiedzialny	Obszary zadaniowe związane z realizacją strategii
		- koordynacja realizacji zadań ujmowanych w <i>Programie Mobilizacji Gospodarki</i> (PMG); - realizacja przedsięwzięć związanych z tworzeniem <i>Rządowego Programu Rezerw Strategicznych</i>; - doskonalenie rozwiązań organizacyjnych i funkcjonalnych dotyczących CIMIC i HNS; - poprawa zdolności rozpoznania i ochrony przed zagrożeniami bezpieczeństwa państwa; - integracja procesów planowania obronnego i zarządzania kryzysowego poprzez zapewnienie spójności i tożsamości podejmowanych działań ujmowanych w planach zarządzania kryzysowego oraz w planach operacyjnych funkcjonowania organów administracji publicznej, planach operacyjnych użycia Sił Zbrojnych RP; - integracja systemów łączności i informatycznego wsparcia procesu kierowania bezpieczeństwem narodowym oraz wymiany danych; - budowa resortowego zintegrowanego systemu informatycznego, wspomagającego proces decyzyjny; - rozwijanie zdolności do reagowania na incydenty komputerowe; - podejmowanie działań na rzecz koordynacji zamierzeń organizacyjno-dyslokacyjnych Sił Zbrojnych RP z ustaleniami dokumentów dotyczących: rozwoju regionalnego, planowania i zagospodarowania przestrzennego, ochrony środowiska naturalnego oraz kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w tym usprawnienia procesu przekazywania władzom administracji samorządowej terenów i obiektów powojaskowych; - kształtowanie pozytywnego wizerunku i odbioru społecznego spraw dotyczących sił zbrojnych, obronności oraz zacieśniania współdziałania z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami społecznymi w promocji obronności i działań na rzecz obronności.
3.	Minister właściwy do spraw wewnętrznych	- wypracowanie i wdrożenia rozwiązań systemowych regulujących obszar ochrony ludności i obrony cywilnej; - poprawa stanu wsparcia i zabezpieczenia potrzeb Sił Zbrojnych RP i wojsk sojuszników przez podległe struktury i jednostki organizacyjne; - doskonalenie działań podmiotów i struktur organizacyjnych właściwych do spraw zarządzania kryzysowego i reagowania obronnego do funkcjonowania w okresie pokoju, kryzysu i w czasie wojny; - realizacja przedsięwzięć związanych z tworzeniem <i>Rządowego Programu Rezerw Strategicznych</i>.
4.	Minister właściwy do spraw administracji publicznej, informatyzacji, łączności	- podjęcie działań zmierzających do wdrożenia rekomendacji i ustaleń „Koncepcji organizacji Systemu Łączności na potrzeby administracji publicznej, systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym, bezpieczeństwem i porządkiem publicznym oraz na potrzeby ratownictwa”; - doskonalenie zdolności do wsparcia działań Sił Zbrojnych RP i wojsk sojuszników, przez podległe struktury i jednostki organizacyjne oraz przedsiębiorców i operatorów pocztowych, w okresie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny; - opracowanie <i>Polityki ochrony cyberprzestrzeni Rzeczypospolitej Polskiej</i>; - rozwijanie <i>Systemu Reagowania na Incydenty Komputerowe</i>.
5.	Minister właściwy do spraw gospodarki	- wspieranie inicjatyw międzynarodowych dotyczących przemysłu obronnego oraz pozyskiwania i dostaw nowych technologii; - wdrażanie idei solidarności energetycznej oraz zacieśniania współpracy międzynarodowej w dziedzinie bezpieczeństwa energetycznego, w tym rozwoju konkurencyjności rynku paliw i energii; - tworzenie warunków organizacyjnych i funkcjonalnych zapewniających bezpieczeństwo eksploatacji obiektów jądrowych, systemów, instalacji oraz przechowywania materiałów jądrowych w kontekście realizacji <i>Programu polskiej energetyki jądrowej</i>; - tworzenie prawnych i organizacyjnych warunków sprzyjających rozwojowi przemysłu obronnego oraz jego monitorowanie; - zapewnienie efektywnej realizacji zobowiązań offsetowych; - określenie możliwości zabezpieczenia potrzeb bytowych ludności w zakresie paliw, energii elektrycznej, gazu i węgla oraz utrzymywania mocy produkcyjnych i remontowych niezbędnych do realizacji zadań wynikających z <i>Programu Mobilizacji Gospodarki</i>; - opracowanie <i>Rządowego Programu Rezerw Strategicznych</i>.

Lp.	Podmiot odpowiedzialny	Obszary zadaniowe związane z realizacją strategii
6.	Minister właściwy do spraw Skarbu Państwa	- utrzymanie udziałów Skarbu Państwa w kluczowych spółkach sektora bezpieczeństwa energetycznego, w tym zajmujących się przesyłem nośników energii; - uwzględnienie aspektów bezpieczeństwa narodowego w procesach prywatyzacyjnych oraz przekształceń własnościowych w strategicznych sektorach funkcjonowania państwa; - sprawowanie nadzoru właścicielskiego nad przedsiębiorcami zapewniającymi dostawy nośników energii dla potrzeb przemysłu i ludności; - realizacja przedsięwzięć związanych z tworzeniem <i>Rządowego Programu Rezerw Strategicznych</i>.
7.	Minister właściwy do spraw transportu, gospodarki morskiej, budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa	- zwiększenie poziomu bezpieczeństwa w transporcie oraz odporności obiektów infrastruktury transportowej na zagrożenia terrorystyczne; - poprawa stanu przygotowania i gotowości infrastruktury transportowej państwa; - przygotowanie środków transportowych dla potrzeb Sił Zbrojnych RP i wojsk sojuszników; - poprawa stanu wsparcia i zabezpieczenia potrzeb Sił Zbrojnych RP i wojsk sojuszników przez podległe struktury, jednostki organizacyjne oraz przedsiębiorców realizujących zadania obronne w okresie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny; - realizacja przedsięwzięć związanych z tworzeniem <i>Rządowego Programu Rezerw Strategicznych</i>; - podejmowanie działań na rzecz uwzględniania wymogów obronności i bezpieczeństwa państwa w dokumentach dotyczących lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego.
8.	Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego	- współdziałanie z MON na rzecz uwzględniania wymogów obronności i bezpieczeństwa państwa w dokumentach dotyczących planowania i zagospodarowania przestrzennego na poziomie krajowym i regionalnym.
9.	Minister właściwy do spraw zdrowia	- określenie możliwości zabezpieczenia potrzeb medycznych sił zbrojnych i innych jednostek organizacyjnych ministerstw i urzędów, ujętych w <i>Programie Mobilizacji Gospodarki</i>; - realizacja przedsięwzięć związanych z tworzeniem <i>Rządowego Programu Rezerw Strategicznych</i>; - przygotowanie podmiotów leczniczych na potrzeby obronne państwa; - rozwijanie współpracy z wojskową służbą zdrowia w dziedzinie funkcjonowania systemu opieki zdrowotnej oraz zarządzania kryzysowego.
10.	Minister właściwy do spraw rolnictwa, rynków rolnych, rozwoju wsi, rybołówstwa	- zapewnienie ludności podstaw egzystencji i przetrwania w obszarze: dostępności i bezpieczeństwa żywności, utrzymywania produkcji rolno-hodowlanej, wzmocnienia jej odporności na zagrożenia powodowane katastrofami naturalnymi, klęskami żywiołowymi, zagrożeniami terrorystycznymi, skażeniami i zakażeniami, kontroli jakości żywności oraz produktów rolno-spożywczych, produkcji żywności oraz stabilizacji rynków rolnych; - doskonalenie współpracy z innymi ministrami i organami odpowiedzialnymi za monitorowanie stanu ochrony środowiska naturalnego, wykrywania zagrożeń dla bezpieczeństwa żywnościowego i bezpieczeństwa żywności w czasie pokoju w sytuacjach kryzysowych oraz w czasie wojny; - realizacja przedsięwzięć związanych z tworzeniem <i>Rządowego Programu Rezerw Strategicznych</i>; - określenie możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb bytowych ludności w zakresie artykułów spożywczych w ramach zadań wynikających z <i>Programu Mobilizacji Gospodarki</i>.

Lp.	Podmiot odpowiedzialny	Obszary zadaniowe związane z realizacją strategii
11.	Minister właściwy do spraw środowiska i gospodarki wodnej	- tworzenie formalno-prawnych warunków funkcjonowania obiektów i systemów sektora bezpieczeństwa, uwzględniające wymogi ochrony środowiska naturalnego, bezpieczeństwa wodnego oraz bezpieczeństwa ekologicznego; - rozwijanie współpracy z innymi ministrami i organami odpowiedzialnymi za monitorowanie stanu ochrony środowiska naturalnego, wykrywanie skażeń i alarmowania oraz doskonalenia współdziałania odpowiednich struktur i systemów wykonawczych im podległym; - wsparcie i zabezpieczenie potrzeb Sił Zbrojnych RP i wojsk sojuszniczych przez podległe struktury, jednostki organizacyjne oraz przedsiębiorców realizujących zadania obronne w okresie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny; - opracowanie <i>Planu Bezpieczeństwa Wodnego Kraju</i> oraz jego wdrożenia i monitoringu.
12.	Minister właściwy do spraw nauki i szkolnictwa wyższego	- koordynowanie badań naukowych i prac rozwojowych na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa poprzez usłanie strategicznych programów badań w tym obszarze oraz zarządzania ich realizacją za pośrednictwem Narodowego Centrum Badań i Rozwoju; - intensyfikacja działań aktywizujących i wspierających uczestnictwo polskich ośrodków naukowych i przemysłowych w międzynarodowych programach wojskowych; - zachęcanie uczelni do działań zmierzających do uwzględnienia w programach i kierunkach studiów problematyki bezpieczeństwa państwa; - współdziałanie jednostek organizacyjnych resortu nauki z innymi podmiotami i jednostkami organizacyjnymi w budowie i rozwijaniu <i>Systemu Reagowania na Incydenty Komputerowe</i>.
13.	Pozostali ministrowie, kierownicy urzędów centralnych i innych państwowych instytucji oraz urzędów centralnych	- realizacja zadań związanych z pozamilitarnymi przygotowaniami obronnymi państwa oraz zarządzania kryzysowego; - planowanie i realizacja zadań ujmowanych w <i>Programie Mobilizacji Gospodarki</i> (PMG); - doskonalenie rozwiązań organizacyjnych i funkcjonalnych dotyczących CIMIC i HNS; - poprawa zdolności rozpoznania i ochrony przed zagrożeniami bezpieczeństwa państwa; - realizacja przedsięwzięć związanych z tworzeniem <i>Rządowego Programu Rezerw Strategicznych</i>.
14.	Szef ABW	- poprawa zdolności rozpoznania i ochrony przed zagrożeniami bezpieczeństwa państwa, w tym zagrożeń terrorystycznych oraz proliferacji broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia oraz materiałów i technologii podwójnego zastosowania; - doskonalenie zasad i mechanizmów współpracy z właściwymi podmiotami na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa cybernetycznego; - rozwijanie <i>Systemu Reagowania na Incydenty Komputerowe</i>; - realizacja przedsięwzięć związanych z tworzeniem <i>Rządowego Programu Rezerw Strategicznych</i>.
15.	Szef AW	- ochrona przed zagrożeniami zewnętrznymi bezpieczeństwa państwa, w tym zagrożeniami międzynarodowego terroryzmu oraz proliferacji broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia oraz materiałów i technologii podwójnego zastosowania; - rozpoznanie i analizowanie zagrożeń występujących w rejonach napięć i konfliktów oraz miejsc operowania polskich cywilno-wojskowych kontyngentów; - doskonalenie zasad i mechanizmów współpracy z właściwymi podmiotami i strukturami na rzecz rozpoznania i wymiany informacji o zagrożeniach bezpieczeństwa państwa.
16.	Dyrektor RCB	- doskonalenie działań podmiotów i struktur organizacyjnych właściwych do spraw zarządzania kryzysowego i reagowania obronnego do funkcjonowania w okresie pokoju, kryzysu i w czasie wojny, m.in. poprzez przyjmowanie spójnych rozwiązań oraz mechanizmów współpracy organów władzy i administracji publicznej i innych podmiotów w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowych powodowanych zagrożeniami bezpieczeństwa państwa; - zapewnienie spójności procesów planowania obronnego i zarządzania kryzysowego, poprawy jakości planowania strategicznego; - realizacja przedsięwzięć w ramach planowania cywilnego, w szczególności w czasie podwyższania gotowości obronnej państwa i okresie po wprowadzeniu stanów nadzwyczajnych;

Lp.	Podmiot odpowiedzialny	Obszary zadaniowe związane z realizacją strategii
		- wdrożenie i aktualizacja, we współpracy z właściwymi ministrami i innymi podmiotami – Narodowego Programu Ochrony infrastruktury Krytycznej, Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego oraz Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego; - wdrażanie i doskonalenie mechanizmów implementacyjnych przedsięwzięć i procedur systemu zarządzania kryzysowego z uwzględnieniem zobowiązań wynikających z członkostwa w NATO oraz UE; - zapewnienie spójności i tożsamości podejmowanych działań ujmowanych w planach zarządzania kryzysowego oraz w planach operacyjnych funkcjonowania organów administracji publicznej, planach operacyjnych użycia Sił Zbrojnych RP w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państw i w czasie wojny; - rozwijanie i usprawnienie mechanizmów wsparcia organów administracji publicznej przez Siły Zbrojne RP w sytuacjach kryzysowych; - współpraca z organami i podmiotami krajowymi i międzynarodowymi na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa cybernetycznego; - realizacja przedsięwzięć w ramach planowania cywilnego, w tym w czasie podwyższania gotowości obronnej państwa i okresie po wprowadzeniu stanów nadzwyczajnych.
17.	Wojewodowie	- doskonalenie zasad współdziałania wszystkich organów administracji rządowej i samorządowej funkcjonującej na obszarze województwa związanych z wykrywaniem, zapobieganiem, monitorowaniem zagrożeń bezpieczeństwa państwa oraz przeciwdziałaniu i likwidacji skutków w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowej; - koordynowanie przedsięwzięć związanych z przygotowaniami obronnymi na obszarze województwa, w tym doskonalenie procedur współdziałania organów i struktur administracji rządowej szczebla wojewódzkiego, organów samorządu terytorialnego, przedsiębiorców oraz innych podmiotów; - koordynacja planowania i realizacji zadań obronnych związanych z zabezpieczeniem potrzeb sił zbrojnych i wojsk sojuszników; - doskonalenie zasad i procedur wsparcia organów administracji publicznej przez oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych RP w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowych na obszarze województwa; - zapewnienie uczestnictwa odpowiednich struktur wojewódzkich i samorządowych w ćwiczeniach wojskowych i obronnych z udziałem Sił Zbrojnych RP organizowanych na terenie województwa; - uwzględnianie w dokumentach dotyczących: rozwoju regionalnego, planowania i zagospodarowania przestrzennego, ochrony środowiska naturalnego oraz kultury i ochrony dziedzictwa narodowego potrzeb i wymagań obronności i bezpieczeństwa; - realizacja przedsięwzięć związanych z tworzeniem <i>Rządowego Programu Rezerw Strategicznych</i>; - wdrażanie i realizacja zadań związanych z zabezpieczeniem potrzeb bytowych ludności, w tym zaopatrzeniem w wodę, ochroną ludności i obroną cywilną w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowej.
18.	Organy samorządu terytorialnego	- wykrywanie, zapobieganie, monitorowanie zagrożeń bezpieczeństwa państwa na administrowanych obszarach oraz przeciwdziałanie i likwidacja skutków w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowej; - koordynowanie przedsięwzięć związanych z przygotowaniami obronnymi na administrowanym obszarze; - wdrażanie i realizacja zadań związanych z zabezpieczeniem potrzeb bytowych ludności, w tym zaopatrzeniem w wodę, ochroną ludności i obroną cywilną w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowej; - uwzględnianie w dokumentach dotyczących: rozwoju regionalnego, planowania i zagospodarowania przestrzennego, ochrony środowiska naturalnego oraz kultury i ochrony dziedzictwa narodowego potrzeb i wymagań obronności i bezpieczeństwa; - realizacja zadań obronnych związanych z zabezpieczeniem potrzeb sił zbrojnych i wojsk sojuszników.

Źródło: opracowanie własne.

2. Dokumenty wdrożeniowe strategii

Tabela 6. Zestawienie dokumentów wdrożeniowych SRSBN RP

Lp.	Dokument	Podmiot przyjmujący dokument, termin przyjęcia	Cel operacyjny
1.	Wytyczne Rady Ministrów do programowania przygotowań obronnych na lata 2013–2022 (projekt)	Rada Ministrów po przyjęciu SRSBN RP	2*
2.	Główne kierunki rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz ich przygotowań do obrony państwa na lata 2013–2022	Prezydent RP 8 listopada 2011 r.	2
3.	Szczegółowe kierunki przebudowy i modernizacji Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej na lata 2013–2018	Prezes Rady Ministrów 25 września 2012 r.	2
4.	Program Rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2013–2022	Minister Obrony Narodowej 7 listopada 2012 r.	2
5.	Program Pozamilitarnych Przygotowań Obronnych na lata 2013–2022 (projekt)	Prezes Rady Ministrów I półrocze 2013	2
6.	Program Mobilizacji Gospodarki na lata 2013–2022 (projekt)	Rada Ministrów I połowa 2013 r.	2
7.	Program Doskonalenia Obrony Cywilnej 2013–2021 (projekt)	Szef Obrony Cywilnej Kraju 2013 r.	2
8.	Krajowy Plan Zarządzania Kryzysowego	Rada Ministrów 6 marca 2012 r.	3
9.	Narodowy Program Ochrony Infrastruktury Krytycznej (projekt)	Rada Ministrów I półrocze 2013 r.	3
10.	Rządowy Program Rezerw Strategicznych (opracowywany na okres 5 lat z możliwością corocznej aktualizacji) (projekt)	Rada Ministrów 2013 r.	3
11.	Plan współdziałania jednostek organizacyjnych wchodzących w skład Jednolitego Krajowego Systemu Wykrywania Skażeń i Alarmowania	Minister Obrony Narodowej 4 maja 2011 r.	3
12.	Polityka ochrony cyberprzestrzeni Rzeczypospolitej Polskiej (projekt)	Rada Ministrów 2013 r.	5
13.	Wieloletni Program Współpracy Rozwojowej na lata 2012–2015	Rada Ministrów 20 marca 2012 r.	1

Źródło: opracowanie własne.

* Z uwagi na swój niejawny charakter dokumenty wdrożeniowe celu 2 będą wyłączone z rygoru zgodności z wymogami ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

3. Monitorowanie i ocena realizacji strategii, mechanizmy współdziałania zaangażowanych podmiotów

Koordynatorem wdrażania strategii jest Minister Obrony Narodowej, działający w imieniu Prezesa Rady Ministrów. Rolą koordynatora jest między innymi coroczne przekazywanie Ministrowi Rozwoju Regionalnego **sprawozdania z wdrażania strategii za rok poprzedni**, stanowiącego wkład do informacji o realizacji celów ŚSRK. Sprawozdanie to będzie opracowywane w oparciu o informacje nadesłane z resortów, urzędów centralnych i województw, zaangażowanych we wdrażanie strategii. Wkłady te obejmować będą opis oraz ocenę działań zrealizowanych w ramach celów szczegółowych i kierunków interwencji strategii, a także ujętych w dokumentach wdrożeniowych strategii. Pierwsze sprawozdanie z wdrażania strategii będzie przedstawione w 2014 r.

Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP 2022 będzie podlegać okresowej aktualizacji, co najmniej raz na 4 lata. Podstawę do aktualizacji może stanowić poważna zmiana w środowisku bezpieczeństwa Polski lub nowe, istotne rozwiązania z zakresu rozwijania systemu bezpieczeństwa narodowego.

Koordynator będzie się konsultował z innymi podmiotami odpowiedzialnymi za poszczególne obszary tematyczne, tj. z Szefem Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Ministrem Spraw Zagranicznych, Ministrem Spraw Wewnętrznych, Ministrem Administracji i Cyfryzacji, Ministrem Gospodarki, Ministrem Finansów, Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministrem Środowiska, Ministrem Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministrem Rozwoju Regionalnego, Ministrem Skarbu Państwa, Dyrektorem Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu. Koordynatorów i współwykonawców celów operacyjnych SRSBN RP przedstawia poniższy diagram.

Rysunek 4. Zestawienie liderów resortowych wdrażających SRSBN RP

OBSZAR STRATEGII	Resort Odpowiedzialny*	Współpraca (resorty, instytucje)
Cel 1 Kształtowanie stabilnego międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa w wymiarze regionalnym i globalnym	MSZ	MON, MSW, MAiC, AW
Cel 2 Umocnienie zdolności państwa do obrony	MON	MON, MSW, MAiC, BBN, ABW, AW, MG, MTBiGM
Cel 3 Rozwój odporności na zagrożenia bezpieczeństwa narodowego	MSW	MON, MSW, MAiC, MG, MTBiGM, MSP, RCB, ABW
Cel 4 Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa	MON	MRR, MSW, MAiC, MG, MNiSW, MŚ
Cel 5 Tworzenie warunków do rozwoju zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego	MON	MSW, MAiC, MTBiGM, MNiSW, MSP, RCB, ABW

* - koordynacja prac w danym obszarze,
- prowadzenie sprawozdawczości dla MON i na potrzeby RM (MRR, KKds.PR)

Źródło: opracowanie własne MON

Monitorowanie *Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP 2022* będzie bazować na zawartym w SRSBN RP systemie wskaźników i sprawozdaniach z wdrażania strategii. Proces ten ukierunkowany będzie na obserwowanie postępu w realizacji celów strategii pod kątem skuteczności i efektywności wdrażanych interwencji. Wyniki prowadzonych analiz i wnioski z nich wynikające będą wykorzystywane m.in. do przygotowywania cyklicznych sprawozdań i informacji przedstawiających stopień realizacji strategii oraz wyznaczających nowe kierunki działań.

Istotnym elementem oceny realizacji strategii wspomagającej proces oceny realizacji ŚSRK będzie przygotowywany co trzy lata kompleksowy raport o rozwoju społeczno-gospodarczym, regionalnym oraz przestrzennym. W zależności od potrzeb, przedstawiony zostanie raport o realizacji i ewaluacji SRSBN RP.

V. Ramy finansowe strategii

Zgodnie z art. 14d ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju¹⁰⁹ zasady wieloletniego finansowania realizacji polityki rozwoju określają przepisy o finansach publicznych. W myśl art. 136 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych¹¹⁰ ustawa budżetowa może określać – w ramach limitów wydatków na rok budżetowy – limity wydatków na programy wieloletnie, natomiast ust. 2 stanowi, iż programy wieloletnie są ustanawiane przez Radę Ministrów w celu realizacji strategii przyjętych przez Radę Ministrów.

Uchwałą nr 71 Rady Ministrów z dnia 8 maja 2012 r., opublikowaną w Monitorze Polskim (poz. 292), został uchwalony *Wieloletni Plan Finansowy Państwa na lata 2012–2015* (WPFP). Zasadnicza rola tego planu w polskim systemie finansów publicznych polega na powiązaniu kierunków wydatkowania środków budżetowych z celami państwa określonymi w dokumentach strategicznych. Zgodnie z przepisami ustawy o finansach publicznych WPFP jest dokumentem sporządzanym w układzie obejmującym funkcje państwa.

Zaplanowanie w ramach WPFP wielkości wydatków dla poszczególnych funkcji i określenie zadań priorytetowych w ramach zadaniowego układu budżetu państwa umożliwia przełożenie tych kwot lub limitów na poszczególne cele, obszary, bądź programy wynikające ze strategii rozwojowych. Według propozycji przyporządkowania zadań budżetowych do docelowych strategii rozwoju, *Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP 2022* jest finansowana w ramach dwóch funkcji stałych państwa: funkcji 11 – bezpieczeństwo zewnętrzne i nienaruszalność granic; funkcji 15 – polityka zagraniczna¹¹¹.

Tabela 7. Budżet zadaniowy (wg klasyfikacji na 2013 rok) a przyporządkowanie funkcji i zadań do *Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP 2022*

Funkcja	Zadanie
Funkcja 11. Bezpieczeństwo zewnętrzne i nienaruszalność granic	
11.1.	Utrzymanie i rozwój zdolności operacyjnych SZ RP
11.2.	Wsparcie wywiadowcze i kontrwywiadowcze
11.3.	Realizacja zobowiązań sojuszniczych i międzynarodowych oraz uczestnictwo w działaniach na rzecz pokoju i stabilizacji międzynarodowej
11.4.	Gotowość struktur administracyjno-gospodarczych kraju do obrony państwa
Funkcja 15. Polityka zagraniczna	
15.1.	Zapewnianie Polsce sprzyjających warunków rozwoju
15.2.	Zapewnianie bezpieczeństwa państwa
15.3.	Reprezentowanie i ochrona międzynarodowych interesów RP i jej obywateli za granicą
15.4.	Kształtowanie międzynarodowego wizerunku RP
15.5.	Wspieranie rozwoju demokracji oraz udział we współpracy rozwojowej i międzynarodowej pomocy humanitarnej
15.6.	Kształtowanie i koordynacja polityki zagranicznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie: projektu *Metodyki planowania i programowania rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2013–2022 (w obszarze funkcji 11 – wg stanu na dzień 23.03.2011 r.)* oraz pisma Ministerstwa Finansów Nr RF-3/199/SJI/2010/307 z 24 maja 2010 r.

¹⁰⁹ Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.

¹¹⁰ Dz. U. Nr 157, poz. 1240, z późn. zm.

¹¹¹ Uchwała nr 71 Rady Ministrów z dnia 8 maja 2012 r. w sprawie aktualizacji *Wieloletniego Planu Finansowego Państwa na lata 2012–2015* (M. P. z 2012 r. poz. 292).

Zgodnie z WFPF, funkcja 11 obejmuje swym zakresem obszar państwa odpowiedzialny za sprawę obrony państwa oraz Sił Zbrojnych RP, a także udziału Polski w wojskowych przedsięwzięciach organizacji międzynarodowych oraz w zakresie wywiązywania się ze zobowiązań militarnych wynikających z umów międzynarodowych.

Finansowanie zadań z zakresu obronności, wynikających ze *Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP 2022*, realizowane będzie poprzez wykorzystanie środków pochodzących z budżetu państwa, wspartych środkami *Funduszu Modernizacji Sił Zbrojnych*. Dokumentami realizującymi postanowienia SRSBN RP z podaniem podstawowych założeń podziału środków na poszczególne cele określone w strategii będą programy rozwoju, a w szczególności: *Program rozwoju SZ RP w latach 2013–2022*, *Program Pozamilitarnych Przygotowań Obronnych na lata 2013–2022* oraz *Program Mobilizacji Gospodarki na lata 2013–2022*.

Finansowe ramy dla realizacji powyższych programów określone będą w WFPF na okresy czteroletnie, corocznie aktualizowane z równoczesnym wydłużeniem o rok horyzontu planistycznego.

Z kolei w ramach funkcji 15 finansowane jest m.in. reprezentowanie i ochrona interesów Polski za granicą oraz działania na rzecz światowego pokoju, demokracji i rozwoju na świecie oraz kształtowania pozytywnego wizerunku Polski na świecie poprzez działania promocyjne. Równocześnie realizowane są działania w celu koordynacji polityki zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z prognozami makroekonomicznymi przyjętymi w *Strategii Rozwoju Kraju 2020* zakłada się, że zakres publicznych środków finansowych, przeznaczonych na cele rozwojowe w *Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP* wyniosą według klasyfikacji COFOG 1,2 mld zł. Prognozowane wydatki obejmują jedynie nakłady na B+R. Natomiast wydatki ujęte w ramach finansowych SRSBN RP obejmują także inne wydatki przewidziane na realizację kierunków interwencji dotyczących potrzeb obronnych państwa, na finansowanie których zgodnie z obowiązującym stanem prawnym przeznaczane powinno być corocznie nie mniej niż 1,95 procenta PKB z roku poprzedniego¹¹².

Wysokość nakładów na realizację SRSBN RP w całym okresie realizacyjnym strategii (do roku 2022) w dużym stopniu uzależniona będzie od rozwoju sytuacji gospodarczej kraju.

¹¹² Ustawa z dnia 25 maja 2001 r. o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych RP (Dz. U. 2009 r. Nr 67, poz. 570, z późn. zm.).

Bibliografia

1. *Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności*, Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, projekt z 9 listopada 2012 r.
2. *Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne Społeczeństwo, Konkurencyjna Gospodarka, Sprawne Państwo*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 25 września 2012 r., Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.
3. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, zatwierdzona przez Prezydenta RP w dniu 13 listopada 2007 r.
4. *Strategia Sprawne Państwo 2020*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 12 lutego 2013 r.
5. *Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko. Perspektywa 2020 r.*, Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Gospodarki, projekt z dnia 3 grudnia 2012 r.
6. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony – Miasta – Obszary wiejskie*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 lipca 2010 r.
7. *Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 25 kwietnia 2012 r., Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
8. *Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski*, dokument przyjęty na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 27 kwietnia 2009 r.
9. *Koncepcja Strategiczna NATO 2010*, przyjęta na szczycie NATO w Lizbonie, w dniu 19 listopada 2010 r.
10. *Bezpieczna Europa w Lepszym Świecie. Strategia Bezpieczeństwa Unii Europejskiej*, przyjęta na spotkaniu szefów rządów w Brukseli, w dniu 12 grudnia 2003 r.
11. *Wytyczne Polityczne do Planowania Obronnego NATO*, przyjęte przez ministrów obrony państw NATO w dniu 10 marca 2011 r.
12. Sojusznicze dyrektywy, standardy, normy obronne, doktryny i koncepcje.
13. *Europejska Agenda Cyfrowa Rady Europejskiej* [KOM(2010)245].
14. *Krajowy Plan Zarządzania Kryzysowego*, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 6 marca 2012 r.
15. *Polityka Energetyczna Państwa do 2030 r.*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 10 listopada 2009 r.
16. *Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 grudnia 2011 r.
17. *Raport o Stanie Zagospodarowania Przestrzennego Kraju*, opracowany w 2007 r. przez Ministerstwo Budownictwa i przyjęty przez Sejm RP; druk nr 74 z dnia 13 grudnia 2007 r.
18. *Raport POLSKA 2030. Wyzwania Rozwojowe*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa, lipiec 2009 r.
19. *Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego*, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 czerwca 2011 r.
20. *Priorytety polskiej polityki zagranicznej 2012–2016*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 27 marca 2012 r.
21. *Cele Sił Zbrojnych NATO dla RP*, edycja 2008 r.
22. *Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej. Strategia sektorowa do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 23 grudnia 2009 r.
23. *Strategia udziału Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w operacjach międzynarodowych*, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 13 stycznia 2009 r.
24. *Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego w Polsce do roku 2013*.
25. *Strategia konsolidacji i wspierania rozwoju polskiego przemysłu obronnego w latach 2007–2012*, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 31 sierpnia 2007 r.
26. *Strategia Informatyzacji Resortu Obrony Narodowej na lata 2008–2012*.

27. *Strategia działań resortu obrony narodowej w obszarze badań i technologii obronnych*, przyjęta przez Ministra Obrony Narodowej w dniu 4 lutego 2011 r.
28. *Główne kierunki rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz ich przygotowań do obrony państwa na lata 2013–2022*, wydane w drodze postanowienia Prezydenta RP w dniu 8 listopada 2011 r.
29. *Ocena pozamilitarnych przygotowań obronnych Rzeczypospolitej Polskiej w 2009 roku*, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 22 września 2010 r.
30. *Raport o stanie obronności Rzeczypospolitej Polskiej w 2008 roku*, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 2 lutego 2010 r.
31. *Raport o stanie obronności Rzeczypospolitej Polskiej w 2010 roku*, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 29 lutego 2012 r.
32. *Raport Strategicznego Przeglądu Obronnego. Profesjonalne Siły Zbrojne w nowoczesnym państwie*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa, kwiecień 2011 r.
33. *Koncepcja osiągania zdolności sieciocentrycznych przez Siły Zbrojne RP*, przyjęta w dniu 28 maja 2009 roku.
34. *Koncepcja Sytemu Wykorzystania Doświadczeń w Siłach Zbrojnych RP* z dnia 17 czerwca 2009 r.
35. *Koncepcja rozwoju muzealnictwa wojskowego w latach 2009–2018*, przyjęta przez Ministra Obrony Narodowej w dniu 1 września 2009 r.
36. *Koncepcja organizacji Systemu Łączności na potrzeby administracji publicznej, systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym, bezpieczeństwem i porządkiem publicznym oraz na potrzeby ratownictwa*, zaakceptowana przez Prezesa Rady Ministrów w maju 2008 r.
37. *Jednolity wykaz obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej*, przyjęty przez Dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa w dniu 20 grudnia 2010 r.
38. *Polityka wodna Państwa do roku 2030 z uwzględnieniem etapu 2016*, (projekt), Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, Problemy Ocen Środowiskowych, numer specjalny, 2010 r.

Wykaz skrótów

- AFS** – (*ACO Forces Standards*) Standardy Sił Sojuszniczego Dowództwa ds. Operacji;
- AGS** – (*Alliance Ground Surveillance*) System Rozpoznania Obiektów Naziemnych z Powietrza;
- ARAKIS** – Agregacja, Analiza i Klasyfikacja Incydentów Sieciowych (Projekt Zespołu CERT, działającego w ramach NASK);
- ARM** – Agencja Rezerw Materiałowych;
- ATT** – (*Arms Trade Treaty*) Traktat o handlu bronią;
- BMR** – broń masowego rażenia;
- BBN** – Biuro Bezpieczeństwa Narodowego;
- B+R** – badania i rozwój;
- CAI** – (*Cooperative Airspace Initiative*) Inicjatywa Współpracy w Przestrzeni Powietrznej;
- CBE** – Centrum Bezpieczeństwa Energetycznego NATO;
- CBOS** – Centrum Badania Opinii Społecznej;
- CSBMs** – (*Confidence and Security Building Measures*) środki budowy zaufania i bezpieczeństwa;
- CERT** – (*Computer Emergency Response Team*) Zespół Reagowania na Incydenty Komputerowe;
- CFE** – (*Conventional Forces in Europe Treaty*) Traktat o siłach konwencjonalnych w Europie;
- CIMIC** – (*Civil-Military Cooperation*) Współpraca Cywilno-Wojskowa;
- CMX** – (*Crisis Management Exercise*) ćwiczenie zarządzania kryzysowego NATO;
- DSRK** – Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju;
- DOTMLPFI** – (*Doctrine, Organization, Training, Materiel, Leadership, Personnel, Facilities, Interoperability*) doktryny, struktura organizacyjna, szkolenie, modernizacja techniczna, przywództwo, kształcenie i szkolenie zasobów ludzkich, infrastruktura oraz interoperacyjność;
- EDA** – (*European Defence Agency*) Europejska Agencja Obrony;
- ENSEC COE** – (*NATO Center of Excellence for Energy Security*) Centrum eksperckie na rzecz bezpieczeństwa energetycznego NATO;
- ESDZ** – Europejska Służba Działań Zewnętrznych;
- GW** – Grupa Wyszehradzka;
- HLDG** – (*High Level Defence Group*) Grupa Wysokiego Szczebla ds. Obrony;
- HNS** – (*Host Nation Support*) Wsparcie Państwa-Gospodarza;
- IK** – infrastruktura krytyczna;
- KPZK** – Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju;
- KSRR** – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego;

- KW NATO** – Kwatera Główna NATO;
- KW UE** – Komitet Wojskowy Unii Europejskiej;
- MAEA** – Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej;
- NAEW&C** – (*NATO Airborne Early Warning and Control*) Natowski Komponent Sił Wczesnego Wykrywania i Naprowadzenia;
- NCBiR** – Narodowe Centrum Badań i Rozwoju;
- NPOIK** – Narodowy Program Ochrony Infrastruktury Krytycznej;
- NSR** – Narodowe Siły Rezerwowe;
- OBWE** – Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie;
- OIK** – ochrona infrastruktury krytycznej;
- PdP** – (*Partnership for Peace*) Partnerstwo dla Pokoju;
- ppo** – przemysłowy potencjał obronny;
- PSC** – (*Political and Security Committee*) Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa;
- RCB** – Rządowe Centrum Bezpieczeństwa;
- RZZK** – Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego;
- SAC** – (*Strategic Airlift Capability*) Zdolność Strategicznego Transportu Powietrznego;
- SALIS** – (*Strategic Airlift Interim Solution*) Program Strategicznego Transportu Lotniczego;
- SCCG** – (*Strategic Cooperation Consultative Group*) Polsko-Amerykańska Grupa Konsultacyjna ds. Współpracy Strategicznej;
- SOP** – system obronny państwa;
- SPBN** – Strategiczny Przegląd Bezpieczeństwa Narodowego;
- SPZOZ** – Samodzielny Publiczny Zakład Ochrony Zdrowia;
- SRSBN RP** – Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP 2022;
- SRnIK** – System Reagowania na Incydenty Komputerowe;
- ŚSRK** – Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju;
- STANAG** – (*Standardization Agreement*) Porozumienie Standaryzacyjne NATO;
- TFUE** – Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej;
- TP** – Traktat Północnoatlantycki;
- UiSW** – uzbrojenie i sprzęt wojskowy;
- WE** – Wspólnota Europejska;
- WIB** – wojskowe instytuty badawcze;
- WKU** – Wojskowa Komenda Uzupełnień;
- WPBiO** – Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony UE;
- WPFP** – Wieloletni Plan Finansowy Państwa;
- WSzW** – Wojewódzki Sztab Wojskowy.